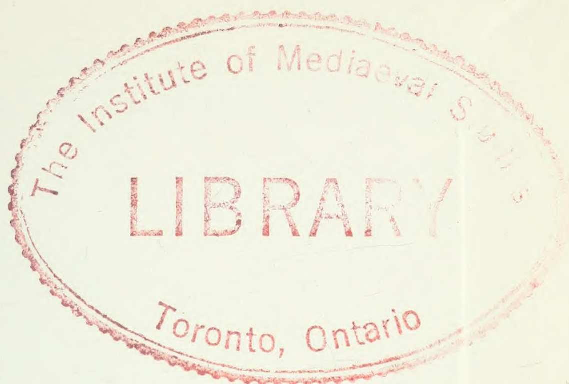

EDERLANDSE BALLADEN

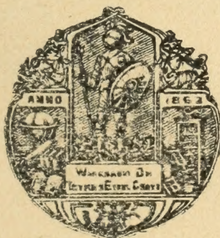
UIT

VERSCHILLENDE EEUWEN

DOOR

DR A. ZIJDERVELD.

I.

ZUTPHEN — W. J. THIEME & CIE.

The Institute of Mediaeval Studies
LIBRARY
Toronto, Ontario

VOORREDE.

Toen de uitgever van het Klassiek letterkundig Pantheon me verzocht, voor zijn bibliotheek een bundeltje balladen bijeen te brengen, stond ik voor een moeilik geval: balladen, die ondergebracht dienen te worden in een Pantheon, heeft onze letterkunde niet zoveel. Toch zijn er ook bij ons veel eeuwen door balladen gedicht, zodat een verzameling van deze gedichten uit verschillende perioden voor de student der Nederlandse letterkunde het grote nut zou kunnen hebben van daarin de geest der verschillende eeuwen weerspiegeld te zien. Uit de balladen, die ik in de bijlagen heb doen afdrukken, kan de lezer blijken, op hoe verschillende wijzen een zelfde motief bewerkt is. Voor uitvoerige beschouwingen omtrent romancen uit de periode 1780—1830 moet ik verwijzen naar mijn dissertatie: „De Romance-poëzie in Noord-Nederland van 1780—1830." Verder zal, hoop ik, de inleiding in dit boekje de nodige toelichtingen geven.

A. ZIJDERVELD.

INLEIDING.

Romancen en balladen zijn gedichten in strofenvorm, liederen met of zonder referein, waarin op eenvoudige wijze een belangwekkend geval verteld wordt.

Oorspronkelik was een *ballade* een danslied in Provence en Italië (Ital. ballare, Prov. ballar = dansen).

Bij de Fransche dichters der latere middeleeuwen, en in navolging van deze bij onze rederijkers was het een lyries gedicht, bestaande uit drie (of meer) gelijkgebouwde strofen met een referein, gevolgd door een slotcouplet. Nog later wordt het de naam voor een epies gedicht in strofevorm, al of niet met een referein, over een onderwerp uit het volksgeloof of een gebeurtenis van den dag.

't Woord *romance* was in de Romaanse landen in gebruik voor een klein verhalend gedicht in de Romaanse taal, de volkstaal (tegenover 't Latijn), zoals ook 't woord *roman* allereerst de naam was voor een verhaal in de volkstaal. 't Onderwerp van een romance was een liefdegeval of een dappere daad, en wekte edele aandoeningen.

Romancen en balladen behoorden dus tot de volkspoëzie, werden onder 't volk gezongen en mondeling overgeleverd. Als ze opgetekend werden, geschiedde dat door leken of wereldsgezinde geesteliken.

De liederen, die men bij ons, d. w. z. in de Germaanse landen, gewoon is oude balladen te noemen, zijn opgetekend, nadat ze eeuwen lang in de mond van 't volk geleefd hadden. De balladen-handschriften in Denemarken, Engeland, zijn niet ouder dan de 16e eeuw; [1]) enkele Engelse balladen zijn wat vroeger opgetekend, het Antwerpsch Liedtboek, waarin verschillende middelnederlandse balladen voorkomen, is gedrukt in 1544. De romancenverzamelingen in Frankrijk, Spanje, Italië zijn niet ouder.

De inhoud dier balladen weerspiegelt de geestelike sfeer van het volk: 't was levende poëzie en elke dichter „verdietste" 't geval „naar 's lands gelegenheid". Een paar voorbeelden ter opheldering: De middelnederlandse ballade van *Heer Halewijn* vertelt van een wezen, dat door de tovermacht van zijn muziek de meisjes verlokt hem te volgen. Hij voert ze mee en doodt

---

[1]) *T. F. Henderson:* The ballad in literature.

ze dan. Halewijn is een gestalte uit het volksgeloof van de heidense tijd; zijn geheimzinnige macht blijkt ook hieruit, dat, als 't meisje hem 't hoofd afgehouwen heeft, dat hoofd gaat spreken, en dat 't hoofd weer met het lichaam vereenigd zou worden en Halewijn genezen zou zijn, als 't meisje voldaan had aan Halewijns verzoek om op zijn horen te blazen of zijn hals met zalf te bestrijken uit een pot, die zij onder de galg zou vinden. Deze vertelling is, ook als ballade, over heel Europa verbreid geweest, maar in gewijzigde voorstelling: in een oude Engelse ballade, Lady Isabel and the Elf-knight, is de naam al een aanwijzing, dat we te doen hebben met een gestalte uit het Germaanse volksgeloof, een elf;) maar in een andere oude Engelse ballade is 't niet een elf-knight, die op een horen blaast, maar een harpenaar, die allen doet inslapen door zijn muziek; behalve de koningsdochter, die hij meevoert om haar te verdrinken, gelijk hij al zeven koningsdochters gedaan heeft. Als zij tot de kin in 't water staat, vraagt ze hem voor 't laatst een kus. Als hij zich bukt om haar die te geven, trekt zij hem in 't water en verdrinkt hem. [2]) In nog een andere Engelse ballade is 't een boze priester, op wie de rijke erfgename, May Collin, verliefd raakt en die haar ook wil verdrinken. [3]) Voorname elementen van deze balladen vinden wij terug in het sprookje van Blauwbaard.

Er is een middelnederlandse ballade *De jonge Coenraet* van deze inhoud: De jonge Coenraet vermaakt zich met het balspel; de bal vliegt „in der joncfrouwen camer", waar hij hem gaat halen. Daar verneemt hij, dat hij niet de bal moet werpen naar haar in de „camer", maar naar de „schone joncfrouwe", die „commer so boos" lijdt. Coenraet werpt de mantel om, neemt afscheid van de ridders, tot wie hij zegt, dat hij de berg op moet klimmen om zijn moeder te wekken. Als hij bij de berg komt, legt deze zich neer en opent zich en een stem vraagt, wie haar wekt en of haar kranke vat dan niet met vrede mag rusten. Coenraet vraagt om hulp en raad en zijn moeder, die hem al veel zilver en goud gegeven heeft, geeft hem ook nog een onvermoeibaar paard en een onoverwinnelik zwaard. Daarmee trekt Coenraet naar het kasteel met ijzeren muren en stalen poorten, „waar de slumer de jonc-

---

[1]) Vgl. *Child:* English and scottish popular ballads no. 4, A: „The Gowans sae gay".

[2]) *Child:* no. 4, B: „The water o Wearie's Well".

[3]) Cf. *Child:* no. 4, H: May Collin.

frouwe hout", bewaakt door leeuwen en beren. De wachter vertelt hem, dat zij daar al achttien winters slaapt en dat zij slechts wacht op de komst van de jonge Coenraet. Deze springt over gracht en muur tot op de binnenplaats. De leeuwen en de beren lekken hem de handen en de lindeboom met haar gouden blaren buigt zich voor hem. De jonkvrouw komt hem lachend tegemoet en dankt de moeder Gods, de reine, en de „God van hemelrijk", dat ze verlost is uit de toestand, waarin een boze stiefmoeder haar gebracht had. Daarop trouwen ze.

Deze voor de onkundige lezer onverstaanbare ballade bevat de Brunhilde sage tweemaal. Van de Walkyre Brunhilde wordt verteld, dat zij wegens ongehoorzaamheid door Odin met een slaapdoorn gestoken te slapen gelegd wordt op een berg, (of een gletscher) en dat ze gewekt zal worden door een groot held, met wie ze zal trouwen.

Mogelik is ook, dat de dichter het verhaal van Odin gekend heeft, die een zieneres uit haar slaap wekt om hem de toekomst te vertellen, zooals o.a. het eerste Eddalied, Voluspa, meedeelt.

Deze sage is door andere dichters verbonden met de Nibelungensage: de grote held, Sigurd (Siegfried) trekt naar de Nibelungen, waar hij trouwt met Kriemhild. Maar daar kon hij ook niet getrouwd zijn met Brunhilde; de sage wordt nu zo gewijzigd, dat zij, als Sigurd haar gewekt heeft, hem een paard en een zwaard geeft, waarmee hij naar de Nibelungen trekt. Een Middelhoogduitse lezing van de Brunhildesage bevat Grimm's sprookje *Isenstein*. De inhoud van dit sprookje komt geheel overeen met het laatste deel van de Middelnederlandse ballade. In deze ballade hebben we dus rudimenten van oudgermaanse mythologie, evenals in 't sprookje, maar hoe heeft de dichter de motieven naar eigen opvatting vervormd! De Germaanse held is een balspelend ridder geworden, en de Walkyre roept de moeder Gods aan! De naam van 't kasteel in 't sprookje, *Isenstein*, bewaart nog een herinnering aan de gletscher, waarop Brunhilde te slapen werd gelegd volgens een Eddalied.

Dat zulke gedichten niet door de geesteliken opgetekend werden is te begrijpen. De geestelikheid, wier taak het was het volk uit de wereld van zinnelikheid en bijgeloof op te heffen tot een meer geestelike sfeer, ging juist het zingen van zulke liederen tegen. Hoe zwaar haar taak was, en hoe verzot het volk in de vroege middeleeuwen was op de oude dansliederen, blijkt hieruit, dat Bonifacius de meisjes moest

verbieden om wereldse dansen en liederen in de kerk uit te voeren, en dat de kerk herhaaldelik een verbod uitvaardigde tegen de *balationes* en *saltationes*, de *cantica turpia et luxuriosa* [1]).

Zo is 't niet te verwonderen, dat er slechts zeer weinig romancen of balladen uit de middeleeuwen gaaf tot ons gekomen zijn. Eerst met de verwereldliking van het leven, wanneer de studie van letteren en wetenschappen door de leken bedreven wordt, worden hier en daar ook de oude volksliederen opgetekend; ja, de 16e eeuw is zelfs een bloeitijd voor het volkslied, getuige de Geuzenliederen in ons land. Toch is die bloeitijd van het volkslied van betrekkelik korten duur geweest. De Renaissance toch, die stilering bracht in leven en kunst, betekende voor de noordelike landen een zich oriënteren op de klassieken, en de dichters, die in overeenstemming met de leus van dien tijd meenden, dat dichten moest stichten, of streefden naar de bijval van de mensen van smaak, lieten zich weinig in met de liederen, die leefden onder 't volk. Velen zullen van de gezindheid van Huygens ten opzichte van de volksballade geweest zijn, die aan Hooft schreeft: „Konnen de huysluyden onder malkander smaeck ende ghenoeghen vinden in den ouden deun van Velsen: ick laet de kraeyen de kraeyen verheugen, maar den He. Hooft zal ick blijven trachten onder mijne gesindtheyt te trecken."

En de protestantse geestelikheid, de Calvinistiese predikanten en kerkeraden, die dezelfde opvatting ten opzichte van de zang huldigden als de middeleeuwse geestelikheid had gedaan, dat n.l. alle zingen, dat niet geschiedde ter ere Gods, maar tot streling der zinnen, zondig was, bestreed hardnekkig het zingen van straatliederen. Er werden verschillende synodale besluiten uitgevaardigd tegen 't spelen van volksliedjes op de carillons [2]).

In 't begin der 17e eeuw zijn er nog enkele dichters, die een ballade als motief verwerken in hun poëzie, zo *Hooft,*

---

[1]) Vgl. *Wirth:* Der Untergang des niederländischen Volksliedes.

[2]) Zo de synode van Edam in 1586: „Belangende het spelen van lichtveerdige ende weereltlycke gesangen op klocken en orgelen is eendrachtelyken besloten, dat een yeder kercke, die daervan gebruyck heeft, zal aen houden by haer overheyt, dat sulcx gebetert worde." (Aangehaald bij *Wirth:* Der Untergang des niederl. Volksliedes pag. 175).

het lied van Gerard van Velzen, *Bredero,* Het daghet in het Oosten, *Coster,* Een boerman had een dommen zin (in zijn klucht van Teeuwis de boer) en Tijsken van den Schilden, maar in de loop der 17e eeuw raken de volksliederen meer en meer onder de oppervlakte der letterkundige bekendheid: ze voldeden te weinig aan de eis van vormschoonheid. Maar onder het volk bleven de liederen leven, getuige *Rotgans* in zijn Boerekermis:

„Ginds klonk een dorpmuzijk van meer dan dertig kelen;
Een wildzang zonder zin, verminkt in alle deelen.
Maar loome Lammert zat op radde Wyburg's schoot
En zong van Velzen's wraak, en landheer Floris' dood". [1])

En ook in enkele liederenbundels uit de 17e en de 18e eeuw worden oude liederen aangetroffen. Zo komen er verscheidene voor in Thyrsis Minnewit, een bundel, bestaande uit drie deeltjes, die gedurende de 18e eeuw herhaaldelik gedrukt is. De eerste uitgave verscheen 1708—'11, een „verbeterde" in 1718, in 1721 weer een. In de eerste jaren der 18e eeuw schijnt er dus nog al vraag naar geweest te zijn. Of dat zo doorgegaan is, denk ik niet, maar zeker is, dat het boekje in 1775 herdrukt werd. 't Is een merkwaardige verzameling van poëzie, deze „verzameling van de aangenaamste Minnesangen en Voysen": er zijn galante herdersdichten, platte, onstichtelike straatliederen, maar ook fijne oude volksliederen in, o.a. „Na Oostland wil ik varen". In een dezer bundels komt ook *Bredero's* „kluchtig boerengezelschap" voor.

In 't eind der 18e eeuw begint de belangstelling voor de volkspoëzie te ontwaken. Bij ons wordt die gewekt door buitenlandse dichters, vooral Duitse. Die belangstelling wordt verklaard uit de geestelike vernieuwing in de Germaanse landen, een vernieuwing, die wel de Germaanse Renaissance wordt genoemd, ook wel de romantiese beweging, die is: een verdieping van de persoonlikheid, een verzet tegen het rationalistiese, dat een trek was van de Renaissance-cultuur, een verzet tegen de overheersing van de Romaanse cultuur. Maar in de Romaanse landen, vooral in Frankrijk, komt ook een

---

[1]) Een dichter die typiese volksliederen schreef, was de Haarlemmer *Jan Janszoon van Asten,* door *Hoffmann von Fallersleben* vermeld in zijn Horae Belgicae II 136.

zich afkeren van de overbeschaving, van het conventionnele, van het formele, waarin de Renaissance-cultuur was verstijfd. Er gebeurt in de twede helft der 18e eeuw ongeveer hetzelfde als in de 16e; in beide perioden verkeert West-Europa in een Sturm-und Drang-toestand: in beide perioden streeft de mensheid naar geestelike autonomie: in de 16e eeuw schudt zij in naam der vrijheid het juk af van de kerk, in de 18e eeuw dat der conventie. In beide perioden voert zij een strijd voor de rechten van het hart; terwijl echter in de 16e eeuw hoofdzaak is de strijd voor het geloof als een gevoelszaak, tegen het verstarde dogma, de verwording der kerk en de ontaarding der geestelikheid, is in de 18e eeuw het voornaamste de strijd voor de rechten van het natuurlike gevoel, de rechten van het hart ten opzichte b.v. van de liefde, tegenover de heerschappij van het verstandelike. Wel had de 16e eeuw die strijd ook wel gekend: tal van herdersidyllen zijn gedicht, die bewijzen hoe sterk de belangstelling was voor de natuur. Maar men uitte in de 16e en 17e eeuw zijn natuurliefde in klassieke motieven; men zag de natuur om zich heen door een klassiek letterkundig transparant, getuige de namen der herders en herderinnen. De grondtoon der Renaissance is levensblijheid. De godsdienstige hervormers trouwens als Luther en Calvijn streefden eveneens naar een heiliging van het werkdadige leven en dus een verzoening met het aardse bestaan.

Wat Heine in de 19e eeuw zong, toen hij „das alte Entsagungslied, das Eipopeia vom Himmel" gehoord had van 't meisje aan de grens, n.l.:

„Ein neues Lied, ein bessres Lied,
O Freunde, will' ich euch dichten;
Wir wollen hier auf Erden schon
Das Himmelreich errichten",

zou naar 't hart van veel Renaissance-mannen gesproken zijn, maar te leven in de natuur is hun nog geen diepe ernst.

In de 18e eeuw wordt ernst gemaakt met de gedachte om de aarde bewoonbaar te maken voor allen, het levensgeluk hier op aarde aan ieder te bezorgen, onder de leus van „vrijheid, gelijkheid en broederschap!" Als *Robespierre* langer aan 't bewind gebleven was, zouden de denkbeelden van *Rousseau* tot vernieuwing der maatschappij verwezenlikt zijn: geen dienstboden, niemand eens anders slaaf, ieder verricht

zijn eigen werk, terugkeer tot de naar men zich voorstelde eenvoudige zeden der voorvaderen. De herdersidyllen schilderden die zeden en *Gessner* behoorde tot *Rousseau's* lievelingsschrijvers. Zulke poëzie, die de schone aandoeningen van het hart schilderde, was geschikt om de mensen op te voeden voor de nieuwe toekomst. Ook oude volksliederen konden daarvoor dienst doen. Zo betoogt *Berquin* in zijn Discours sur la romance ± 1780, dat het lied van Genoveva uitstekend kan dienen tot opwekking van het medelijden en tot versterking van de gevoeligheid des harten [1]). Hij onderstelt dat, al zijn smaak en zeden nog zo bedorven, zijn tijdgenoten wel toegankelik zullen zijn voor de eenvoud van zo'n gedicht. *Berquin* stelt zich een gezin voor, op een winteravond om de huiselike haard gezeten. De vader verzoekt zijn dochter de romance van Genoveva te zingen, wat deze met genoegen doet. Ze is er zo „in", dat de tranen haar over de wangen stromen van aandoening, en 't gezelschap is zo onder de indruk, dat de diepe stilte slechts onderbroken wordt door gesmoorde snikken.

Berquin wil dus de oude volksliederen om hun opvoedende waarde ter lezing geven aan de jeugd, zooals anderen de idyllen [2]). Vergeten we niet, dat het eind der 18e eeuw de tijd is der algemeene mensenliefde: elke waarachtige mensenvriend acht zich verplicht mee te werken tot opvoeding van zijn volk, tot volksverlichting, tot verzachting der zeden enz. Een stroom van gedichten ontstaat voor de kinderen en de mindere man. Voor ons land herinner ik aan de „kleine gedichten voor kinderen" van *Van Alphen*, aan de „Economische liedjes" van *Betje Wolff*, aan de verschillende bundels „Volksliedjens" van de Maatschappij tot nut van 't Algemeen. Bij ons werden evenwel geen oude volksliederen te hulp geroepen om menselike deugden te leren; integendeel; die liedjes, met name die van de Maatsch. tot nut van 't Algem., dienden in de eerste plaats, om het zingen van straatliederen te bestrijden, dus tot veredeling van de volkszang. Daartoe werden stichtelike teksten dienstbaar gemaakt aan bestaande volkswijzen. Men ziet: de verlichte mensenvrienden uit 't eind der 18e eeuw deden, wat de geestelikheid in de Middeleeuwen had gedaan, toen ook wereldse wijzen ondergeschoven werden aan geestelike

---

[1]) Zie hierover uitvoeriger mijn dissertatie: De Romancepoëzie in Noord-Nederland van 1780—1830. Inleiding.

[2]) B.v. *Léonard*. Vgl. noot 5 op pag. 8 van De Romancepoëzie, enz.

liederen om de onstichtelike teksten uit te roeien. Die „Volksliedjens” van de Maatschappij intussen geven evenmin de geest van 't volk weer, als de kindergedichtjes van *Van Alphen* de stemming van een kind. Men stelle zich een „dankende handwerksman” voor, die dit lied zingt:

Ik juich in mijn gezegend lot:
  Ik heb, hetgeen ik vroeg;
Aan rang en rijkdom, buiten God,
  Heeft niemand ooit genoeg.
'k Heb rust en daaglijks onderhoud,
Geen vijand die mij onheil brouwt,
  Wiens heil is 't mijn gelijk!

't Is waar, ik werk van d' ochtendstond,
  Tot aan den avond toe,
Maar 't werken maakt mij sterk, gezond,
  En tevens blij te moe.
Ik ben tot werken toebereid,
En noem de vuige ledigheid
  Een pest der Maatschappij” enz. [1])

Een werkman zingt niet over de heerlijkheid van zijn eigen ambacht, zo min als een kind bespiegelingen houdt over zijn eigen deugd.

Dezelfde bezwaren, die *Beets, De Genestet* e.a. een zestigtal jaren later hadden tegen *Van Alphen's* Kindergedichtjes, golden ook tegen de Volksliedjes van de mensheidverlichters der 18e eeuw.

't Was dan ook niet van het aufklärungsstandpunt uit, dat de oude volksballaden en volksliederen gedrukt en bewonderd werden. Zelfs *Feith*, de eerste, die bij ons een paar romancen „in verschillende smaken” dichtte, had daarbij een pedagogies motief en deelde dus de opvatting van *Berquin*. Hoe zouden die mensen ook vrij hebben kunnen staan tegenover die oude balladen, die de tijd van middeleeuwse barbaarsheid en ruwheid weerspiegelden, terwijl ze juist hun best deden om de levensvormen te veredelen; hoe zouden ze gedichten hebben kunnen bewonderen met naar hun inzien onbeholpen taal en ruwe uitdrukkingen, terwijl ze zo ijverden voor uiterlike wel-

---

[1]) Volksliedjens, 3e stukjen, pag. 21.

sprekendheid? 't Moesten al biezonder sterke geesten zijn, krachtige dichternaturen, die zich konden verheffen boven hun tijd, zich losmaken uit hun sfeer, om met een onbevangen gevoel die gedichten te naderen en daarin de zuivere dichterlike uiting te verstaan. Zulke mensen waren *Herder* en *Goethe.* Vooral *Herder* heeft aan West-Europa de waarde van die oude volksliederen leeren kennen. Hij heeft het aan de dichters van zijn tijd toegeroepen: „so ihr nicht werdet wie die Kinder, so ist weder Tempe noch Elyseum für euch."

„Worden als de kinderen,' niet als die van *Van Alphen*, „maar als de kinderen van altijd", dat was de weg tot ontdekking van de schoonheid, van de naïveteit in de oude volksliederen. Dat was de weg om opnieuw *Homerus* te genieten en hem te leren stellen boven *Vergilius.* Dat was de weg om de verhalen uit het Oude Testament te leren waarderen als de letterkunde van een volk in een vroege ontwikkelingsperiode. Maar zo verstonden zelfs de Engelsen hun oude balladen niet, die in 1765 door bisschop *Percy* in 't licht waren gegeven. 't Zou *Herder* zijn, die hun de ogen opende voor de kostbaarheden uit hun voortijd. Hij was een der eersten, die begrepen, dat de ontwikkeling van de geest der mensheid is te vergelijken bij de ontplooiing van de geest van een mens in zijn groei van kind tot volwassene. Hij benijdde de Engelsen om hun liederen van *Ossian,* hun reliques, door *Percy* uitgegeven en wenste dat ook in zijn eigen land de liederen zouden opgetekend worden, die nog leefden in de mond der boeren. In 1778 verscheen als vrucht van zijn beweeglike geest, die zich wist in te leven in de poëzie van andere volken: Stimmen der Völker, een verzameling van vertaalde liederen uit Noord-, Zuid-, Oost- en West-Europa, en ook Lieder der Wilden. „'t Is wel niet te betwijfelen", zegt hij, „dat poëzie en in 't bijzonder een lied in den beginne geheel in de volkstoon, d. i. licht, eenvoudig, in de taal van 't volk is gedicht. De grootste zanger der Grieken, *Homerus* is tegelijk de grootste volksdichter. Het heerlike in zijn epos is 't sprookje, de sage. Hij zette zich niet op fluweel neer om een heldendicht in tweemaal vier en twintig zangen naar de regels van *Aristoteles* te schrijven, maar zong, wat hij gehoord, gaf weer, wat hij gezien en in zich opgenomen had; zijn rhapsodieën bleven niet in de boekwinkels liggen en op 't papier, maar in de oren en in 't hart van levende zangers en hoorders. Het metrum van *Homerus* is niet de school- of kunsthexameter, maar is 't metrum, waarin de Griekse balladen en romancen gezongen

werden;" zo spreekt hij op voorbeeld van *Wood. Tyrtaeus'* krijgszangen waren volgens hem Griekse balladen. Het lied was er om gehoord, niet om gezien te worden; gehoord met het oor der ziel, dat niet uitsluitend de lettergrepen telt en meet en weegt. Dat de kunstrechters aan *Herder* in zijn vertalingen „Mangel aller Korrektheit" verweten, is niet te verwonderen.

Bezield door het woord van *Herder*, schreven verschillende jonge dichters in Duitschland balladen in de volkstoon en streefden naar herleving der echt Duitse volkskunst. *Maler Müller* b.v. leverde in zijn idylle Die Schaafschur een pleidooi voor 't goede recht der volkspoëzie tegen de aan regels gebonden geleerdenpoëzie: Walter, een oude „Pfälzische" boer, dus uit 's dichters eigen streek, spoort zijn dochter Lotte aan tot het zingen van een dier liederen, die haar grootmoeder haar leerde, want die bevallen hem veel beter dan de nieuwe. Hij weet nog, hoe hij als kind luisterde naar de oude spinliederen en sprookjes, die in winteravonden ten gehore werden gebracht. Een schoolmeester, die 't lied van Lotte mee aanhoort, heeft er allerlei formele bezwaren tegen, en tracht te betogen dat het lied van de ontrouwe paltsgraaf Friedrich en de verlaten Kunigunde, dat door een ander van 't gezelschap gezongen wordt, geen poëzie is.

Vergelijken we deze opvatting van een oud volkslied met die van *Berquin*, dan zien we de oude en nieuwe tijd naast elkaar: *Berquin* waardeert de volksromance Genoveva om haar opvoedende kracht. *Berquin* stelt als opvoeder van zijn volk aan de poëzie als eerste eis zedelike strekking, gelijk bij ons de mannen van de Maatschappij tot nut van 't Algemeen. De Duitser *Maler Müller* is diep doordrongen van de dichterlike waarde zijner volkspoëzie; het echte kenmerk der poëzie bestaat voor hem hierin dat ze hem ontroert. *Berquin* blijft in de lijn van *Gessner*, die hij zijn meester noemt: *Maler Müller* moet van de gekunsteldheid der conventionnele herderswereld niets hebben, maar staat op de bodem der werkelikheid. Beiden willen volksdichter zijn, maar in verschillende zin: *Berquin* wil, gelijk velen zijner tijdgenoten, het volk al zingende onderwijzen. „Haec fabula docet" is 't referein van hun gedichten. *Maler Müller*, en met hem de „Stürmer und Dränger," was in de eerste plaats dichter: de sfeer der liederen, waarin de ziel van hun eigen volk of een aan 't hunne verwant lief en leed had uitgezongen, erkenden zij als de echt dichterlike; met de kunstmiddelen ontleend

aan die liederen, bezongen ze soortgelijke onderwerpen. [1])
„De geschiedenis is het geheugen der menscheid". [2]) De fijn beschaafde verlichte 18e eeuwer, in wie 't streven der Renaissance naar uitwendige schoonheid zijn hoogste ontwikkeling had bereikt, de „homme du goût", de man van smaak, die de barbaarse lompheid in manieren, de ruwe onbeholpenheid in spreken, kenmerken der „donkere tijden", had overwonnen, wilde liefst zijn eigen verleden vergeten, nu hij „te niet had gedaan, wat eens kinds was". [3]) Terwijl in *Herder* c. s. piëteit voor het verleden van hun eigen geslacht aan den dag kwam, gevolg van de verruiming hunner persoonlikheid, die een eerste voorwaarde is voor historiese belangstelling, tierde in Frankrijk, en in navolging daarvan in andere landen, b.v. in Duitsland, een romancepoëzie, waarin niet de minste eerbied sprak voor de dichterlike fragmenten uit de Middeleeuwen of voor de volkspoëzie. De galante wereld der Parijse salons, die alleen vermaak kende en verstrooiïng zocht; die de leuzen der Renaissance: „het leven is er om genoten te worden", en „carpe diem" in 't luchthartige getransponeerd had; die tot motto voerde:

„Le monde est vieux et cependant
Il le faut amuser encore comme un enfant",

en waarin vooral het wufte liefdespel tot de hoogste verfijning opgevoerd was; die wereld genoot niet alleen van de zoete herdersidyllen van *Gessner*, maar ook van de galante ridderpoëzie der troubadours, door *Lacurne de Sainte-Palaye* bijeengebracht. Hoe men die ridderromancen waardeerde, wat men er in genoot en hoe weinig belangstelling men toonde voor, ja, hoe weinig begrip men had van zogenaamde „fragmenten" van oude liederen, bewees 't eerst *F. A. de Paradis de Moncrif* (1687—1770), „lecteur de la Reine" met zijn romance „Les infortunes inouies de la tant belle, honnête et renommée Comtesse de Saulx", die hij vervaardigde met behulp van „enkele fragmenten van een oude romance". In de plaats van het sobere in de verhaaltrant van 't oude lied is een quasi-

---

[1]) Vgl. hiervoor de Inleiding van „De Romance-poëzie in Noord-Nederland.

[2]) Prof. *Bolland:* Spreuken.

[3]) Paulus.

gevoelvolle huilerige breedsprakigheid gekomen, waarop de eerste strofe ons al voorbereidt:

Sensibles coeurs, je vais vous réciter;
Mais, sans pleurer, las! comment les conter?

Les déplaisirs, les ennuis et les maux
Qu' a tant souffert la Comtesse de Saulx, enz.

En terwijl de oude romance sprongsgewijze vooruitgaat, vertelt *De Moncrif* alles, zoodat de hoorder niets hoeft aan te vullen. Maar wat het meest kenmerkend is voor de geesteshouding tegenover die oude romancen, dat is de gemaakte ernst, het gebrek aan ernst, die spreekt uit *De Moncrif's* romance, getuige in de laatste regels de raad aan jaloerse echtgenoten:

„Epoux, Epoux, n' oubliez son destin,
Onc und jaloux ne fit heureuse fin"

en *De Moncrif's* mededeling, dat hij de romance uitsluitend gedicht heeft „dans la vue d'amuser Mad. la Duchesse de Villars et Mesd. ses soeurs".

Al heeft hij de gravin De Saulx veel belangwekkender gemaakt dan ze in de oude romance was, zooals hij zegt, toch heeft het smartelike der liefde hem niet zoo getroffen. Als man van zijn tijd was de liefde voor hem een spel: „On ne badine pas avec l'amour" was nog niet geschreven, en zou ook waarschijnlijk vergeefs geschreven zijn voor een publiek, dat zijn luchtige levensopvatting vertolkt vond in een ballet van *De Moncrif* als: Les Amours du bon vieux temps, waarin een koor optreedt bestaande uit minnekozenden van alle natiën, en waarin een priesteres zingt:

„Les Amours sont les Rois du monde,
Et les Dieux des plaisirs;
Leur flamme règne au sein de l'onde
Et vole avec les Zéphyrs."

Een andere romance van *De Moncrif* is meer oorspronkelijk dan de eerste en voor de romancepoëzie van meer betekenis. Ze werd zelfs als een model beschouwd. De titel heeft iets van een kermisstuk: „Les constantes amours d'Alix et d'Alexis;

Romance: sur un air Languedocien." De aangegeven melodie wijst er op, dat De Moncrif bedoelde een navolging te geven van een volkslied. Languedoc toch werd gehouden voor de bakermat der Fransche poëzie en liederen uit die streek waren toen in de mode. 't Is een soort kermislied, een vaudeville. De grappige of quasi-aandoenlijke verhalen die op kermissen zingend werden voorgedragen, werden in de 18e eeuw in de schouwburg gespeeld. De inhoud is deze: Alix en Alexis hebben elkaar lief, maar Alix' moeder heeft haar bestemd voor een raadsheer. Op haar weigering wordt ze in een klooster geplaatst, waar men haar later vertelt, dat Alexis dood is. Nu gehoorzaamt ze en trouwt de raadsman. Eens meldt zich een koopman in juwelen aan, die Alexis blijkt te zijn: hij wilde voor zijn dood Alix nog eenmaal zien. De echtgenoot treedt binnen en in een opwelling van jaloersheid doorsteekt hij ze beiden. Voor ze sterft, betuigt Alix nog haar onschuld en sedert dien tijd ziet de raadsheer elke nacht 't beeld zijner vrouw, wijzend op de wond in haar boezem. Na deze treurige geschiedenis kan geen echtgenoot meer jaloers zijn.

De inhoud dezer romance is geheel in de sfeer der toenmalige romans, waarin het hoofdmotief was de strijd tussen de liefde des harten en de gehoorzaamheid aan de ouders, zoals Clarisse Harlowe van *Richardson,* Julie ou la Nouvelle Héloise van *Rousseau.*

Dat *De Moncrif* „digne père de la romance" genoemd werd, zowel door hen die hem in de „pièces fugitives" in de luchtige liefdelyriek navolgden, als door de „gevoelvolle" dichters uit de sentimentele tijd, enkele jaren later, is te begrijpen: navolgers als *Feith* bij ons hebben zijn romance als ernstig, gevoelvoel verstaan; zelfs *Herder* prees ze. Maar quasi-ernstige romancen in de huilerige toon van de kermiszangers werden, ook in navolging van *De Moncrif,* in Frankrijk en in Duitsland zeer veel gedicht. In Frankrijk verscheen in 1767 een „Recueil de Romances Historiques, Tendres et Burlesques, tant anciennes que modernes' en in navolging hiervan verschenen in Duitsland achtereenvolgens in 1774 en in 1778 twee bundels „Romanzen der Deutschen". 't Vignet stelt een liedjeszanger en zijn vrouw voor, die op een toneel op de markt hun lied voordragen. De man wijst met een stok op het doek de verschillende taferelen aan. [1])

[1]) Vgl. De moord van Raamsdonk.

'tIs dit soort romancen — waaronder ook verscheidene travestieën van de klassieke mythologie — die door Herder werden veroordeeld: die hadden met de echte volksballaden niets te maken, volgens hem.

Uit deze romancen en balladen, vooral uit de travestieën der klassieke mythologie, spreekt een geest van spot en twijfel, een kwajongensachtig rationalisme, waaraan een zekere naïveteit toch niet te miskennen is; de burleske romancedichters spotten met de overgevoeligheid, met het geloof aan spoken, met de klassieke goden en godinnen, met al wat zich niet meer kon handhaven voor de critiek van het verstand. Zij gaven zich geen rekenschap van die gevoeligheid, dat bijgeloof, en hun spot was een onmiddellike reflex van hun geest. *Herder* daarentegen had bij uitstek het vermogen zich in te stellen op de geesteshouding, van waaruit de oude volkspoëzie, de poëzie van andere volken was gedicht. Zoals *Rousseau* met zijn „natuur" staat tegenover *Voltaire* met zijn „cultuur", zo staat *Herder* met zijn volkspoëzie tegenover die dichters der kunstpoëzie, die slechts spot over hadden voor naïeve en „onbeholpen" kunstuitingen.

Toch werden de oude volksballaden, zooals b.v. de Engelse uitgegeven in de Reliques van *Percy*, nog op een andere wijze gewaardeerd. We zagen, dat *De Moncrif* in zijn bewerking van de fragmenten der oude romance zich beijverd had, de comtesse de Saulx „interessanter" te maken. Al mag men nu twijfelen aan de ernst van *De Moncrif*, dat kan men niet ten opzichte van *Rousseau*, van een man als *Richardson*, van *Macpherson*, van *Bilderdijk* en zijn vrouw en van zoveel anderen, die in de sentimentele periode aan een romance of ballade als eerste eis stelden, dat ze 't hart moest treffen, 't gevoel moest roeren. Zulke dichters deden als *De Moncrif* en beschouwden zulke fragmenten van oude balladen als uitstekende bouwstoffen voor een dichter. Verscheidene Engelse dichters, o.a. *Percy* zelf, hadden verschillende oude balladen omgewerkt in de sentimentele sfeer. Dat was trouwens hun goed recht als mensen van hun tijd. Aankweken, ontwikkelen van de schone vormen in leven en kunst was een kenmerk der Renaissance; waren de 17e eeuwse poëten nog al eens wat ruig in het uitbeelden der personen, de 18e eeuwers beschaafden en veredelden de poëzie in die mate, dat op de waardigheid in houding, toon en taal niets viel aan te merken. Men leert het pseudo-classicisme der 18e eeuw in de romancepoëzie uitstekend kennen, door na te gaan hoe een 16e of 17e

eeuwse ballade door de 18e eeuwse dichters in de sfeer der kunst werd verheven: hoe ze de natuur verfraaiden. En aangezien in een ballade of romance — die wel als een klein epos beschouwd werd — in de eerste plaats de aandoeningen van 't hart moesten geschilderd worden, werden de menselike aandoeningen van vreugde, smart, toorn, wanhoop enz. ook gestileerd uitgebeeld. Wanneer b.v. een 17e eeuwse herder als Curan [1]) 't hof zal maken aan de herderin Argentile, dan trekt hij zijn zondagse kleren aan, maakt zijn schoenen met varkensvet zwart en zacht, vult zijn veldfles met bier of zure melk, zijn tas met bruin brood, blanke kaas en vruchten, veegt zijn mond af en doet zijn aanzoek in deze trant: „Ik heb, mooi meisje, een stuk kaas, zo goed als ooit tanden kauwden, en brood en lekkere toespijs". En al etende gaat hij voort, „zie, dit schaap bracht dezen herfst een tweeling voort, en gij zoudt ook een tweeling voortbrengen, als ik met u mocht paren". En dan betoogt hij, dat een herder te verkiezen is boven een boer, een handwerksman of een koopman.

Bilderdijk, die deze ballade bewerkte [2]), vond zo'n herder veel te prozaïes: *Bilderdijk's* herder denkt niet aan kleren nog veel minder aan eten en drinken en ook niet aan een toekomstig huishouden. Hij vergeet „kudde en stal" en „mijmert en verkwijnt".

Hij zucht, hij aarzelt, en besluit;
Treedt weer terug, en zwijgt."

Merk op, hoe in deze schone, waardige toneelgebaren en bewegingen de aandoeningen van 't hart geschilderd worden.

Wat de taal betreft, vinden we — zooals dat bij een overgangsgenre te verwachten is — in veel romancen en balladen de gestileerde frase, „het schoone dichterlike" woord, de naam van 't algemene begrip i. p. v. de voorstelling — b.v. „goud" voor geld, „staal" voor mes; in andere ontmoeten we minder dichterlike woorden, een streven naar realisme, dat als voorbode van de romantiek kan beschouwd worden. *De Moncrif* benaderde de eenvoud van taal door 't weglaten b.v. van een voornaamwoord hier en daar.

---

[1]) „Argentile and Curan", een ballade van *Warner* uit 't begin der 17e eeuw, in de *„Reliques"* van *Percy*.

[2]) Onder de titel „Argine", vgl. „De Ramancepoëzie" enz. pag. 163—169.

Zo beschouwden veel dichters de oude balladen en romancen als een stuk gouderts, waaruit zij 't edele metaal hadden te winnen om dat tot een kunstvoorwerp te smeden, dat de toets kon doorstaan van de gezuiverde smaak der 18e eeuw.

De romance in ons land blijft vrijwel steken in de pseudo-classicistiese gevoelstoon der 18e eeuw.

Er zijn maar weinig Nederlandse dichters, die het oude volkslied verstonden zooals Herder dat deed en die in hun romancen de Duits-romantiese toon troffen.

Terwijl in Duitsland gedurende de hele 19e eeuw balladen gedicht worden, is bij ons 't getij daarvan omstreeks 1850 vrijwel verlopen.

Men is hier lang in 't pseudo-klassicistiese vaarwater gebleven. En zelfs balladen in de geest van de zangen van *Ossian*, welke poëzie toch een sterk pseudo-klassicistiese trek heeft, werden soms zo omgewerkt, dat het pseudo-klassicistiese der herdersidylle er in versterkt werd. Een kenmerkend voorbeeld daarvan is Ralowsburg van vrouwe *K. W Bilderdijk*, onder welke titel zij de ballade van *Kosegarten*, Die Ralunken, vertaalde. Dat *Kosegarten* zijn gedicht, gebouwd in Homeriese hexameters en gestemd op de toon van Ossian, een ballade noemde, bewijst, dat hij de opvatting van *Herder* deelde, n.l. dat de *Ilias* en de Odyssee eigenlik een verzameling balladen waren.

Hoe *Kosegarten* zag en doorleefde, wat hij beschreef, blijke uit den aanhef van „Die Ralunken:"

„Ralow, sey mir gegrüsst im Schimmer der scheidenden Sonne!
Ralow, wie liegst du so schön am Saum der hallenden
[Strandbucht!
Höchlich ergötzt mich, o Burg, dich zu schaun im Schleier
[des Zwielicht!
Deine Zinnen getaucht in des Spatroths flüssiges Mattgold!
Brennend der Fenstern Krystall in der Gluth des gesunkenen
[Lichtballs!
Düfteschauernd die Gärten umher! blaudämmernd die Anhöhn,
Welche die Welle bespült der leisegekräuselten Meerbucht!
Burg des rauschenden Meers, schön bist du. Deine Gefilde
Schmückt der Natur sanftlächelnder Reiz. Die üppigen Wiesen
Duften von Quendel und Klee. Hoch wogt auf den Aeckern
des Weitzens
Güldene Fluth. Es glühn in den Gärten die Traub und der
[Pfirsich.

Schmerl'und Forell'enthüpfen der schönumuferten Teiche
Blinkende Spiegel. Das Feldhuhn lokt. Hell flötet die Wachtel.
Gellender schmettert dazwischen der Nachtigall mächtige Kehle.
Fernher schallet Gebrüll der sattheimwallenden Herden,
Nah und fern der Pflüger Gejauchz, der sonnegebräunten
Fröhlichen Dirnen Geschrey. Anmuthig traun! und vertraulich
Liegst du, o Ralow, am Saum des wogenrauschenden Meeres.
Ich gedenke der Tage, die nicht mehr sind, der Geschichten
Denk ich, welche von dir erzählen die alternden Väter.
Minder friedlich, o Burg, so sagen sie, minder vertraulich
Thürmtest du am Gestade der Meers in den Tagen der Vorzeit.
Herrlicher warst du denn jetzt, umfestet mit Wällen und [Thürmen,
Weit gefürchtet dein Name, dein Antlitz schrechlich dem [Seemann.
Damals pflegte dein Volk noch weder des Garns noch des [Pflugschars,
Weder der Herd' auf der Trift, noch der Jagd im Forst [und im Dickicht.
Krieg nur lechzte das Volk. Raublüstern schaute der Wächter
Emsig herab von der Zinne des Thurms, ob etwa ein Segel
Fernaufdämmert am Saum des ländergattenden Sundes.
Alsbald mahnt er den Herrn der Burg, den starken Ralunken.
Und der Ralunk' erschien mit des Blitzstrahls Eil'; mit [des Sturmwinds
Niederwerfender Kraft zermalmt' er die Rippen des Meerschiffs,
Schlug in Fesseln die Fremden, und führete trotzig den [Raub heim.

Vergelijken we daarmee den aanhef der Hollandsche bewerking:

„Lieflijk wemelt de avondsluier bij des zonlichts afscheidsgroet,
Ralow, op uw witte muren, zachtjens scheemrend van zijn gloed.
Prachtig blaken dak en transen van het tintlend avondgoud:
En aandoenlijk ruischt het lover van uw donker eikenwoud.
's Hemels blozend aanschijn spiegelt in den plas, die u omspoelt,
Daar hij met zijn zilvren golven dartlend om uw zuilen woelt.
Heerlijk staat gij daar verheven, burg wien eeuw bij [eeuwen heugt.
Lachend staan uw weitsche velden als in 's aardrijks [prilste jeugd.
Geurig mengt zich thijm en klaver op uw weiden onder een:

En uw halmen golven statig als onoverzienbre zeên.
Druif en perzik gloeien schittrend langs uw bloeiend wandelpad,
Daar de dartle goudvisch vonkelt door uw spieglend vijvernat.
't Fluitend sijsjen paart zijn tonen in het lommer van d' abeel,
Aan de roerende orgelklanken van de zachte filomeel.
Van het vroegste morgenkrieken tot de dag haar ronde sluit,
Galmen veld en bosch, en dalen, van de zoete herdersfuit,
Van het dof geloei der kudden, van des maaiers blijden toon,
En van 't maagdlijk vreugdgeschater. — Burg van Ralouw,
[gij zijt schoon!
Dan, hoe schittrend ge ook moogt wezen, hoe beroemd
ook, wijd en zijd,
Hooger klom uw roem en grootheid in voorouderlijken tijd!
Neen, toen dartelden uw zonen niet zoo werkloos om, bij 't vee:
Waar is thans die lust, die ijver, die hun boezems zwoegen deê?
Toen, toen dampten nog uw rossen voor geen glimmende
[akkerploeg.
En hoe vol was toen het halmtjen, dat uw vruchtbre
[bodem droeg!
Van uw ruim gebouwde transen zag de wachter heinde en veer,
En bezwoer den schrikbren Luchtgeest te verschijnen
[op het meer;
Met een alvernielend onweêr, stormgeweld, en bliksemvlam,
Ieder vaartuig te verdelgen, dat nabij uw oevers kwam,
Ja, dan stoven balk en ribben uit de slingerende kiel,
Die met rijk beladen schatten 't roofgespuis in handen viel".

Waar is in de bewerking de eenheid van visie, die bij Kosegarten treft en ons overtuigt, dat deze zag, wat hij beschreef? Zie b.v. de verlichte hemel, die zich volgens Vrouwe Bilderdijk in den plas spiegelt, i. p. v. in de vensters. Dat zij aan een gebouw in klassieke stijl dacht, maakt men op uit de zuilen, waarop ze de burcht laat rusten. Een sterke zucht tot versieren en verweekelijken komt in dit fragment, zoals in de gehele bewerking, voor den dag: de grondeling en de forel in den vijver worden goudvisschen, 't krachtige geluid der zangvogels verwekelikt tot roerende orgelklanken der zachte filomeel. Staat Kosegarten nog in zo verre onder den invloed der klassieken in het stofferen van 't landschap, dat onder 't huiswaarts keren de ploeger nog juicht en de vrolike roep der meisjes weerklinkt, hij is natuurgetrouw in 't beschrijven der thuiskomst van landvolk en vee, en ook, de eenheid blijft bewaard: op denzelfden avond zag hij dat

alles. Maar in Vrouwe Bilderdijk's landschap klinkt, als in de herdersidylle, van den morgen tot den avond des maaiers blijden toon, 't maagdlijk vreugdgeschater en .... de zoete herdersfluit! Dat haar een letterkundig cliché van een herdersidylle voor den geest stond, blijkt uit het vervolg, waar het heet, dat „in voorouderlijken tijd" de bewoners niet zoo werkloos omdartelden bij 't vee van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat! Zeer zonderling is de vertaling van de waarschuwing van de burchtheer door de wachter! Of ze heeft Kosegarten niet begrepen, of ze heeft het schoner gevonden, i. p. v. de werkelikheid een scene in den trant van Ossian in te lassen, of beide!

De aanblik van de burcht aan de bruisende zee, 't geluid van het ruisende woud werken bezielend op den dichter. In Ossianse of Homeriese vergelijkingen wordt die dichterlike bezieling in beeld gebracht:

Glutroth
Flammt mir die Wange; so flammt in dem Ost die [Scheibe des Vollmonds!
Hoch auf schwillt mir die Seel; so erschwillt die Fluth [in der Windsbraut!"

Nu roept hij de schimmen uit den nacht van 't verleden op om te verhalen van de daden der vaderen.

Hoe weinig overtuigend is hier de vertaling weer: de zeewind en 't boomgeruis doen der wangen levensblos ontvonken. De „volle boezem", het „overweldigd hart zwoegt". „Als de zeekolk, door den stormwind tot de wolken opgesard".

Opmerkelijk is ook 't volgende: terwijl Kosegarten in de beschrijving der rovers en hun moeder sober epies blijft, zich geheel onthoudt van goed- of afkeuring, doorbreekt Vrouwe Bilderdijk de epiese gang, ja, laat de beschrijving der personen weg en geeft in een paar epitheta hun zedelike minderwaardigheid („met een helschen vreugdelach" doen zij de zeilen spannen; Judith is „de diep verachtbre moeder, zulk een drietal zonen waard".

De dichteres vond deze methode misschien juister ter „schildering van het hart". Natuurlik is de „zielbekoorlijke Irmengarde" nog veel gevoeliger dan haar dubbelgangster Agathe. De tegenstelling tussen moeder en dochter wordt daardoor verscherpt.

Kosegarten b.v. vertelt, dat Judith op bozen toon haar dochter roept zodat het door de burcht klinkt, waarop Agathe zich naar haar moeder begeeft, die haar verwijt, dat

ze zit te droomen i. p. v. het maal te bereiden voor de mannen, die terugkeren van hun tocht en hongerig en dorstig zijn.

In 't Hollands lezen we: als Irmengarde zat

„Luistrend soms met weenende oogen naar hett doffe
[golfgebots,
Of naar 't sijfflen van de winden, dat terug klonk van de rots,
In haar eenzaamheid verzonken, stoof dan soms met
[woesten blik,
's Meisjens wreevle moeder binnen, en verspreidde smart
[en schrik.
„Wat, wat zit gij daar te peinzen? heeft dat droomen
[dan geen end?
'k Zie van verr' de kiel uws broeders, die zijn steven
[herwaarts wendt.
Spoedt u, hem met vreugd te ontfangen en verplichten
[welkomgroet."

Het begroeten der broeders was volgens Vrouwe Bilderdijk een jonkvrouw meer waardig dan 't eten voor hen te bereiden.

Haar Ritogar is eveneens weker en pathetieser dan Rudger: Kosegarten verhaalt, dat de rovers de jongeling aan hun moeder ten geschenke gaven, dat in 't hart van Agathe medelijden met hem ontwaakte en de zuster van 't medelijden, de liefde, en dat ze besloot, hem te bevrijden.

Vrouwe Bilderdijk, wie 't niet in de eerste plaats is te doen om de epiese schildering, maar om 't hart te roeren, vertelt, dat Irmengarde „een stillen traan" vergoot, dat ze haar boezem „van een teedre ontroering" voelt slaan. Haar held heeft een edele houding, een moedig heldenoog, een fieren blik, waaraan zich zachte weemoed paart!

Kosegarten verhaalt verder, dat de held, nadat Agathe hem gewekt heeft, opspringt. Hij zegt geen woord; Agathe neemt hem bij de hand, voert hem op den tast langs de vertrekken van moeder en broeders naar de onderaardse uitgang, ontsluit de poort, staat stil, aarzelt nog, staart voor zich uit, drukt hem wenend de hand en spreekt op weemoedigen toon: „Vlucht, en denk aan Agathe" Rudger, nauwelijks de betekenis dier woorden durvende begrijpen, is al even verlegen en roept: „Ik wil aan u denken, en u danken, Agathe!"

Niet alzoo Ritogar en Irmengarde: als zij hem gewekt heeft, springt hij op „stom van schrik en geestvervoering," „tast in 't rond" en zegt:

„Ja, ik volg u, hemelsche Engel; dien me een God tot [redding zond.
„Voer mij, (sprak hij) ja, gelei mij, uit dit gruwzaam [jammeroord."
Blozend vat zij hem de handen, en geleidt hem bevend voort.
Sluipt met stollend bloed in de aad'ren, schier [bezwijkende aan zijn zij,
't Slaapsalet der wreevle moeder, 's broeders rustvertrek, [voorbij,
Siddrend dat haar lichte voetstap, bevend dat haar ademtocht,
Dwars door deur en wanden dringend, 's jonglings [vlucht verraden mocht.
Door de donkere gangen streeft zij, uitgegraven onder de aard,
En ontsluit de dubbele deuren, met een dubbel slot bewaard.
Schuchter drukt zij hem de handen, overstelpt van [vreugd en smart:
„Jongling, (zegt ze) spoed, spoed henen; maar — [gedenk aan Irmengard."
Van ontroering overweldigd, stort hij 't meisjen aan de kniën.
„Ja, ik zal aan u gedenken tot we ons blijder wederzien!
„Gun intusschen, (zegt hij teder) dat ik u in de armen sluit,
„En bestemm' dees heilge kus u, al de rechten van mijn bruid!
„Spoedig zal ik wederkeeren met een wakkren heldenstoet,
„En gij zult hem Egâ wezen wien uw deernis heeft behoed."

Van den berg, waarop Jaromar's burcht lag, had Kosegarten verteld, dat zijn gespleten en verweerde kam bedekt was met mos, maar dat in zijn ravijnen de ploeg het land bewerkt had, dat deze Rugard, die den omtrek beheerste, ernstig over de wateren en de talrijke eilanden zag. Zoo had de dichter hem gezien. Maar Vrouwe Bilderdijk zag een „litterairen berg":

„Op zijn grijzen schedel wortelt groene mos, die eeuwen telt:
Sneeuw en ijs vervult zijn kloven, die geen zonnestraal [versmelt:
Niet een kruidtjen bloeit of tiert er, in zijn uitgeholde krocht:
Nooit een struikgewas, hoe nietig, dat de zon daar rijpen mocht:
Van zijn hemelhooge toppen zag men wijd en zijd op 't meir."

Als Rudger voor Jaromar treedt, is hij doorweekt van de regen, 't haar hangt hem verward over de slapen; maar Ritogar hingen „ijs en ruige sneeuwvlok peeglend van de lokken".

De twee schepen, die Jaromar aan Rudger meegeeft, laat Vrouwe Bilderdijk uitdijen tot „een rijkgedoschte vloot".

De Hollandse Heregonde is weer veel bedroefder en stort veel meer tranen dan de Duitse.

Agathe begaat zelfmoord door zich op te hangen aan een olmentak, „die oftmals Wider die Schwüle des Tags sie geschützt, und in Schlaf sie gerauschet", maar Irmengarde had zich in vertwijfling vastgehecht.

„Aan de bladerrijke twijgen van een ruischenden abeel
Onder 't hartverteedrend klagen van de zachte filomeel."

Toen de Ralunke zijn zusters dood vernam, sloeg hij zich met de vuist voor 't voorhoofd en

„Thränen entstürzten dem Aug', das längst des Weinens
[entwöhnt war,
Troffen die Wimper hindurch, und irrten hinunter die Backen,
Dick, trüb', einzeln und schwer. So schleicht durch
[Krakows bewachsnen
Gräberbesäten Bezirk schlammwälzend der trägere Bach hin".

Maar zie nu de droefheid van „'t roovrenhoofd', geschilderd door Vrouwe Bilderdijk:

„Die ontzetbre doodmaar knarste door zijn merg en ingewand,
Handenwringend, tandenknarsend, sloeg hij 't voorhoofd
[op den wand.
Huilend dwaalde hij de zalen, dwaalde hij den ringmuur om,
Zijn geween klonk langs de stranden als het doffe storm-
[gebrom.
Dan weêr, wierp hij zich, verstommend, op de bloed-
[verzwelgende aard;
En een stroom van tranen ruischte door de stoppls van
[zijn baard.
Zoo schiet soms door distelstruiken de uit den grond
[gewelde plas".

Kosegarten's Jaromar ontbiedt de mannen en haastig stromen de scharen uit alle hoeken van 't eiland bijeen. Dit is evenwel niet naar de kunstopvatting van Vrouwe Bilderdijk, die hier een sterk Osseanse voorstelling geeft:

„Met een stem als 't stormgebulder, daagde hij zijn oorlogstoet:
Als de dichte bergtopstroomen vloeiden ze om zijn voet bijeen:
's Vorsten roepstem knalde dondrend door de verste reien heen.

„Helden, (riep hij) die, en vrijheid, en of bruid, of vriend bemint,
„Spoedt, spoedt herwaarts met uw lansen op de vleugels
[van den wind.
„Zweert eenstemmig, mij te wreken op de roovers van
[mijn bruid!"

Als Jaromar een der broeders overwint, voelt Vrouwe Bilderdijk behoefte, goed te doen uitkomen, wat een geweldige misdadiger die rover was:

„Met het ruischend bloed ontstroomt hem de in de
[schuld verharde ziel,
En de helnacht vierde jubel toen hij in haar armen viel".

Sterk gewijzigd is 't optreden van Judith, als deze Jaromar met de zijnen voor de burcht verneemt. Volgens Kosegarten gaf de hel haar de gedachte in, haar zoons te wreken. Ze stort zich in 't vertrek, waar Heregonde, Jaromar's bruid, met haar maagden opgesloten is, stoot haar een dolk in de borst, trekt hem terug en doorboort dan zichzelf. De maagden in 't rond staan als versteend.

Veel theatraler gaat het bij Vrouwe Bilderdijk toe. Met en dolk gewapend „rukt ze den kerker in",

„Waar de droeve Heregonde zit te weenen met haar stoet.
„Beef! (roept ze uit) ik wreek mijn zonen, 'k wreek
[hen in uw aller bloed."
Heel de maagdenrij viel biddend voor dit onmensch neêr
[in 't stof,
Als haar opgeheven ponjaard Heregondes boezem trof.
Met een lach van helsche vreugde had zij de arme
['t hart doorboord,
Als op eens de kreet der strijdren voor de muren werd gehoord.
Sloten springen op en grendels, muren ploffen dondrend neêr:
Stormend breekt men door de poorten, nergens vindt
[men tegenweer,
Zij, der onschuld moordnaresse, ziet geen redding dan de dood,
En valt grijnzende in het lemmer, dat haar 't wreede
hart doorstoot".

't Slot wordt door Vrouwe Bilderdijk weggelaten, volgens haar bleef er niets dan „een puinhoop, waar het trotsche burgslot stond".

Volgens Kosegarten evenwel leeft nog altijd in de mond der bewoners het oude verhaal, in de bossen in 't rond klinken nog de namen der gevallen maagden. Men vertelt,

dat hij, die toevallig op zondag geboren is, in de maneschijn de maagden met gekruiste armen ziet wandelen:

„Schneeweiss schlüpfen die Bleichen hervor aus dem [dämmernden Laubgrün,
Schweben die alten Gemäuer entlang, und verschwinden [am Kreuzweg".

En nog eenmaal verdiept de dichter zich in de aanschouwing van de burcht en het landschap in het maanlicht. Maar de Hollandse dichteres voelde blijkbaar weinig voor die romantie stemming.

De vraag, wat een romance was, hield hier, in navolging van 't buitenland, ± 1780 de dichters druk bezig en bewijst, hoe vast ze nog zaten in het rationalisme: elk nieuw genre moest voor de rede verantwoord worden. 't Was dan ook voor velen, die zwoeren bij het gezag der klassieken, een geruststelling van hun artistiek geweten, dat de ouden ook balladen en romancen gedicht hadden, al hadden ze niet die namen gekend.

't Is bij ons onder Duitse invloed, dat het genre bekend wordt en 't zijn *Feith*, en *Bellamy* met zijn vriend *Rau*, die 't eerst zo'n gedicht schreven. Dat *Bellamy* 't meest dichter was van deze drie, bewijst zijn zelfstandige opvatting: terwijl *Feith* zijn romancen als „proeven van twee verschillende smaken", de zuidelike en de noordse, schreef overeenkomstig de regel van *De Moncrif*, beschouwde *Bellamy* zo'n pseudo-middeleeuwse romance als doodgeboren en gaf hij als dichter zijn romance, zonder er zich om te bekommeren of men zijn Roosje zo noemen kon. En terwijl *Feith* in overeenstemming met *Berquin* als deugdprediker optrad en aan zijn tijdgenoten meende te moeten voorhouden, dat „in de oude eenvoude tijd vóór duizend jaar geleden" de liefde duurde tot over 't graf, vertelde *Bellamy* op eenvoudige wijze een treffend geval uit zijn eigen tijd uit zijn eigen gewest: als vertolker van 't gevoelsleven zijner ras- of stamgenoten was hij volksdichter in de zin, zo als *Herder* en Goethe dat woord verstonden.

Ook *Staring*, de dichter uit „Gelders bloed", streefde er naar zo'n volksdichter te zijn, door de nationale volksverhalen in dicht te brengen, al deed hij dat nog niet in zijn eerste romancen. Er bestaat van hem een verhandeling over de romance, waarin hij toont zijn eigen weg te gaan in deze dichtsoort. [1])

---

[1]) Deze verhandeling is als „bijlage" opgenomen in „De Noordnederlandsche Romancepoëzie".

Tijdens en na de Franse overheersing, toen het nationaliteitsgevoel onder de Nederlanders ontwaakte, ontleenden verschillende dichters hun onderwerpen aan de vaderlandse geschiedenis, 't zij aan de tijd der Batavieren, — getrouw aan de opvatting dat de oudste volken nog onbedorven waren — 't zij aan 16e, 17e eeuw, om de roemrijke daden van 't voorgeslacht als een spiegel voor te houden aan hun tijdgenooten. *Tollens* vooral vloeit in zijn romancen over van vaderlandsliefde.

Komiese romancen, zoals er in Frankrijk, en bovenal in Duitsland in 't laatst der 18e eeuw geschreven waren — de twee bundels „Romanzen der Deutschen" bevatten er vele — kwamen bij ons in zwang in de eerste helft der 19e eeuw: *Bilderdijk, Storm van 's Gravesande, Jacob van Lennep,* en in zonderheid *J. van Oosterwijk Bruyn* hebben er gedicht; en in de regel moeten de klassieke goden en godinnen het ontgelden. In 't buitenland werd trouwens toen ook weer druk gespot met de Olympus en de hele klassieke wereld; men herinnere zich slechts de operetten van *Offenbach*. Bij ons is de travestering der klassieke mythologie niet uitsluitend te beschouwen als een reactie op de renaissance van het Hellenisme; men bedenke dat het tweede kwartaal der 19e eeuw ook de tijd is van de humor, ook van de laag-bij-de-grondsehumor; van de platte grappen, van het droog-komieke. *Schoonheid* moet men dan ook in de Nederlandse romancen niet in de eerste plaats zoeken, vooral niet onder de romancen en balladen der 18e en 19e eeuw; maar wel geven deze een helder inzicht in de sentimentele tijd en een goed denkbeeld van de kunstopvatting en de smaak van ons volk in 't begin der 19e eeuw. Daarom zijn ook enkele romancen uit de letterkundige almanakken [1]) van die dagen opgenomen, want de almanakken en jaarboekjes deden toen de dienst van de hedendaagse letterkundige tijdschriften.

Balladen, waarvan het motief ontleend is aan het volksgeloof, zoals b.v. *Goethe's* Erlkönig, zijn in onze letterkunde schaars aan te wijzen. Die er zijn, zijn bijna alle vertaald en wel in de tweede periode van onze romantiek, dus na 1830. *Potgieter* heeft er enkele vertaald uit het Zweeds van *Geyer,* (1743—1847), b.v.: De jager en de boschbruid. De jonge Hillerström. Die romantiek was voor onze dichters te exoties, behalve

---

[1]) Over de letterkundige almanakken zie „De Noordnederl. Romancepoëzie" hoofdstuk IV.

voor *Hofdijk ;* die heeft in zijn Kennemerlandse balladen enkele typiese in de geest der Germaanse romantiek, b.v.: De Nixenwel, De doode bruid, De boze droom, Het Paardenrif, e.a. Onze romantici geven het wondergeval bij voorkeur als een ingrijpen van God of de duivel en verwijlen dus in de nationaal Christelike sfeer, b.v.: *Tollens* in Het schot voor Steenwijk, De uitredding der Enkhuizer schepen, Het Te Deum laudamus in 's Hertogenbosch ; *Staring* in Folpert van Arkel, *Van Lennep* in Het huis Ter Leede; *Bogaers* in Het Leidsche wonder, Dietz von Schwinburg. Men verbood toen dus de dichter niet meer om zijn stof te ontlenen aan het bijgeloof van Christenen, zoals in de tijd toen *Staring* zijn „Brief aan een vriend in het Munstersche" schreef, dus vóór 1820.

De door *Potgieter* uit het Zweeds ver aalde ballade „De jager en de boschbruid" toont bij vergelijking met het oorspronkelijk gedicht, dat de jonge *Potgieter* in de pathetiese sfeer van *Bilderdijk* en *Tollens* leefde: hij vindt het nodig om het voorstellingsvermogen van de lezer te hulp te komen met schilderende woorden. Vgl. de achtste strofe, waar Potgieter de jager laat *jammeren, luid laat schreeuwen*, de boschbruid *schalksch* laat spreken en laat *schateren*. De Zweedse dichter *Geyer* geeft enkel de dialoog en verduidelijkt slechts eenmaal met: zei hij:

Ack! visst är jag stadden paa farlig stig,
Sad' han; men hon sade: jag släpper ej dig.
Hvad blir det väl af mig nu, arma dräng!
„Du har druckit mitt vin, du har delat min säng,
  Och min, min är du för evigt" —

Daar staat tegenover, dat *Potgieter* de laatste strofe van *Geyer*, die een soort moraal bevat, weglaat, [1]) waarschijnlik op aesthetiese gronden.

---

[1]) Det sades, „hans hjertblod satt paa hans krans."
Jag vet ej, saa sagan bland ungdomen fanns.
De Gamla förtälja den, varna hvar quäll:
„Om du hemma en käraste har i ditt tjäll,
  Saa sök ej en annan i skogen". —

(Men zei: zijn hartebloed zat aan zijn krans. Ik weet niet of de sage zo onder de jeugd bekend is. De ouden vertellen haar en waarschuwen iederen avond: „Als je thuis een liefste hebt, zoek dan niet een andere in 't bos.")

Onder de latere dichters zijn er slechts weinigen, die balladen geschreven hebben. Terwijl in Duitsland deze poëzie bleef bloeien tot de tegenwoordige tijd, [2]) zijn er in onze literatuur van de laatste vijftig jaar slechts enkele aan te wijzen : *Hélène Swarth, Marie Boddaert, Pol de Mont* schreven er een paar; ook onder de gedichten van *Hemkes* zijn er, al noemde hij ze zelf niet zo.

Ook *Speenhof* heeft enkele liedjes, die tot de sociale balladen te rekenen zijn.

---

[2]) Zie *Hans Benzmann :* Die Deutsche Ballade.

I. LIED VAN HEER HALEWIJN.

1. Heer Halewyn sanc een liedekijn,
Al wie dat hoorde wou bi hem syn,
2. En dat vernam eens conincs kint
Die van haer ouders so wert bemint.
3. Si ginc al voor haer vader staen:
„Och vader, mach ic naer Halewyn gaan?"
4. „O neen myn dochter, neen ghi niet,
Die derwaert gaen, en keeren niet."
5. Si ginc al voor haer moeder staen:
„Och moeder, mach ic naar Halewyn gaen?"
6. „O neen, myn dochter, neen gi niet,
Die derwaert gaen, en keeren niet."
7. Si ginc al voor haer suster staen:
„Och suster, mach ic naer Halewyn gaen?"
8. „O neen, myn suster, neen gi niet,
Die derwaert gaen, en keeren niet."
9. Si ginc al voor haer broeder staen:
„Och broeder, mach ic naer Halewyn gaen?"
10. Tis mi al eens waer dat gi gaet,
Als gi u eer maer wel bewaert."
11. Si is al op haer camer gegaen,
Si deet haer besten cleed'ren aen.
12. Wat deet si aen haren live?
Een hemdeken fynder als side.
13. Wat deet si aen haer scoon corslyf?
Van gouden banden stont het styf.
14. Wat deet si aen haren rooden roc?
Van steke tot steke een gouden cnop.
15. Wat deet si aen haren keerle?
Van steke tot steke een peerle.
16. Wat deet si aen haer scoon blont haer?
Een crone van goude en die woog swaer.
17. Si ginc al in haers vaders stal
En coos daer tbeste ros van al.
18. Si setter scrylings opper ros,
Al singend en clingend reet si door tbosch,
19. Als si te midden tbosch mocht syn,
Daer vont si myn heer Halewyn.
20. „Gegroet, seidi en quam tot haer,

Gegroet, scoon maecht, bruin oogen claer!"
21. Si reden met elkander voort
En op den wech viel menich woort.
22. Si quamen al bi een galgenveld,
Daeraen hinc menich vrouwenbeeld.
23. „Mits gi de scoonste maget syt,
So kiest u doot, het is nu tijt."
24. „Wel, als ic dan hier kiesen sal,
Soo kies ic tsweert noch boven al.
25. Maer trect eerst uut u opperst cleet,
Want maegendenbloet dat spreit so breet."
26. En eer syn cleet getogen was,
Sijn hooft al voor sijn voeten lach.
27. „Gaet ginder daer in het coren
En blaest daer op minen horen."
28. Al in dat coren en gaen ic niet,
Op uwen hoorn en blaes ik niet."
29. „Gaet ginder onder de galge
En haelt daer een pot met zalve."
30. „Al onder de galge en gaen ic niet,
U rooden hals en strije ic niet."
31. Si nam dat hooft al bi dat haer
En waschtet in een borne claer.
32. Si setter scrijlings opper ros,
Al singend en clingend reet si door tbosch.
33. Toen quam daer Halewyns moeder gegaen:
„Scoon maecht, saecht gi myn soon niet gaen?
34. „U soon heer Halewyn is gaen jagen,
Gi en siet hem weer u levens dagen.
35. U soon heer Halewyn is doot,
Ic heb syn hooft in minen scoot."
36. En toen si aen di poorte quam,
Si blaesde den horen als een man.
37. En als haer vader dat vernam,
Tverheugden dat si weder quam.
38. Daer wert gehouden een banket,
Dat hoofd werd op de tafel geset.

II. DE JONGHE COENRAET.

1. Het was die jonghe Coenraet,
Woude metten balle slaen:
In der joncfrouwen sale die balle vlooch
Die jonghelinc ghinckene vaen,
2. In der joncfrouwen sale die balle vlooch
Die jhonghelinc ghinckene vaen,
Ende vore hi uter salen quam,
Haddi rouwe int herte bevaen.
3. „Ay hore, jonghe Coenraet,
Werpe niet den balle te mi;
Werpne naer die scone joncfrouwe,
Die minnestu mere als mi!
4. Dune sulst ghenen slape slapen
No ruste vinden altoes,
Ghine loest die scone joncfrouwe:
Si lyt ja commer so boes."
5. Het was die jonghe Coenraet,
Den mantel hi ommehinc,
So ghinc hi die camere binnen
Ende trat vor der riddere rinc:
6. „Hier sit ghi, edel riddere!
Ghi drincket bier ende wyn
Ende ic moet clemmen ten berghe up
Ende wecken die moeder mijn."
7. Het was die jonghe Coenraet,
Ten berghe sach hi terstont:
Daer spleet ende mure ende maerbersteen,
Te dale seech die gront.
8. „Wie es hi die mi wecket,
Twi wecstu mi moede ende mat?
Mach dan niet met vreden rusten
Inder erde myn crancke vat?"
9. „Het es die jonghe Coenraet:
So heet die name myn;
Hi hadde so gherne helpe ende raet
Van der lieven moeder syn."
10. „Ic gaf di mere selver ende gout,
Mere als dyn wille was groet,
Machic niet met vreden dan rusten
In der erde coelen scoet?"
11. „Mine suster ende mine stiefmoeder

Myn herte met rouwen bevaen,
Si seiden: ic en mochte niet slapen
Ofte emmer ruste ontfaen,
Eer ic loeste die scone joncfrouwe,
Die in dwanghe lanc was ghevaen."

13. „Mire orse ghevic di den besten,
Die di sal draghen so goet,
Al rijdstu bi daghe ende bi nachte,
Hi voert di met vroliken moet.

14. Di ghevic dat swert, dat goede,
Dat bi namen Adelrinc heet,
Ende dune vaerst nemmer ten stride,
Die seghe en si die ghereet!"

15. Het was die jonghe Coenraet,
Syn swaert hi ter side ghort,
Hi steech up dat ors van prise,
Dat beiden maecte hi cort.

16. Het was die jonghe Coenraet,
Syn ors hi met sporen sloech:
Soo reet hi dor twout ende over die see,
Dattem therte van vrouden loech.

17. So reet hi over die wilde see
Ende dore dat donckere wout,
Onthier ent [1]) hi quam an den selven burch,
Waer die slumer die joncfrouwe hout.

18. „Ay hore, goede wachter,
Wat ic hier segghe te di:
Es hier joncfrouwe upten burghe,
So en heles niet vor mi.

19. Es hier joncfrouwe upten burge,
So en heles niet vor mi:
Werdic coninc in desen lande,
Tenen here so makic di."

20. „Die muren van harden yser,
Van stale die porten sijn;
Het syn wel achtien winter sint
Sine sach der sonnen scyn.

21. Die leeuwen entie beren wilt
Si hoeden haer bachten [2]) die gracht;
Wat lyf ende siele heeft comt nemmer daerin,
Jonghe Coenraet allene si wacht."

---

[1]) Totdat. [2]) Achter.

22. Het was die jonghe Coenraet,
Hi sette hem op syn pert,
So coenlic reet hi upten mure toe,
Gheen oghenwinc hi en mert.
23. Het was die jonghe Coenraet,
Metten sporen pordi syn paert,
Doe spranc hi bendelyc [1]) sere
Den vrythof in metter vaert.
24. Doe spranc hi bendelic sere
Den vrythof in metter vaert;
Die leewen entie beren wilt
Si quispelden metter staert.
25. Di leewen entie beren wilt
Si lectene metter mont,
Die linde met haren bladen van gout
Si neech hare toter grond.
26. Die linde neech hare toter gront
Met haren bladen van gout;
Daer stoet [2]) die scone joncfrouwe up
Met lachender roder mont.
27. Het was die scone joncfrouwe,
Si horde met sporen slaen:
„Helpmi, Gods moeder, du reene!
Mine pine es vor emmer ghedaen.
28. Helpmi, Gods moeder du reene!
Vri machic syn van den dwanc,
Te scanden come die stiefmoeder myn,
Die myn jonghe lyf maecte so lanc."
29. Het was die jonghe Coenraet,
Vor die dure hi daer blidelyc stoet;
Het was die scone joncfrouwe,
Si quam hem daer int ghemoet.
30. Die jonghe Coenraet hi binnentrat
So stoutelyc sonder wanc.
Hi sach die scone joncfrouwe;
Haer vroude si cume bedwanc.
31. „Welcomen, jonghe Coenraet,
O edel here myn!
Danc hebbe die God van hemelryc,
Verloest syn wi vander pyn."
32. Het hadde die jonghe Coenraet

---

[1]) Behendig. [2]) Stond.

Verwonnen beide anxt ende noot;
So lievelike ghinc hi rusten
In sire joncfrouwen scoot.

33. Het hadde die scone joncfrouwe
Verwonnen beide anxt ende smert;
So lievelike ghinc si nu rusten
An jonghen Coenraets hert.

III. THIJSKEN VAN DEN SCHILDE.

1. Het is goet vrede in alle duytsce landen
Sonder Thysken van den schilde.
Hi leyt te Delder gheuanghen;
Hi leyt gheuangen so swaerlijck op zijn lijf.

2. Die vrou al van den scilde, si lach op hooger tinnen
Si sach die heeren, die borghers comen binnen.
Si en sach daer Thijsken haer liefste boele niet.
Si en sach daer enz.

3. Ghi ruyters, ghi rouers, ghi heeren van der straten
Waer hebdi Thijsken vander schilde ghelaten,
Waer hebdi gelaten die liefste boele mijn?
Waer hebdi.

4. Och vrouken vanden schilde
Nv en laet v niet verlanghen, [1])
Dat Thijsken van den schide te Delder leyt gheuanghen.
Hi leyt.

5. Dat vrouken vanden schilde, en woudes niet gheloouen.
Si dede haer paerdeken sadelen ende toomen.
Si reedt te Delder al voor dat hooghe huys.
Si reedt.

6. Och Thijsken vanden schilde, dats bist u nv hier binnen.
So steect u hoofdeken al wt der hoogher tinnen.
Laet mi aenschouwen v fiere ionghe lijf.
Laet mi.

7. Thijsken vanden schilde, en liets hem niet verdrieten.
Hi liet zijn hoofdeken ter hooger tinnen wt schieten,
Hi liet haer aenschouwen zijn fiere ionghe lijf.
Hi liet.

8. Thijsken vanden schilde ghi en wout my niet gheloouen,
Dat ghi bi daghe bij nachte soudt laten v ruyten u roouen
Dat ghi soudt laten v roouen ter halver middernacht.
Dat ghi.

---

[1]) Verdrieten.

9. Ja vrouken vanden schilde, dat quam by uwen schulden,
Dat ghi wout draghen dat silver ende root gulden;
Dat ghi wout draghen dat roode beslaghen gout.
Dat ghi.

10. Och Thijsken vanden schilde, haddy dat woort gesweghen,
Met silver ende roode gout had ick v op doen weghen;
Dat v nv sal costen dijn fiere ionghe lijf.
Dat v nv sal costen.

11. Och vrouken vanden schilde, en soude v dat niet verdrieten,
Dat mi die rauen die voghelen souden eten?
Dat mi souden eten so menich clein vogelken?
Dat mi souden eten.

12. Och Thijsken vanden schilde, en laet v niet verlanghen.
Ick sal v radeken met rooskens ombehanghen.
Daer op sal rusten dijn fiere ionghe lijf.
Daer op.

IV. GEUZENLIEDEREN.

No. LXXVIII in de uitgave VAN LUMMEL.

EEN OORLOFF-LIED VAN DUCKDALVE.
Op de wyse: Van den ouden Hillenbrant.

Afscheids-groet van den Hertog van Alva, in den vorm van een gesprek met een' Kardinaal.

Ick wil te land uit rijden,
Sprac daer de ouden Grijs,
Wie sal my nu ten tijden,
Die paden maken wijs?
De wech valt my so zwaren,
Die ick sal moeten gaen,
Het is byna ses jaren,
Doe ick er quam van daen.

— Wil dy nu weer na Spaengien,
Sprac daer een Cardinael,
So comt de Prins van Orangien
En maect ons papen cael.
Is nu de cruyn geschoren,
Men scheert ons 't heele hooft,
Laet ghy ons nu verloren,
Dat had ick noyt gelooft.

Wil dy u noch verschoonen,
En dencken ghy hebt al recht,
Daelders en goude croonen,
Die waren my toegesecht,
Ducaten root van golden
En Angelotten [1]) schoon,
Om mijn volck te besolden
't Neerlant sou zijn mijn loon.

— Hoe soude men 't anders maken
Wy betaelden u Spanjaerts met munt,
Ons Duytsen [2]) met grof laken,
Of wat heur wert gegunt,
En dat op de condicy
Dat ghy sout hebben gebracht,
De Spaensche inquisicy,
In hare volle cracht.

Wat sou ick die invoeren,
Het spel dat liep te hooch,
De spraeck quam by de boeren
Dat u ding niet en dooch. [3])
Het vagevier uitpissen,
Sy houden 't voor een ranck, [4])
Bedevaert en zielmissen,
Werpen 's achter de banck.

— Om dat wy sulcx wel wisten,
Spaerde wy geenen cost, [5])
Ons renten wy dag'licx misten,
En sonden na u een post,
Al waer dy thuys gebleven,
Niet veel waerder versuymt,
Wy sullen doch worden verdreven
Och hadden wy 't gelt versluymt. [6])

---

[1]) Angelot, verkleinwoord van ange-(engel). „Een gouden munt, aldus genoemd naar het beeld van den aartsengel Michaël, die den draak verslaat". (Wdb. der Ned. T.).
[2]) De Nederlanders. [3]) Deugde. [4]) List, streek, grap. [5]) Kosten.
[6]) Verbrast.

Verdrijft u dan Oraengien,
Verjaecht hy u op dit pas,
So trect met my na Spaengien,
Ick schenck u elck een kas,
De een van sinte Cornelis,
De ander van sinte Krijn,
De derde loopt met Melis, [1])
De vierde met Valentijn.

— 't Is best dat ghy noch jocket, [2])
En hout met ons u spot,
Nu ghy ons 't gelt ontlocket
En slepet in uwen pot,
Ghy sout daerme verstercken,
Het heylich roomsche rijck,
Ten dienst der H. Kercken,
Ons missen algelijck.

Een doctoor quam mij verrassen
Op alder zielen nacht,
Mijn cruyden waren gewassen,
Sy quamen in haer cracht;
Wie geen pardoen wou coopen,
Die meende ick te vertreen,
Het water quam met hoopen,
Mijn cruyden dreven heen. [3])

V. EEN NIEU LIET. (VAN LUMMEL. No. LXXXIII).

Op de wyse: Van den Antichrist.

Dit Geuzenliedeke beschrijft de verraderlijke gevangenneming van vele geuzen, waaronder ook de Gebroeders Batenburg.

Wie wil hooren een nieuw liet,
Wat daer int jaer van seven en sestich is geschiet,
Hoort toe ick salt u singen,
Van veel Heerschoppen hoort na mijn bediet,
God wil haer noot verwinnen.

---

[1]) God Melis in de halve maan = de H. hostie in den monstrans.
[2]) Schertst. [3]) Toespeling op den grooten watervloed van 1570. (Van Lummel).

Sy zijn in Hollant te schepen gegaen,
Om na Emden te trecken, hoort mijn vermaen,
  Voor Harlingen zijn sy gecomen,
Ses kerveels [1]) mit knechten gelaen,
  Die hebbent so haest vernomen.

Doen de Graef van Megen te Amstelredam binnen quam,
De Goesen [2]) dit so haest vernam,
  Van Amsterdam zijn sy geweecken,
Sy sagen na Medemblick al binnen der stadt,
  Aldaer zijn sy gestreken.

Die Goesen waren in groter noot,
Daer zijn der veel gebracht ter doot,
  Int water zijn sy verdroncken;
En is dat niet lijden groot,
  God wil haer herte ontfoncken.

De schipper heeft hier niet op verdacht,
Hy heeft se te Harlingen int sant gebracht,
  Daer hebben sy lange gelegen,
Mijnheer van Arenborch quam met grooter macht,
  Aldaer zijn sy gecregen.

Het geschiede op een maendach,
Dat men Arenborchs vaendele vliegen sach,
  Te Harlingen op den haven,
Al waren de Goesen noch so sterck,
  Wy willen se verjagen.

De schipper vant schip heeft haer verraen,
Hondert en vijf zijn daer gevaen,
  Soo alst is gebleeken,
Sy worden te Harlingen gebracht,
  De boeyen moesten sy slepen.

Doen sy te Harlingen binnen quam,
Daer stont zo menich wijf ende man,
  Sy beclagen haer allen soo seere;
O rijck God, hoe wil ons dit vergaen,
  Dat weet ghy Godt den Heere.

---

[1]) klein, snelzeilend schip. [2]) Geuzen.

Mijnheer van Arenborch wel genant,
Hij was Stadhouder over Vrieslant,
  Gesellen wat hebt ghy misdaen,
Ghy hebt tegen Conings placaet gedaen,
  Dat sal kosten u leven.

Wy hebben tegen Conincx placaet niet gedaen,
Maer om de inquisitie tegen te staen,
  Om te beschermen de onnoselen haer leven,
Daertoe hadden wy ons bereyt,
  Daertoe hadden wij ons begeven.

Sy zijn na dat blockhuys gebrocht
Daertoe alle so seer besocht,
  Haer gelt ende geweer [1]) benomen,
Sy spraken, Stathouder, weest wel gemoet,
  Het sal u niet wel vromen [2]).

Batenburchs sonen worden wech gesandt,
Mit twee Heerschoppen al ut Vrieslandt,
  Op dat huis te Vilfoort [3]) zijn sy gelegen,
Sij sullen wel wederom komen,
  Mogen sy anders leven.

Die ons dit nieuw liet eerst sanck,
Dat was een lantsknecht ut Brabant,
  Hy heft dat so wel gesongen,
Hij heft te Harlingen gevangen geweest,
  Den dans is hy ontsprongen.

Loff, prijs dese God in eewicheyt,
Wy bidden door u Mayesteyt,
  Wilt ons genade geven,
Opdat wy moegen zijn bereyt,
  Na u woorden te leven.

---

[1]) wapens. [2]) tot voordeel strekken. [3]) Vilvoorden, bij Brussel.

VI. EEN BOMMELS LIEDT.
VAN LUMMEL No. CLV).

Op de wyse:

Jan Broerman heeft een bierken gebrouwen:
Van Bommelken Bom,
Ten deught te drincken noch te houwen,
Keert wederom.

In 't voorjaar van 1599 viel Mendoza, Admirant van Arragon, Opperbevelhebber van 't Spaansche leger, met meer dan 3000 man in den Bommelerwaard om in Holland door te dringen; maar hij werd door Maurits gestuit, die nog geen 2000 man te zijner beschikking had. In de maand September trok het Spaansche leger weder af.

Hansken van Spangien 't sal u rouwen,
Voor Bommelken bom,
Dat ghy meynt de Waert in te houwen,
Keert wederom.

Bommel en Thielschen Weert vercoren,
Tot Bommelken bom,
Hebben malcandren eedt gesworen,
Keert wederom.

Sy en sullen malcanderen niet verlaten,
Tot Bommelken bom,
Sy hebben daertoe te cloecke soldaten,
Keert wederom.

Den Geldersman is op u gebeten,
Van Bommelken bom.
Wt haer schapraey [1]) suldy niet eten,
Keert wederom!

De Gelderschen zijn alsoo van sinnen,
Meest Bommelken bom,
Sy willen doch geen tirannen beminnen,
Kêert wederom!

---

[1]) Etenskast.

D' hoeren en hebben daer geen goe dagen,
Voor Bommelken bom,
Cleef, Munster, Westphalen sy liever zagen,
Keert wederom.

Wilt weder trecken nae 't land van Cleven,
Van Bommelken bom,
Dees willen u niet een goet woort geven,
Keert wederom.

Wat letten u voor de halve mane,
Bij Bommelken bom,
Dat onse palissaden daer stane,
Keert wederom.

Den vierden July 't staet [1]) te gedincken,
Bij Bommelken bom,
Lieten de Geusen haer wapenen blincken,
Keert wederom.

Sy hebben u flucx van daer gedreven,
Van Bommelken bom,
Daer isser doen seven hondert dood gebleven,
Keert wederom.

De Papen die quamen met cruysen en vanen,
By Bommelken bom,
't Krijghsvolck segenen voor de halve mane,
Keert wederom.

Ten heeft u al geen victorie gegeven,
By Bommelken bom,
Twee papen die moesten daer oock om sneven,
Keert wederom,

Godt helpt altoos de vereenigde landen,
Vreest Bommelken bom,
Al door [2]) de Leeu met scherpe tanden,
Keert wederom.

---

[1]) Behoort, past onthouden te worden.
[2]) Ter wille van.

Wy hebben Prins van Orangiens sone,
Tot Bommelken bom,
By alle vrome spant hy de croone,
Keert wederom.

Sijn gasten verrasten, u volck int vangen,
By Bommelken bom,
Aan masten, met lasten sy zouden u hangen,
Oft keert wederom.

Eylacen och armen, is dan al 't karmen,
By Bommelken bom,
Wie sal u bescharmen oft oock ontfarmen,
Keert wederom.

Ghy meught sien met u valsche listen,
Van Bommelken bom,
Om loosselijk binnen den Bosch te twisten, [1])
Keert wederom.

Ghy moet ras loopen al soudy wat sweten,
Van Bommelken bom,
De bossenaers sullen u wellecom heeten, [2])
Keert wederom.

Soo ghy cond binnen den Bosch geraken,
Van Bommelken bom,
Ghy mocht een Antwerps Casteel daer maken,
Keert wederom.

Al [3]) waerdy hier over een maent [4]) geweecken,
Van Bommelken bom,
Daer souder soo veele van bloede niet leecken,
Keert wederom.

Ghy hebt de Weert in, hoe com der nu buyten,
Van Bommelken bom,
Ontbiet veel schepen, galeyen en schuyten,
En keert wederom.

---

1) Terugkeren.
2) „De Bossenaars hadden den Admirant geschreven, dat hij 't beleg niet moest opbreken." (Van Lummel).
3) Als. 4) Als je een maand geleden waart geweken.

Godt wil Nassauwe genade verleenen,
    Hier ende alom,
Dat hy se mach helpen die treuren en weenen,
    Dit wenscht Bisdom. [1])

VII. EEN NIEU LIEDEKEN VAN DEN GROOTEN SLACH IN VLAENDREN. (VAN LUMMEL No. CLIX).

Op de wyse: Wy willen niet meer van Aelighen singhen.

Wie wil hooren een nieu liet;
Wat in Julius is geschiet,
Van d' Admirant, van d' Admirant
Hoe dat hij quam al in 't verdriet,
    In Vlaenderlandt.

Mauritz heeft eenen tocht gedaen,
Met ruyters, knechten onbelaen,
O Admirant, o Admirant,
Hy sette zijn volck te schepe aen,
    In Vlaenderlandt.

Al meer dan met twee duysent scheep,
Mauritz sijnen aenslach begreep, den Admir. etc.
Most danssen alzoo Mauritz peep [2])
    In Vlaenderlandt.

Het was wel stout geavontuert,
Op 's vyants bodem krych gevuert. Den etc.
Die hevet met sijn volck besuert,
    In Vlaenderlandt.

Doe nu Albartus dit vernam,
Wert hy seer toornich ende gram, etc.
Ras met zijn volck na Nieupoort quam,
    In Vlaenderlandt.

---

[1]) De dichter van 't lied. [2]) Floot.

Hij kreech twee schanssen met accoort, [1])
Maer hebben noch al 't volck vermoort, etc.
Boven belofte, eedt of woort,
In Vlaenderlandt.

Het scheen daer wel een goet begin,
Doen sy hadden twee schanssen in, etc.
Maer 't Geusen volck schoot op de pin, [2])
In Vlaenderlandt.

Sy kregen twee stucken geschuts,
Maer dat en deed hun niet veel nuts, etc.
Die kreeg daer selfs wat op syn muts,
In Vlaenderlandt.

De tijding quam t' Antwerpen haest,
De Geusen vluchten seer verbaest, Voor d' Admir. etc.
Victory heeft men daer geraest,
Al in Brabant.

Albartus die bedrogen was,
Dacht dat de Geus vertogen [3]) was, etc.
Die vont dat al gelogen was,
In Vlaenderlandt.

Sy togen aen met een gedruys,
Maer sy vonden die waert niet thuys, etc.
Die droech het Indiaensche cruys
In Vlaenderlandt.

Sy meynden ons te maken ree,
Den wech om loopen in de Zee, Den etc,
De Geusen toghen 't zweert uit schee,
In Vlaenderlandt.

Sy vielen daer soo dapper aen,
Met schieten, houwen, steken, slaen, etc.
Die wert daer in de slach gevaen,
In Vlaenderlandt.

---

[1]) Bij verdrag. [2]) Doel, dus hield het doel in 't oog. [3]) Gevlucht.

Albartus was daer self in noot,
Met al sijn ed'len kleyn en groot, Een etc.
Daer bleef er seven duysent dood,
In Vlaenderlant.

Veel eeldoms wert geslagen daer,
En gevangen int openbaer, den etc.
Die sitten nu met droefheyt zwaer,
In Vlaenderlandt.

Eylacen 't wasser seer bekaeyt, [1])
De kansse liep hun wel verdraeyt, etc.
Sijn Spaengiaerts lagen daer gesaeyt
In Vlaenderlandt.

Tusschen de duynen en opt velt,
Lagen de dooden ongetelt, den etc.
Denckt hoe syn harte was ontstelt,
In Vlaenderlandt.

Wie weet waer dat Albartus bleef,
Die men oock int dootboek schreef, etc.
Sijn volck daer kleyne vreucht bedreef
In Vlaenderlandt.

Hun voornemen dat is gefaelt,
Sy hebben daer geen prijs behaelt, etc.
Rechtvaerdich heeft se Godt betaelt,
In Vlaenderlandt.

Hy sit te Woerden op het slot,
En treurt om zijnen Laberlot, [2]) den etc.
Want hy is doot en half verrot
In Vlaenderlandt.

Wy cregen daer in dat exploot,
Oock twee metalen stucken groot,
Van d' Admirant, etc.
Die staen te Dordrecht voor de noot
Uit Vlaenderlandt.

---

[1]) Slecht gesteld.
[2]) Labourlotte, een veldoverste, bekend om zijn ruwheid.

Wy cregen noch hoort mijn gewaech,
Hondert acht vend'len, 't was een plaech, etc.
Die siet men noch in 's Gravenhaech
    Al in Hollandt.

Ons Prince van Oraengien soon,
Die won in dese slach de croon, etc.
Hy is geen tyranny gewoon,
    Maer vreest Godts handts.

Want doe hy sijn victory sach,
Prees Godt, so zijn memory plach, etc.
Sijn harte vol van glory lach,
    In Vlaenderlant.

Buiten Oostende voor de poort,
Mosten oock al de Spaengiaerts voort, etc.
Die de Schotten hadden vermoort,
    In Vlaenderlandt.

Dees waren gevangen in den strijt,
Sy dachten doen te zijn bevrijt, etc.
Haer moorden wracht [1]) te grooten spijt,
    In Vlaenderlandt.

Wy sloegen daerna een convoy,
Maer die van Nieupoort haddent noy, [2]) etc.
Papou wierp deus, [3]) de geus wierp troy, [4])
    In Vlaenderlandt.

Doe ghy laegt in het lant te Cleef,
De wreetheyt die u volck bedreef,
Hollant dat al int harte schreef,
    Tot uwer schandt.

Papouwen cregen neusen lang,
Sy dachten 't was der geusen dwang, etc.
Maer Mauritz ging der reusen gang,
    In Vlaenderlandt.

---

[1]) Werkte. [2]) Noode, moeilik. [3]) Twee. [4]) Drie.

So deed hy oock in Bomlerweert,
Te Turnhout oock, te voet te peert, o Ad. etc.
Hy kort de Spaensgesindes steert,
Aen elcken kant.

Ghy hebt lang Mauritz dood gesocht,
En daer moordenaers toe gecocht, 't Fy, etc.
(Godt lof) ten is noch niet volbrocht,
Dat feyt mechant.

Al wat ghy doet ten is maer wint,
Gelijck ghy selver dat bevint, etc.
U saken bet met Godt begint,
Gebruyckt verstant.

Waer bleef doe den grooten standaert,
Ick denck dat Lieven was vervaert, etc.
Mauritz had te veel volcx vergaert,
In Vlaenderlandt.

Lievens broeck die stont heel ront,
Nu raet wat hij daerinne vont, etc.
Gegeten broot meer dan een pont
In Vlaenderlandt.

Rijck of arme hoort na mijn,
Wilt doch vreesen voort gepijn, van d' Admirant,
Bisdom wenscht elck getrouw te zijn
Voor 't Vaderlandt
Niet meer soo dom.

VIII. HET WINTJE DAT UIT DEN OOSTE WAAIT.

Het wintje dat uit den ooste waait,
Dat waait tot allen tijden,
Al die daar in zijn liefs armen leid,
Die mag hem wel verblijden, lief mondelijnroot,
Die hoeft er niet meer te vrijde.

Hij ginger voor zijn liefs venstertje staan,
Met een zoo droeve sinnen,
Slaapt gij der of waakt gij mijn soete lief,
Staat op en laat mij inne, lief mondelijnrood,
En mij dunkt ik hoor jou stemme.

't Meisjen uit haar slaap ontsprong,
Wie klopt hier also laete,
Gij meugt wel weder naar huise toe gaan,
Gaat tuis wat legge slapen, lief mondelijnroot,
Ik zalder u niet in laten.

Staat daar een ander in u herte geprent,
Van de min word ik gesmeten,
Mogt ik het eens weten, wie dat 't mijn doet,
't Wordt mijn dikmaals verweten, lief mondelijnroot,
Wat hebbe wij een schoone tijd versleten.

Sij zij Jonkman hout goede moet,
Kiest een ander, Jonk van jaren,
Als de liefde van een kant komen moet,
So valt het swaer te dragen, lief mondelijnroot,
Mogt ik vange dat ik jage.

Dat gij jaagt en dat gij vangt wel,
Lief en wilt daerom niet treuren,
Al waren wij duizend mijlen van een,
Dat Godt voegd sal gebeuren, lief mondelijnrood,
Laten wij daerom niet treuren.

(Uit Thirsis Minnewit deel I pag. 24),
vermoedelik de eerste druk 1708.

II.

Het windetje, dat uyt den Oosten waeyt,
Lief, en waeyt niet ten allen tijde.
Als ik in mijn zoeteliefs armen lag,
Het wasser zoo bedroeft om te scheyden,
Liefste wonder, eenling zoet,
Het wasser zoo bedroeft om te scheyden.

's Nachts, het was omtrent de middernacht,
Ik ging kloppen aen mijn zoeteliefs deure:
„Slaept gij of waekt gij, mijn overzoete lief,
Staet op, en later mij toch binnen.
Liefste wonder, eenling zoet,
Mij dunkt, dat ik hoore uw stemme."

„'k En slape, noch 'k en wake niet vast,
Noch 'k en lig in geen zware droomen;
Gij zoude veel beter naer huys toe gaen,
Naer huys al om te gaen slapen,
Liefste wonder, eenling zoet,
Want ik en zal u niet binnen laten."

„Staet er een ander lief in 't hert van u,
En wordt ik dan door u versteken?
Dat gij maer wiste, wat ween het mij doet,
Ik zoude het zoo dikwijls verweten.
Liefste wonder, eenling zoet,
Ik heb menig tijd voor u versleten."

„Jongman, schepter moed ende bloed,
't Is een matroos zeer jong van jaren;
Hij ligter te Rotterdam op de ree,
Naer staet moet hij gaen varen:
Liefste wonder, eenling zoet,
En zijn jong hertje, die leeft in bezwaren."

Die dit liedeken heeft gedicht,
't Is een zeeman, jong van jaren;
En als de liefde van een komen moet,
Het is er zoo zwaer om te dragen,
Liefste wonder, eenling zoet,
Ja, het is zoo zwaar om te dragen.

Overgenomen uit „Der Untergang des Niederländischen Volksliedes" van H. F. Wirth, pag. 227.

Balladen van Feith.

IX. ALRIK EN ASPASIA.

In ouden tijd in Frankenland
  Een goélijk Maagdske leefde,
Die al de maagdskens van het land
  In schoonheid overstreefde.

Haar koontjes waren elk een roos,
  Haar lipjes twee morellen,
En onder 't luchtig bovenkleed
  Scheen blank albast te zwellen.

Een Gothisch slot was haar verblijf,
  Voorzien van breede wallen,
Een ophaalbrug, van ijzer stijf,
  En holle paardenstallen.

Twee torens, geel van ouderdom,
  Men uit het dak zag pralen,
Wier weerhaan over 't mastbosch keek
  Op heuvelen en dalen.

Trad iemand tot den binnengrond,
  Men kon zijne aankomst weten,
Pof, pof, klonk ieder tred in 't rond,
  Klink, klank, de zware keten.

Twee logge doggen dadelijk:
  Hoef, hoef, de brug verweerden,
En duizend echoos van rondsom
  Den hollen galm vermeerden.

Hier zag de teedere ASPASIA
  Haar' jongsten dag voor oogen.
Haar Minnaar was naar 't heilig land
  Met helm en speer getogen.

En viermaal was de lente alreê
  Den leeuwrik komen wekken,
Sints hij zijn moedig ros beklom,
  En zij hem heên zag trekken.

Zij schat haar' lieven Ridder dood,
  En wenscht niet meer te leven.
Waar' 't anders mooglijk dat hij haar
  Geen narigt had doen geven?

Het arme kind was troosteloos;
  En hield niet op van weenen.
De wereld was haar wildernis,
  Natuur een graf vol beenen.

Nu zat zij bij een' groenen boom,
  En zong om 't hart te scheuren.
Het windje ritselde in het loof,
  En scheen met haar te treuren.

Dan zocht ze bij een heldre beek
  Zich zelve in 't gras te ontvlugten.
Het beekje ving haar tranen op,
  En stemde met haar zuchten.

Zoo deed ze bosch en berg en dal
  Van hare smart gewagen:
Zoo sleet ze in menig wee en ach,
  Haar eindelooze dagen.

Als ze op een' koelen avondstond
  Nu heidebloempjes plukte;
Op ieder bloempje een traantje wierp,
  En dan aan 't steeltje ontrukte:

Terwijl de herders bij de kooi
  De zachte kudde telden,
En lange schaduwen het vee
  Door 't ledig veld verzelden:

Trad JAN, haar oude huisknecht aan,
  En stoorde een poos haar rouwe:
„Een vrome Pellegrim is daar,
  „Die vraagt naar u, Jonkvrouwe!" —

De nacht zinkt neêr, hij zoekt verblijf!
  Ga, doe hem niets ontbreken.
„Neen, Jonkvrouw! neen, hij vraagt naar u
  „En moet u zelve spreken."

Ach! vraag wat hij van mij begeert,
  Van waar hij is getogen. —
„Hij komt van de oevers der Jordaan,
  „En zag den dood in de oogen."

Meer spreekt hij niet: meer hoort ze niet:
  Zij is reeds enkel leven;
Haar voeten raken nauw den grond;
  Zij schijnt naar 't slot te zweven.

Zie daar de brug. Waar is de man?
  Waar is hij toch gebleven?
Gij komt dan van Jerusalem;
  Is ALRIK nog in 't leven?

„Hij leeft nog, zoo het leven heet,
„Van 't noodlot aangegrepen;
„Een aanzijn, eenzaam als de dood,
„De wereld door te slepen."

Hoe! heeft mijn ridder dan de faam
Niet met zijn' roem beladen?
„Het bloed van menig Saraceen
„Ruischt heinde en veer zijn daden!"

Maar, Pelgrim! waarom dan getreurd?
De eer kon hem staâg bekoren!
„Wat baat hem zege en lauwerkroon?
„Hij derft zijne Uitverkoren!"

Zoo nog haar flaauwste beeldtenis
Hem daar voor de oogen wemelt,
Ach! waarom dan niet weêrgekeerd,
En in haar' arm gehemeld?

„Hij vreest, de droeve vreest, Jonkvrouw,
„Dat gij hem zult verachten.
„Een lange matelooze rouw
„Ontstal hem jeugd en krachten.

„De zon zonk loodregt op zijn hoofd.
„Zijn blos is heên gevlogen.
„Hij draagt een ruige baard als ik,
„En gaat naar 't graf gebogen."

Hoe zeer het leed hem krommen mogt,
Hoe ruig zijn baard moog wezen;
Hij blijft, veroud, gekromd, gebaard,
Mijn eenigste Uitgelezen!

„De liefde aast op bevalligheid,
„Zijn aanblik zou haar weren."
Ik min de parel, niet de schelp;
En kan de ziel verkeeren?

„Zijn ziel is niet verkeerd, o neen!
„Maar kan een rif u streelen?"
Och! of de wereld mij ontzonk,
En ik zijn smart mogt heelen!

„o Zoete, lieve ASPASIA!
„Gij eindigt al zijn rouwe.....
„Herken uw' ALRIK in uw' arm,
„Hij leeft voor u, Getrouwe!"

Ach ALRIK! ALRIK! — kan het zijn?
„o Voel, of het kan wezen!" —
Ja, ALRIK! ALRIK! 't moet zoo zijn!
Een kus heeft mij genezen.

Nu kon aan 't volgestroomd gevoel,
Geen klankje meer ontglippen,
Dan 't bonzen van één zalig hart,
En 't murmlen van vier lippen.

De stille nacht werd dageraad;
De wind alleen bleef slapen;
Het treurig slot...... één oogenblik
Had alles reeds herschapen.

De landstreek was een Paradijs;
De zalen lustpriëlen,
En 't vooglenheir scheen in het rond
Een bruiloftslied te kwelen.

Heel 't huisgezin was louter vreugd,
Die aller hart vereende.
Elk liep, elk draafde, elk juichte in 't rond,
Elk sprong, elk lachte, elk weende.

De Ridder trad vast, hand aan hand,
En arm in arm, naar binnen;
Met zijn geliefde ASPASIA,
Trap op, trap op, naar binnen.

Nu smaakte hij in stillen vrêe,
De vrucht van al zijn pogen,
Waarom hij over berg en zee
Geharnast was getogen.

Hij lei de lans voor altijd af,
Om nu, met kalme zinnen,
Ter zege van het heilig graf,
Weêr Ridders aan te winnen.

X. COLMA.

In 't eenzame Hutje,
Sleet COLMA bij winter
  Den slependen nacht.
De noodstormen huilden,
De springvloeden gierden,
  En 't ijs loeide in 't rond.

Een dwarrelend lampje
Verspreidde aan den kleiwand
  Een nevelig licht;
Gelijk bij de dooden,
De statige dooden,
  De lijklampen doen.

Daar zat zij en treurde,
Zoo eenzaam, zoo ledig,
  Zich 't harte van een.
Wat baat haar de morgen?
Zij ziet bij zijn purper
  Haar' Minnaar toch niet!

Langs bergen en dalen
Was EDWIN getogen
  Den vijand te keer,
En 't zieltje van 't Meisje
Was met hem gevlogen,
  En zweefde om hem heên.

Ach hemel! het lamplicht
Wordt blauw voor hare oogen,
  En kraakt in de pijp;
En tegen haar over
Aanschouwt ze den Minnaar,
  Den eenigen man!

Maar niet met die wangen,
Daar rozen bij kwijnden;
  Dien lach in den mond,
Die 't al om zich henen
Herschiep in een eden
  Van stroomend genot.

Holoogig en spraakloos,
Met beenige kaken,
  En lippen van lood,
Stond EDWIN daar voor haar,
Vol rimpels en pramen,
  Gevoelloos en stijf.

Genoeg, 't scheen de Minnaar,
Dien ze eenmaal beminde
  Om 't eeuwig te doen —
Een hut en zijn schaduw
Verzwelgt in haar harte
  Een' troon zonder hem!

Voor alles verloren,
Halfdronken van blijdschap,
  Van teêrheid en min,
Ontsluit ze haar armen;
Maar EDWIN bleef roerloos
  En ijlde er niet in.

Met zwellenden boezem,
Door 't poppelend harte
  Aan 't golven gebragt,
Vliegt ze om hem te omvatten;
De hut wordt haar Hemel!
  De middernacht dag! —

Zij grijpt — Daar verdwijnt hij!
Zij ziet slechts een' nevel,
  En bloed op den steen.
Zij kent heel haar noodlot,
Grijpt bevend naar 't lampje;
  Maar 't brandde niet meer!

Door ijzing bevangen,
Van weedom en smarte
  Gevoelloos en stom,
Zoekt ze aaklig in 't donker,
Schoorvoetend en tastend,
  De stroodeur der hut.

Ze ontsluit ze, stuiptrekkend,
En ijlt door de heide
In 't holle des nachts.
De noodstormen huilden,
De springvloeden loeiden;
Zij hoort het niet meer!

Zij stuit aan den heuvel,
Den vochtigen heuvel,
Daar, diep in den grond,
't Gebeente vermolmde,
Het dierbaar gebeente
Van heel haar geslacht,

Hier zinkt ze op het aardrijk
Gevoelt zich nog eenmaal,
En troetelt het graf.
Haar lippen verbleekten,
Hare oogen verstijfden,
En 't roosje brak af.

Balladen van STARING.

XI. LENORA.

Gij eischt een zang, getrouwe Kring,
Die, aan mijn haard gezeten,
De vrijheid van een landman deelt;
De steêzorg wilt vergeten.

Hoor toe! Hier aan dit vredig oord,
In deze zelfde muren,
Zag woester eeuw Leonora's jeugd
Te fel een storm verduren.

Lenora, Hermans liefde ontscheurd,
Aan 't sterfbed van een Moeder,
Werd Zweders min ten prooi geslagt,
En vond, als wees, geen hoeder:

Geen hoeder in dien Bruidegom,
Uit kindschen pligt ontvangen;
Geen strijder voor haar maagdenkroon,
Ten kampprijs opgehangen.

Waar toeft gij, Zweder? Snood geweld
Begrimt Lenora's wallen:
De voorburg viel voor Diebalds magt;
De burg kan morgen vallen.

Schiet toe! Verhul dat glanzig blond;
Die gladgescheelde lokken!
De helmveêr past bij 't manlijk zwaard;
Uw pronk bij 't weêrloos rokken!

Vergeet ge uw Bruid! Zij reikt voor 't eerst
Een hand, door dwang verkregen,
Zij reikt ze, in 't prangen van den nood,
Haar helper willig tegen.

Ai zie haar, hoe ze, in angst en nacht,
Van steile torentransen,
Den blik op 't zilvren heivlak hecht,
Waarin uw schild moest glansen!

Zie, zie, ten veegen slotwal uit,
De noodmijt vonklend smoken!
Eilaas, slechts Diebald merkt de leus;
Zij is voor hem ontstoken.

„Op” roept hij „’t geldt de Burgheerin!
Wien kan de prijs behagen?
Zij wacht, het oog op hulp gerigt;
De vrees om ’t hart geslagen.

Op, wakkre jeugd! Met heldenwerk
Den frisschen dag begonnen!
Die Zweders echtring meester wordt,
Heeft Zweders Bruid gewonnen!”

Zoo roept hij, wijl de dageraad
Aan Barchems hoogten flonkert,
En voert zijn schaar den slotweg op,
Door grijs geboomt verdonkerd.

Hij dringt, spijt flits en bouten, door;
En huwt beleid aan krachten:
Een woud van rijzers [1]) baant zijn pad,
En dempt het naauw der grachten.

Thans helpt geen verre steenworp meer,
Uit hooggeplante slingers:
’t Verengde perk eischt worstelstrijd,
Van weerders en bespringers.

Er volgt een wilder krijgsgerucht;
Nu schild aan schilden klettert;
De helbaard op kurassen treft;
De heerknots helmen plettert.

Gewoel, verwarring wijd en zijd!
Hier geldt het logge deuren,
Met moker en rammei gebeukt,
Dat harre en posten scheuren;

Ginds tast een stormleer wagglend om,
Langs digtbezette tinnen;
Daar poogt zij, ijlens opgerigt,
Een weerloos ruim te winnen!

[1]) Rijshout.

Geen nood! Laat vrij oneedle togt
Zijns Vijands moed verhoogen;
De Burgtling heeft het schuttend zwaard
Voor de Onschuld uitgetogen!

Een dankwoord uit dien schoonen mond,
Die nimmer sprak dan zegen;
Een toelach van Lenora's oog,
Als trouwheidsloon, verkregen;

Dit sterkt zijn hart, in dood en strijd!
Laat vrij de poorten kraken;
De brandpijl, talloos aangesnord,
Het steile dak doen blaken;

Geen nood! tot eensklaps wanhoop heerscht,
En aller knieën trillen;
En aller arm, door angst verlamd,
Geen wapen meer kan tillen!

Van daar, waar, tegen 't rijzend veld,
De voorburg schijnt te leunen,
Laat onweêrstaanbaar oorlogstuig
Zijn groven donder dreunen!

Een ijzer komt den hollen tromp,
Door sulfer, uitgeschoten;
Botst neêr, en springt, en sist in 't bloed,
Aan 't slotgordijn vergoten!

De Jonkvrouw zwijmt! Maar hoe? de schrik
Viel meê in 's Vijands rangen!
De bleekheid van Lenora's wang
Ontverwt ook Diebalds wangen!

Wat spelt dit? Onschulds zegepraal!
Verderf op 's Roovers benden,
Welhaast met wisser tref bereikt,
In de ongedekte lenden!

Het rustloos krijgstuig vlamt en rookt,
En mengelt slag in slagen!
't Is bliksem, uit een onweêrsbui,
Die plotslijk op komt dagen.

Een vale stofwolk rijst bij 't vuur;
Zij vult het heuvlig westen,
En kondigt rassche ruiters aan,
Ontzetters voor de vesten.

De vluchtkreet berst om Diebald uit;
Doch HIJ grijpt moed: „Gevloden!
Neen!" schreeuwt hij „Welkom, dubble roem,
Mijn' Dappren aangeboden!

Ter Voorburg heen! 't gezameld puin,
Van de onvernielde weren,
Den Helper op de kruin gestort;
Om zeegrijk hier te keeren!"

Zij volgen hem; zij naadren reeds;
Maar 't is te laat geweken!
De Hulptroep jaagt den Voorburg langs,
Om op hen in te breken.

Een fiere Leidsman stuift vooruit,
Aan riddertooi te kennen;
Nog meer aan 't zwaerd, vergeefs weêrstaan,
En door geen vlugt te ontrennen.

Leer, Diebald! leer uw „Dappren" nu
„Beloofden roem vergaâren!"
O lafheid! 'k zie dien enklen man
Hun digte spits ontscharen!

Zijn wakkre hoop verruimt de bres,
Met lossen toom gewonnen!
Niet lang, en 't is geen strijden meer;
De slagting is begonnen!

De slagting, die, door de eeuwen heen;
Schoon ook, bij spade neven,
De Blokhuismuur [1]) een Stulpmuur wordt; [2])
Het Bloedperk [3]) naam zal geven.

---

[1]) De Voorburgsmuur.
[2]) Dit gebeurde in de zestiende eeuw.
[3]) De Doodenkamp.

'''t Viel alles! Diebald stort het lest,
Van 's Ridders vuist verslagen;
En 't juichend slotruim ziet den Held
Zeeghaftig binnenjagen

Daar zit hij af, ontbloot van 't zwaerd,
Op 's Roovers kruin gebroken;
Maar 't schild nog aan den forschen arm,
En 't helmvizier geloken.

De ontroerde Burgheerin schiet toe;
Zij drukt hem de ijzren regte:
„Verlosser, die mijn bangen kamp
Door wonderdaden slechtte!

Beschermer van mijn have en eer,
Neem, met uw dappre vanen,
Het offer der erkentnis aan,
In deze vreugdetranen.

Verberg u niet! ik voel 't verwijt!
Toon mij 't ontfronste wezen!
De wantrouw had mijn borst doorknaagd,
't Is waar! maar 'k ben genezen!

Vergeet het, Zweder! zoo 'k te lang
Uw dienst, uw prijs miskende;
Zoo vriendschap, die mijn kindschheid sloot,
Mijn zìn naar elders wendde!

Vergeef, zoo 'k vaak uw minnend hart
Door stuursche koelheid griefde!
Ontvang nu 't mijn, mijn Bruidegom!
Vol dank, berouw, en liefde!"

Zoo stamelt zij. Haar Redder toeft,
Maar doet geen antwoord hooren:
Hij slaakt, met matte kracht, den helm,
Waarin zijn zuchten smoren:

't Is Herman! „Herman!" roept Lenoor'
„Gij, Herman, mijn behouder!
Lig daar dan, boei! mij aangesmeed,
Door een bedrogen ouder"

Zij roept het; werpt den huwlijksring,
Van Zweders hand ontvangen,
Met smaat in 't slijk, en blijft verbleekt
Aan Hermans boezem hangen.

Wildenborch. In Louwmaand, 1793.

XII. DE ZWARTE VROUW.

Vervolg der vertelling Lenora.

„O we mir — — —! nu ist dir doch din schilt
mit swerten niht verhöwen: du bist ermorderot."
Das Nibelungenlied. Stanz: 4061.

Lenoor' stond, uit haar nood gered,
Van Hermans arm omvangen;
Gij juichtet toe; 't gordijn viel neêr;
Mijn vrienden! laat het hangen!

Wat kwelt gij mij, met gullen dwang,
Om ook dat Lied te zingen,
Weleer gedicht, aan d'oeverkant,
Daar 't lest haar paden gingen;

Daar 't hutje school, op vreemden grond,
Herbergzaam haar gegeven! —
Mijn vrienden! ach, gij eischt dat lied!
Zoo zij 't dan aangeheven!
1793.

De avend douwde om Staavrens Burg,
Als, met tragen schred, een Vrouwe
Binnen de ijzren poorten reed,
Doodschverhuld in weduwrouwe.

Moe van togt en zielsbezwaar,
Trad zij wankend in den toren,
Voor de grijze slotvoogdes;
Waar zich dus haar klagt liet hooren:

Eedle Vrouw! of past het mij,
Op genoten gunst te roemen?
Durft een arme zwerveling
U, als eertijds, Moeder noemen!

'k Vraag het gastregt in deez' vest;
Waar geen leed mijn kindschheid deerde;
Waar me een Vorst [1]) der vonte onthief;
Een Vorstin [2]) haar naam vereerde.

'k Ben Lenoor'; maar bloei en blos
Zijn, gelijk mijn staat, geweken.
O, de rozen van 't geluk
Wist verdriet zoo ras te bleeken!

Moeder! ween, ja, ween om mij!
Korts met rijken tooi beladen;
Hermans fiere bruid en gaâ;
Nu zijn weêuw, in treurgewaden!

'k Heb den kelk van 't lot geleegd!
Tot den droesem uitgedronken;
Als ik, over 't bloedig lijk,
In mijn jammer, heengezonken,

Bij een laatste wederkus,
Bij een blik mijn wensch bepaalde;
En zijn oog geen blik meer had,
En 't gevoel zijn lippen faalde!

Weerloos; tot de jagt gerust,
Was mijn Herman uitgetogen:
Plotslijk kwam een schelmsch gespuis
Veldwijks heuvlen omgevlogen!

Zweder voerde 't moordrot aan!
Ach! omringd van zijn vassallen;
Zonder roem, als zonder strijd,
Moest de Kroon der Dappren vallen!

Ruglings van een lans doorboord,
Liet hij toom en jagtspriet glippen,
En mijn naam, ten jongsten groet,
Met de ziel zijn borst ontslippen.

---

1) Reinoud, in 1339 eerste Hertog van Gelre; gehuwd met
2) Eleonora van Engeland.

Zweder was 't! Door eedler echt
Van mijn hand en erf verstoken,
Brouwde 't onmensch zwart verraad!
't Heeft te trouw zijn leed gewroken!

'k Zag weldra (geen ander licht
Kon uit zulk een duister klimmen!) —
'k Zag den Moorder voor mijn burg;
Krijg van rondom mij begrimmen.

'k Zag, na tien paar dagen strijds,
't Hongerzwaerd in 't slot gedrongen;
Rassche vlugt, of hard verdrag,
't Moedig dienstvolk afgedwongen.

Schreijend week het van dien grond,
Dien het Lijk bleef aanbevolen;
Diep, aan schaarsbezochten oord,
Tegen Zweders haat verscholen.

'k Moest hen volgen! Bange stond;
Toen ik sluiks terug kwam jagen,
Naar dat graf, met nacht bedekt,
Daar ik Herman heen zag dragen!

Roekloos sprong ik van den zaâl,
Om door 't warlig ruig te naadren,
En, eilaas! een handvol aard,
Aan zijn ruststede op te gaadrent

En nu vlood ik! Onverzeld;
Over 't scheemrend ruim der heide,
Zwierf mijn spoor; doch feilde niet;
Dank mijn Engel, die 't geleidde!

Hier verstomt Lenora's klagt.
In 't geboomte aan Staavrens muren,
Schuilt nog puinval van haar kluis;
Blijft haar naam den tijd verduren.

Op een eiland vond zij daar
't Plekjen, door geen Hoop beschenen,
Waar ze, in heilige eenzaamheid,
Korte dagen weg ging weenen.

't Gras, dat, op LENORA'S POL,
Aan den krommen oever fluistert,
Zucht nog vaak de Droeve na;
Van den wandlaar bang beluisterd.

Dikmaal ook, bij starrenlicht,
Komt haar geest, met losse haren,
In een slepend weduwkleed,
Hermans grafplaats ommewaren.

Knielend gaart zij 't zand bijeen
Steeds gedachtig aan haar lijden.
't Landvolk, spaâ van 't veld gekeerd,
Zoekt de ZWARTE VROUW te mijden.

1787.
1791.

XIII. ADOLF EN EMMA.

1160.

't Was vrede in t eind, en Adolf keerde,
Van roem verzaad,
Waar Linge en Waal zijn erfgrond dekten.
Voor Folperts [1]) haat.

Hij ziet zijn burg, die 's Vijands woede
Van verre tart;
Maar 't schuilend dak, in gindsche abeelen
Trekt meer zijn hart!

Ach, derwaarts vloog, bij 't zwaerdgekletter,
Zijn wensch vooruit.
Daar bleef de ontroostbare Emma kwijnen,
Zijn lieve Bruid.

Hoe snelt, van jeugdig minverlangen
En trouw gespoord,
Op wegen, door haar voet geheiligd,
De Ruiter voort!

---

[1]) Folpert van Arkel, Heer van Haestrecht, en van Leerdam, waarbij zijn slot TerLede gelegen was.

Genoegen siert met tooverkleuren
    Het landtooneel.
Geen schooner werd Milanens velden
    Van 't lot ten deel.

Milanen, waar, aan 's Keizers [1]) regte,
    Graaf Hendrik vocht;
Waar Adolf tusschen bruilofsrozen
    Den lauwer vlocht.

Hij naakt, en voelt zich meer bewogen,
    Op elken schred.
Hier heeft de liefde, aan duizend oorden,
    Haar merk gezet.

Een kus, in deze beemd geweigerd,
    Werd daar beloofd;
En, bij dien heuvel, half geschonken,
    En half geroofd.

Maar de eedle beuk, den veldweg nader,
    Is hoogst gewijd!
Zijn stam kan Emma's JA getuigen,
    En noemt den tijd.

„Haast zal" zoo juicht hij „op zijn schorsen
    De trouwdag staan!
De dorpjeugd, onder 't breede lommer,
    Ten reije gaan!"

O zoete droom, dien 't bangst ontwaken
    Te ras verdreef!
Geen welkom klinkt, daar 's Minnaars harte
    Bij 't scheiden bleef!

„Een bode, op Adolfs naam gezonden,
    Bedroog de wacht.
Zijn bruid is in TerLedes muren!
    In Folperts magt!"

---

[1]) Keizer Frederik Barbarossa, welke, in het jaar 1160, bij de belegering van Milanen, vergezeld werd door Hendrik den eersten, Graaf van Gelder, met zijne Leenmannen, onder welke Adolf gesteld wordt zich te hebben bevonden.

Zoo dreunt de rampmaar hem in de ooren!
Hij vraagt niet meer!
Reeds waadt hij door de Lingeplassen,
Met snellen keer.

Reeds is hij 't volgend oog ontronnen,
Aan 't andre boord;
Als droeg een stormwind langs de weiden,
Den klepper voort.

De grensdijk [1]) zwicht, en Arkels vesten
Beheerschen 't land.
Hier wringt hij, moedig afgesprongen,
Zijn speer in 't zand.

Geen valbrug weert hem door te dringen;
Geen slotgezin.
Hij stapt, de kling ter wraak getogen,
Hef roofnest in.

Hij zoekt; hij wacht; hij roept; geen leven,
Dat antwoord geeft!
't Is weêrgalm, momplend omgedreven,
Wat antwoord geeft.

't Gekraak van schorre vensterharren;
Van deur en poort;
't Gestamp, waarmeê zijn ros van verre
De stilte stoort;

Meer hoort hij niet, en snelt de zalen
Vast in en uit;
Tot spoor van bloed, bij 't rustloos waren,
Zijn schreden stuit.

Hij volgt het, de enge kronkeltrappen
Eens kerkers af.
De Dood licht voor, waar 't zonlicht nimmer
Zijn schijnsel gaf:

---

[1]) De bekende Diefdijk.

Een dwaalvuur stijgt, uit grafspelonken,
    Met valen gloor.
Het komt, en lekt, voor Adolf henen,
    Het bloedig spoor.

Het stuurt zijn tred, langs nare wegen,
    Op hollen grond.
Zijn voetstap bonst de kromme gangen
    Verdubbeld rond.

Nu drukt een welfsel, ruig van schimmel,
    't Verengde pad;
De vlam drijft trager tusschen wanden,
    Door moord bespat!

Zij staat! zij rijst! en lekt niet langer
    Het purpren slijk!
Wat ziet hij, bij haar sombre stralen? —
    Een Maagdenlijk!

Hij staart het aan, met scheemrende oogen;
    Herkent zijn Bruid!
En ademt, op haar koude lippen,
    Het leven uit.

XIV. FOLPERT VAN ARKEL.

SAMENHANGEND MET DE BALLADE

ADOLF EN EMMA.

In Haestrechts wal, voor 't grijze slot,
    Nabij den lindenstam,
Die 't burgplein, als de middagzon
Den rug der hooge daken won,
    In zijn bescherming nam;

In Haestrechts wal zat Folpert aan,
    Met menig spiesgezel;
En wat daar op den schenkdisch blonk,
Was goud, dat eens de godsvrucht schonk,
    Aan klooster en kapel.

En 't Maal, den woesten hoop bereid,
Werd met geen jok gekruid:
Bij 't razen van den bekerstrijd,
Vaart spot, die 't heilig driest ontwijdt,
Hun ruige lippen uit.

Toch slaakt de tong van Haestrechts Heer
Alleen een spaarzaam woord:
De stuiptrek om zijn bleeken mond
Verraadt, welk beeld weêr voor hem stond;
Welk jammren hij nog hoort.

Maar eindlijk meê door 't vuur ontgloeid,
Waarvan zijn gastrij blaakt,
Herleeft in Arkels ijzren borst
De kracht, die lagchend bloedschuld torscht,
En menschlijkheid verzaakt.

„Hebt dank, Getrouwen!" heft hij aan
„Met wie zoo menig keer
Mijn zwaard een vetten krijgsbuit won,
Dien Priesters-banvloek redden kon',
Noch Mannen-tegenweer.

Hebt dank, die willig aan mijn disch
Als om mijn vaan verscheent!
Te lang reeds had geen nieuwe togt —
Geens berkemeijers lavend vocht
Ons broedertal vereend.

Ik lag van zwoele minnekoorts
Onroemelijk vermand:
Het grillig Wicht, dat Adolfs trouw
Op 't Geldersch Vreêfeest [1]) kroonen zou',
Was stookster van mijn brand.

Zij bood mij trots, en deze dolk
Had haar dien trots betaald:
Ziet daar, van 't uitheemsch oorlogsveld,
Den Bruidegom terug gesneld,
Waar nu de Bruiloft faalt!

---

1) In 't jaar 1160; na den veldtogt in Italiën.

Door wraaklust naar TerLeê genoopt
Rent hij zijn schaar vooruit:
„„De Held — wiens faam de Po verkondt!—""
Waagt zich ALLEEN op Arkels grond;
Niets roert zich wat hem stuit!

Zijn pluimtop woei van ver te zien;
Ik veinsde schrik en vlugt,
En volgde 't schuilend burggezin
De donkre kluis eens torens in,
Op 't naadrend hoefgerucht.

Lang dreunt zijn zoeken boven ons;
Nu klonk het ons voorbij;
Wij sluipen achter hem aan 't licht,
En 't staal houdt elken uitgang digt;
Maar vruchtloos waakten wij:

Hij zòcht, hij vònd het kerkerwelf,
En keerde niet van daar!
De beker schuimt voor HEM niet meer! —
Vul, tot de kim, den mijnen weêr —
En doe 't nog vijftig jaar

Vul aan, nog eens!" De schenker draalt,
En Folpert wendt zich om;
En die des schenkers plaats vervult,
Een Onbekende, in zwart gehuld,
Treedt toe, en maakt hem stom.

Zijn kleed is niet ten dienst geschort;
Geen kruik is in zijn hand;
Zijn borstlig haar stijgt woest omhoog;
De norsche wenkbraauw drukt zijn oog,
Dat diepverholen brandt.

Hij komt! het gras welkt voor zijn voet;
Het loof rilt boven hem;
En, als hij nu voor Folpert staat,
Grijnst tijgergrim op zijn gelaat;
Brult hij met holle stem:

„Ik ben 't!" — Moorddadig klaauwenscherp
Strekt hij naar Arkel uit;
Verscheurend slaat hij 't in zijn leên;
En, door 't ontvlamde luchtruim heen,
Verzwindt hij met zijn buit.

Balladen van BILDERDIJK.

XV. ADA [1]).

Ada vlood langs veld en heiden
Met de doodangst in 't gemoed:
Wie zal Adaas tranen droogen?
Wie geleidt heur' teêren voet?

Van den boord der Vechterweiden
Liep zy, zonder duur of rust,
Naar de vette Veluwzoomen,
Daar de Waal de velden kust.

Aan de bocht der krommende Amstel
Wacht Reinier zijn lieve spruit;
Ziet hy met verlangende oogen
Naar zijn lieve dochter uit.

Vruchtloos wacht gy, teder vader;
Vruchtloos klopt u 't hart van angst.
Ada vliedt uw minnende armen;
Ada spot met uw verlangst.

"Ada, roept de droeve grijzaart;
"Ada, heel mijn schat alleen!
"Laatste sprankel van mijn leven!
"Ach! waar zijt, waar vloodt gy heen?"

Vruchtloos! Ada hoort geen weenen,
Geen geliefden vaders stem;
Ada zoekt, op woeste heiden,
Naar een toevlucht verr' van hem.

De ochtend, by zijn eersten schemer,
Had heur eerste vlucht gezien;
De avond zag haar rust verlangen,
Maar nog even rustloos vliên.

---

[1]) Verspreide Gedichten I, 149.

Wind en regen sloeg aan 't huilen,
  Lucht en hemel stonden naar:
Dichtgepakte donderbuien
  Kruiden krakend op elkaâr.

Nu voltooide 't dikste duister
  't Aaklig van den hollen nacht.
Tastend trad zy op de vlakte,
  Door een felle hageljacht.

Thans genaakt zy naarder streken;
  Trapt op menschelijk gebeent;
Gaat door onbegraven lijken;
  Huivrend en van schrik versteend.

Hier, hier had een dolle woede
  By de binnenlandsche twist
't Bloedig moordtuig opgeheven,
  Dierbaar menschenbloed verkwist.

Ada spoedt met aaklig rillen
  Daar heur voet haar naauwlijks draagt:
"Wee u, zegt zy, droeve lijken!
  "Wee, die een van u beklaagt!"

Straks begon het bliksemstralen
  Dat het aardrijk om haar spleet!
Wie zal Adaas ijzing malen?
  Wie de schokken die zy leed?

Wie heur brandende gebeden?
  Wie het grievend naberouw,
Dat zy met verhaaste schreden,
  Vruchteloos ontvlieden wou?

"Ada, neen, daar valt geen vlieden,
  " 't Naberouw is niet te ontgaan.
"Schoon gy ook de nacht ontvlodet;
  "Daar is geen ontkomen aan.

"Ada, neen, daar valt geen vlieden!
  "Die zijn ouders liefde vlood,
"ô Die vindt, waarheen hy vliede,
  "Geene toevlucht dan de dood."

Bevend hoort zy deze woorden,
  Die het ruischen van de lucht
In heur ooren scheen te voeren;
  En verstijfde met een' zucht.

Bevend hoort zy 't en verstijfde;
  Bloed en stem, en adem; stond:
Schenen in heur borst bevangen,
  Opgesloten in heur' mond!

Niets meer hoort ze; niets verneemt ze;
  Duizlend stort zy plotsling neêr:
Vlammen scheenren voor haar oogen:
  Nog een gil, en ze is niet meer!

Daar, daar is dat laatste teeken,
  Dat de dood van 't leven scheidt. —
Neen, het is een diep verzuchten!
  't Is een kreet vol gruwzaamheid!

't Oog verheft zich vol verschrikking;
  't Weidt wanhoopig in het rond.
Wat beschouwt ze, groote Hemel!
  Wat gevoelt ze deze stond!

Raimond, lust van Adaas leven,
  Die met haar de schapen dreef;
Die, naar elders heengeweken,
  In haar denkbeeld achterbleef:

Die haar, als de lente bloeide,
  Om heur hart en liefde vroeg;
En van wien ze sints die lente,
  't Pand der teêrste liefde droeg:

Raimond, aan heur min ontstolen,
  En te wapen opgeprest,
Raimond stond daar voor heur oogen:
  Bleek, en tot de dood gekwetst.

Raimond stak zijn dorre palmen
  Bevend, bloedloos, naar haar uit:
Opende verstijfde lippen,
  Met een schrikbaar hol geluid.

"Ada (zegt hy) zie my sterven!
  "Stervend wenschte ik u te zien.
"Zie u! wees mijn stof niet grimmig,
  "Schoon ik ook uw haat verdien."

"Ada!" — IJlings zygt hy samen!
  Blaast den flaauwen adem uit;
En het meisjen stort daar nevens:
  "Raimond (zegt zy) neem uw bruid!"

XVI. URZIJN EN VALENTIJN. [1])

EERSTE ZANG.

Als Floraas hand den hof schakeert
    Met krokus en jasmijn,
Dan viert men in het hooge Choor
    Den dag van Valentijn. —

De Vorst der Franken reed dien dag
    Ter vroege morgenjacht,
En rende 't woud van Rennes in
    Met vorstelijke pracht.

Een sleep van Heeren, rijk gedoscht,
    Bewaakt huns Konings spoor;
En 't vrolijk daavrend veldgeschrei
    Rolt bosch en dalen door.

Zy treên door 't dichtbewassen groen
    In scheemrend twijfellicht,
En vinden in den duistren dan
    Een pasgeboren wicht.

Daar lag het in een zijden doek,
    Met bloemen rijk gestikt,
Omwonden van een purpren kleed,
    Met zilver vastgestrikt. —

---

[1]) Mengelpoëzy II, 90.

Op 't onverwacht gezicht verbaasd,
Vliegt alles in galop,
En zoekt, en roept; maar zoekt vergeefs:
Geen moeder doet zich op. —

De Koning naakt het lieve kind;
Beschouwt het met ontzag;
En 't reikt den Vorst zijn handtjens toe,
Met kinderlijken lach.

"Aanminnig knaapjen, dat my treft,
Dus barst de Koning uit:
Gewis, gy zijt van edel bloed:
Wellicht een Konings spruit! —

"Welaan! men brenge 't naar mijn Hof,
Zoo zorglijk als men mag:
En doope, en noeme 't Valentijn,
Ter eer van dezen dag! —

"Gaat! schaft my straks een Voedster aan,
Die 't opkweke aan heur borst!
En niets ontbreke er aan het wicht,
Betaambaar by een' Vorst!"

Men schafte straks een Voedster aan,
Die 't opkweekte aan heur borst;
En niets ontbrak er by het wicht,
Betaambaar by een Vorst. —

Zoo groeide kleene Valentijn,
Van Vorst en Hof bemind,
En toonde, in al wat hy bestond,
Zich meerder dan een kind.

Zijn oog, zijn houding had iets groots
Dat door de harten drong:
Bevallig was zijn frisch gelaat;
Lieftallig was zijn tong.

Zijn boezem aâmde deugd en roem;
Zijn hart was fier, maar zacht.
Zijn wijsheid liep den tijd vooruit;
Zijn moed, de lichaamskracht.

En, met een gloed voor 't wapenspel,
Waar niets by halen kon,
Had Frankrijk reeds zijn weêrga niet,
Eer nog zijn jeugd begon. —

Nu spreidde zich het eerste dons
Om 's Jonglings rozenmond,
Als Valentijn zich Ridder zag,
En naar gevaren stond. —

"Een gunst, een gunst, genadig Vorst,
Voor uwen Voedsterling!
Het eerst zich opdoende avontuur
Zij thands voor mijnen kling!"

"Het eerst zich opdoende avontuur
(Was 't antwoord van Pepijn,
Terwijl zijn oog van vreugde blonk:)
Zal voor mijn pleegzoon zijn." —

Slechts weinig dagen vlogen om,
Of, hemel! wat gebeurt?
Drie Pelgrims traden in 't Paleis,
Met kleedren, gants verscheurd.

'Genadig Koning, sta ons by,
Dit smeeken wy geknield.
We ontvloden uit het Rennisch bosch,
Van doodschrik half ontzield.

'In 't binnenst van dat gruwzaam woud
Vernacht een Wildeman,
Die alles nedervelt en moordt
Wat hy bereiken kan.

'Hy legert in een beerenhol,
By beeren opgevoed:
Hy jaagt den roof met beeren op,
En leeft van menschenbloed.

'Met meer dan menschelijken stal
Verbindt hy reuzenkracht.
Geen wapen, dat bestaanbaar is
Op zijn begroeide vacht!

'Een onzer viel zijn woên ten roof,
Verpletterd door zijn knots!
En wy, dat wy den dood ontvloôn,
Is door de goedheid Gods.' —

Straks rijst de jonge Valentijn,
En neemt dit proefstuk aan,
"Ga heen, verwin hem, zegt Pepijn,
Voltrek uw grootsch bestaan."

Gestegen op een melkwit ros;
Zijn rusting onbewrocht,
Gelijk een' maagdlijk' Ridder past,
Die nog geen roem bevocht;

Begeeft hy zich naar 't Rennisch bosch,
Gezwinder dan de wind;
En vindt den wilden jongeling,
Die zijnen prooi verslindt.

Zijn breede schouders hingen woest
Van 't hangend hair bedekt:
Zijn oog stond woest in 't woest gelaat,
Geheel met bloed bevlekt.

Zijn nagels tartten d' Arendsklaauw;
Zijn leden d' Elefant:
Ontzachlijk zwaar was de eikentronk,
Besloten in zijn hand. —

Naauw ziet hy Valentijn naby,
Of neemt een schrikbren sprong,
En brult een ijslijk huilen uit,
Dat door de wouden drong.

Gelijk, op 's wandlaars eerst gezicht,
Een tijger, dol te moê,
Hem ijlings naar den gorgel vliegt;
Zoo vloog de Wilde toe.

Zoo sprong hy met geheven knots
Naar d' eedlen Valentijn;
Maar liep in 's Ridders taaien speer,
En zonk op beî zijn kniên.

Een tweede stoot uit 's Ridders vuist
Ploft hem geheel in 't zand.
Een sprong herstelt hem, met een drift,
Die al zijn vezels spant.

Nu zwaait zijn knots om 's Ridders hoofd,
Met ijsselijk geweld:
Maar dees ontwijkt den fellen slag,
Die nu zijn wapen geldt.

De speer verbrijzelt zich tot gruis;
En, als een bliksemstraal,
Vliegt Valentijn den zadel af,
Met uitgetogen staal.

De woestaart vliegt op 't blank rapier,
Met de eigen snelheid, aan,
En vat, en wringt het schittrend blad,
Gereed hem afteslaan.

Tot driewerv' grijpt hy 't lemmer vast,
En voelt de felle sneê:
Tot driewerv' vlijmt het door zijn vuist,
En neemt een vleeschklomp meê.

Nu brult hy met nog woester kreet,
En bliksemt uit het oog:
Zijn lichaam trilt gelijk de pees
Op de afgeschoten boog.

Hy klemt, met onvoorzienen sprong,
Zich om den Ridder vast;
En rukt, met onweêrstaanbren schok,
Hem neder door zijn last.

De Ridder valt; maar, onberoerd,
Wringt hy zich de armen los:
En nu strekt beider strijdbre vuist
In plaats van zwaard en knots.

Zy wentlen, bloedend, langs den grond,
En worstlen uit hun macht:
Dees, met behendigheid en kunst,
En die, met woeste kracht.

Maar kunstgeleerde dapperheid
Betemt het woest geweld.
De Ridder overwint in 't eind,
En houdt het bloedig veld.

Hy bindt zijn' overwonneling
Een keten om de leên,
En voert hem aan de staart van 't ros,
Naar zijnen meester heen. —

Hy nadert door den dichten kring,
Die om den Koning sluit,
En biedt hem, op de knie gebukt,
Zijn duurgewonnen buit.

De vorst omhelst, en heft hem op:
En dronken van de vreugd,
De vreugde van eens vaders hart,
Verheft zijn heldendeugd.

Hy neemt het gouden ketensnoer,
Dat op zijn boezem hing,
En hangt het om den fieren hals
Van zijnen Voedsterling.

Hy schenkt hem, tot zijn wapenpraal,
Een hert op gouden grond,
Dat uit het bosch van Rennes vliedt,
Waar hy den Ridder vond.

"Mijn zoon, dus zegt hy, dierbre zoon!
Gewis, gy zijt mijn bloed.
Ik voel het aan mijn kloppend hart:
Gy, toont het door uw moed." —

Des Wilden bloed- en krachtverlies
Verzachtte zijnen aart;
En eindlijk wierd hem Valentijn,
Hy, zijn' verwinnaar waard.

Zijn boschverblijf in 't beerennest
Bestemde hem een naam,
Die steeds roemzuchtig klinken zal
Door 't zilver van de Faam.

TWEEDE ZANG.

Nu leefde Ridder Valentijn
By 's Konings Hofgezin,
En zamelde den rijksten oogst
Van wapenglorie in.

Zijn helmkam, met het hert versierd,
Was vijanden geducht;
Zijn naam, der zwakken troost en schuts,
Door heldendaân berucht.

De zorg en wellust van Pepijn,
Genoot hy, onverpoosd,
Wat staat-, wat eerzucht streelen kan
Van jeugdig Prinsenkroost.

't Ontzag van al wat om hem was;
De hoogste Vorstenpraal;
De zege, die geklonken scheen
Aan zijn verwinnend staal;

De liefde van een machtig Rijk;
Zijns Konings teederheid;
't Bewust zijn van zijn eigen kracht,
Dat zoo verrukkend vleit! —

Maar ach! die hooge wapenroem
Verwekt der Grooten spijt,
En wordt een giftige angelspits,
Die ieders hart doorsnijdt. —

Eens gaf de Vorst een kostbaar feest
Aan heel zijn Adeldom;
Waar 't al van diamant, en goud,
En Ridderketens, glom.

De kroes ging schuimende in het rond,
Met lach en gulle scherts;
Doch de afgunst mengt die gulle vreugd
Met heimlijk tandgekners.

Een Ridder, door den wijn verhit,
Verwijt aan Valentijn,
Van twijfelachtige geboort'
En duister bloed te zijn.

Dit laag verwijt doorgrieft hem 't hart:
Hy doet een duren eed,
Dat nooit zijn voet weêr rusten zal,
Eer hy zijne ouders weet.

Straks zegt hy Hof en Rijk vaarwel,
Met onverzetbren zin;
En stapt, voor daauw en morgenrood,
De wijde wareld in.

Zijn toestel maakt zijn rusting uit;
Zijn moedig heldenpaard;
Zijn stevige esschenhouten speer;
Zijn altijd zeegrijk zwaard.

Nog droeg hy onder 't opperkleed
Den purpren sluierband,
Die 't dekkleed van zijn kindsheid was;
Als zijn geboortepand.

Urzijn, wien de eêlste plicht sints lang
Aan zijne zij' verknocht:
Urzijn, zijn trouwe lotgenoot,
Verzelt hem op den tocht. —

Zy dwalen over heide en veld,
En dal, en heuveltop;
Door gloênde zonnebranding heen,
En kouden avonddrop. —

Reeds hadden zy verscheiden maal
Met taai geduld en moed,
Den moeden dag te bed gebracht,
En rijzend weêr begroet.

Reeds hadden zy verscheiden maal
De fakkel van de nacht
Gedoofd, en weêr ontglimd gezien;
Gevolgd, en ingewacht.

In 't eind genaken ze aan den zoom
    Van eene omwalde gracht:
Daarover lag een koopren brug
    Van ongemeene pracht.

Daarachter rees een heerlijk slot,
    Uit marmersteen gebouwd;
Wiens transen heerschten over 't land,
    En glinsterden van goud.

Den brug bewaarde een klokkenspel
    Aan een onzichtbaar snoer;
Dat mensch nog dier hem over mocht,
    Of alles vloog in roer. —

Pas zet ons strijdbaar heldenpaar
    Den voet op 't koopren plat,
Of 't klinglen klinkt van alle kant
    Hun de ooren doof en mat.

De slotpoort opent zich terstond
    Op 't ringlend belgeluid,
En ijlings schrijdt een felle Reus
    De wijde boogdeur uit.

't Was Diedfurcht, die in dit gesticht
    Zijn roofnest had gevest.
Hy, opgevoed met menschenbrein;
    De schrik van zijn gewest!

"Vermeetlen, schreeuwt hy, geeft u op;
    (Met ijsselijken stort);
Of 'k geve u wolf en raaf ten prooi!
    Wat wilt gy in mijn slot?"

"Gij blaaskaak, roept de Ridder uit!
    Ik lach met uwen waan.
Ik koom uw wetteloozen roof
    Uit uwe ketens slaan."

Flux geeft hy 't moedig ros de spoor,
    En stoot den reus op 't hart
Maar breekt zijn speer op 's vijands borst,
    Die nauw beschadigd werd.

Hy bloedt nogthands, aanschouwt zijn bloed,
En voelt de pijn der wond.
De vlam ontspringt zijn grimmig oog;
Het schuim zijn woesten mond.

Hy heft zijn ijzren kolf om hoog,
En zwaait haar door de locht,
Dat de enkle windvang van den slag
Een woudös dooden mocht.

Hy mist zijn slag; en Valentijn
Snort als een wervelwind,
Met blooten sabel om hem heen,
Waar hy hem trefbaar vindt.

Als tallooze axten, van rondsom
Op eenen eik geveld,
Zoo vlogen 's Ridders slagen rond
Op d' overdwelmden Kelt.

En, even als een stortende eik
Des wandlaars schedel plet,
Zoo sloeg de ontzachbre reuzenknots
Naar 't Ridderlijk helmet.

Maar ach! zie daar eene enkle bots,
Die 's jonglings hoofd ontmoet! —
Hy duizelt, — braakt een golf van bloed, —
En rolt voor Diedfurchts voet.

De reus stapt grijnzende op hem aan,
Hervat een tweeden slag,
En zegt: "Braak nu den adem uit!
Zie hier uw laatsten dag!"

Maar eer hy 't woord nog heeft geuit,
Terwijl hy d' arm verheft,
Verbrijzelt hem één gruwbre strook,
Die beî zijn schouders treft.

Urzijn, op 's Ridders schrikbren val,
Geheel in vuur en vlam:
Urzijn was 't, van wiens eikenstaf
Dit plettrend onweêr kwam.

De reus zinkt weêrloos voor zijn voet,
Met opgesparden muil,
De rollende oogen diep in 't hoofd,
En aaklig doodsgehuil.

De ruige strijder, niet voldaan,
Zoo lang zijn vijand leeft,
Herhaalt zijn poging, treft op nieuw;
En hy, — hy gilt en sneeft.

Nu vliegt hy naar zijn dierbren vriend,
Wiens bloed nog om hem stroomt,
En die, zijn teedre zorg ten dank,
In zijnen arm bekoomt. —

Flux treedt het overwinnend paar
Blijmoedig door de poort:
En zoekt den hollen burchtwal door,
Vol teekens van den moord.

Zy treffen, schier op ieder tred,
In 't mul en bloedig zand
Gekneusde menschenschedels aan,
En rookend ingewand.

Zy vinden uitgebleekt gebeent',
Op stapels saamgebracht;
Met leêge rustings zonder tal,
En keur van wapendracht. —

In 't eind vernemen ze onverhoeds,
In 't afgelegenst oord,
Het jammren van een vrouwestem,
Die uit de diepte boort. —

Zy volgen 't aaklig hol geluid
Tot aan een wenteltrap.
Dien stijgen ze op den klaagtoon af,
Die toeneemt, stap voor stap.

Nu vinden ze, in een duistren gang,
Een onderaardsch gebouw;
En daar, in 't aakligst kelderkot,
Eene onbekende vrouw. —

Haar houding, vol van Majesteit,
    Verried een Koningin;
En 't door den rouw beneveld oog
    Gaf diepen eerbied in.

Maar uitgeteerd, geschreid, gewaakt;
    De kaken hol en bleek;
Geleek ze eens afgestorven' schim,
    Die uit de grafkuil streek. —

De Ridder breekt heur kluisters los,
    En buigt en hoofd en knie;
En vraagt heur staat, heur lotgeval,
    En wat zy is, en wie? —

"Ach, jongling! zegt zy, met een traan,
    Gy ziet (terwijl zy bloost)
Eene Egâ zonder Echtgenoot!
    Een moeder zonder kroost! —

"Zie daar mijn lot in eens geschetst!
    Wat wilt, wat eischt gy meer?
't Is even foltrend voor mijn hart,
    Als grievend voor mijne eer. —

"Maar neen, gy vergt het, jeugdig Held! —
    'k Ben alles u verplicht. —
Welaan dan! hoor mijn rampen aan;
    Licht, dat het my verlicht!" —

DERDE ZANG.

"Reeds twintig winters (ving zy aan)
    In dit afgrijslijk slot
Geheel vergeten van 't Heelal,
    Vervloekte ik mensch en God.

"Getuige van afgrijslijkheên,
    Voor 't zonlicht nooit ontbloot
Sleepte ik mijn haatlijk leven voort,
    Steeds snakkend naar de dood.

"Vergeefs, helaas! ik adem nog,
En, door uw' moed, weêr vrij,
Maar, zeker! tot een nieuwe ramp,
Alleen bewaard voor my! —

"Weet: 'k ben de zuster van een Vorst
Van uitgebreiden Staat;
En huwde, in d' opgang van mijn jeugd,
Een' machtig' Potentaat.

"Een Liefde, wederkeerig teêr,
Had onzen Huwlijksband
Met zachte rozenblaân getooid
En welige amarant.

"Gelukkig leefde ik in die Echt
Een jaar, een dag, een nacht,
Wanneer 't verfoeilijkst gruwelstuk
Mijn heil den doodsteek bracht.

"Een Priester, die door schijn van deugd
En strenge heiligheid,
Zijns meesters hart gewonnen had,
Beging dit gruwzaam feit.

"Een feestdag, als ik aan zijn kniên
Met diepen oodmoed bad,
Belaagde hy mijn zuiverheid,
In dolheid uitgespat.

"Met d' afschrik van een schuldloos hart
Wees ik het monster af;
Hief allen toegang voor hem op;
En dreigde hem zijn straf.

Straks wendt hy diepe wroeging voor,
En knielt en kruipt in 't stof;
En smeekt my, dat ik 't feit verheel'
Voor 't honderdöogig Hof. —

"Onnoozle! door 't berouw geroerd,
Beloof ik 't; zwijg; vergeef!
En ach! wat kost my die genâ! —
Den staat, waarin ik leef. —

"De booswicht fluistert mijn Gemaal
Bedekten argwaan in;
Vervult zijn hart met achterdocht;
En rooft my zijne min. —

"Een slaaf, naby mijn ledikant
In mijn geheimst vertrek
Verstoken, en by nacht ontdekt,
Vervult zijn gantsch bestek —

"Daar stond ik voor mijn Hofgezin
(Beklagenswaarde vrouw!)
Beticht, gevangen en beschaamd,
Als schenster van mijn trouw.

"Mijn Weêrhelft, dol van woede en spijt,
Doemt me ongehoord ter dood;
Niet trefbaar voor mijn zuivringsëed,
Noch mijn bevruchten schoot.

"De deernis echter met mijn staat
Behoudt my 't zwangre lijf,
En 'k ga in woeste ballingschap,
Verstoten Koningswijf! —

"Daar trekke ik door de wildernis,
In eindeloos geween,
Naar 't verr' gelegen Koningrijk
Van mijnen broeder heen.

"En lang reeds kruiste ik land by land
Met wagglend kruipen door;
Wanneer ik in een eenzaam woud
Mijn weg en hoop verloor.

"De scheurende arbeid greep my aan,
En wierp my op den grond;
En — niemand om my by te staan,
Wanneer mijn schoot ontbond. —

"Zie daar me, in 't aakligste aller weên,
Dat naauw van dood verscheelt,
Twee kindren van het hart gerukt,
Huns vaders evenbeeld! —

"Het oudste knaapjen, blank als sneeuw,
En schoon als 't morgenlicht: —
Het jongste, gants met hair bedekt,
En van een norsch gezicht. —

"Maar hier begon mijn wreedste leed;
Want daar ik 't oudste kind
Teêrhartig voor de lucht bedekk',
En in mijn sluier wind';

"Verrast me een grimmige beerin,
Die my mijn jongste rooft. —
De liefde zet my wieken by;
De schrik verrukt my 't hoofd. —

„Ik vlieg den roover achter na,
Maar spil mijn laatste kracht,
En stortte onmachtig, roerloos, neêr,
Waar ik de dood verwacht. —

"Mijn ramp was echter niet voleind:
Ik vind den adem weêr,
En zoek mijn kinders wijd en zijd,
Maar vind ze nergens meer.

"En daar ik, jammrende om mijn kroost,
Het bosch ten einde dwaal,
Ontmoet ik dezen fellen reus,
En word zijn zegepraal. —

"Maar 't zij mijn leed zijn gruwzaamheid
Ter mijner gunst verbad,
Of 't noodlot nog niet lang genoeg
Mijn ziel gefolterd had;

"Ik zag my aan mijn ijzren boei
In dezen kerkermuur
't Wanhopig leven steeds gespaard,
Tot dit verlossingsuur." —

De Ridder, in de ziel ontzet,
Blijft peinzende op 't verhaal: —
En eindlijk, aan zich-zelv' ontrukt,
Barst uit in deze taal:

"Zoo zijt gy de eedle Belizant',
    De zuster van Pepijn?
Des Griekschen Keizers Gemalin?
    Gy kunt geene andre zijn!

"Vaak hoorde ik aan uws broeders Hof
    Een deel van al uw leed,
Waarvan my 't denkbeeld reis aan reis
    De tranen stroomen deed.

"Maar nu, verneem des booswichts dood,
    Die al uw jammer wrocht;
En zelf zijn gruwzaam feit beleed,
    Door 's Hemels wraak bezocht.

"Verneem des Keizers woede en rouw
    Om uw verhaaste straf:
De wroeging, waar zijn lijdend hart
    Zich gants aan overgaf:

"Zijn rustloos sporen naar zijn Gâ
    Door heel des warelds kring;
Zijn wanhoop op 't mislukt bestaan:
    Zijn boete en zuivering." —

Een traan ontrold haar: "Heilig God!
    (Dus valt zy snikkende in)
Zoude ik den Vorst nog wederzien,
    Dien ik zoo teêr bemin!" —

"Gewis, Mevrouw, roept Valentijn,
    Terwijl zijn boezem kookt:
Gy zult het, en gelukkig zijn!
    De Hel heeft uitgespookt! —

"Maar stelt ge u nog den sluier voor,
    Waar in uw tederheid
Uw oudste spruit gewikkeld had? —
    Of — wordt mijn hart misleid?" —

Dus zegt hy, werpt zich aan heur kniên,
    Ontdekt haar 't dierbaar pand,
Verborgen door zijn opperkleed;
    En — kust haar bleeke hand.

Flux geeft ze een gil, valt ruglings neêr,
En is den adem kwijt;
Maar vindt zich in zijn arm weêrom: —
"ô Meld my, wie gy zijt?" —

Zy vraagt, zy hoort zijn levensloop;
Beschouwt zijn jeugdlijk schoon;
En valt hem schreiende om den hals;
En kent hem voor haar zoon.

"Maar wie, wie is dees ruige knaap,
Die zoo op u gelijkt?
Mijn tweede wierd den beer ten prooi....!
Helaas! mijn hart bezwijkt!" —

"Mevrouw, hy is in 't eigenst woud
Van beeren opgevoed, —
En mooglijk...." "Ja, gewis! mijn zoon;
Gy beide zijt mijn bloed." —

"Maar is u van dien tweeden zoon
Geen teeken meer bekend?" —
"Hy had een purperroode roos
Vlak boven 't hart geprent." —

‚Vorstin! zie daar die purpren roos
Die op mijn boezem gloeit! —
Herken uw weêrgevonden kroost,
Dat uwe hand besproeit.' —

Nu drukt zy beî heur wakkre zoons
Aan 't warme moederhart,
En in een' milden tranenvloed
Vergeet zy al heur smart.

Flux stijgt zy op des Ridders ros,
Door zijne hand geleid;
En trekt naar Frankrijks Koningsstad,
In sombre vrolijkheid.

Doch wie beschrijft des Konings vreugd
Wen hy heur komst vernam?
En wie drukt 's Keizers blijdschap uit,
Als hy die maar bekwam?

Gezwind vergaârt hy d' eêlsten bloem
Zijns Adels, tot den tocht,
En vindt in de armen van heur kroost,
Die hy zoo vruchtloos zocht.

Sints leefden ze in volmaakte min
Op Griekens troon hereend,
Tot hooggeklommen ouderdom,
En werden teêr beweend.

Hun zetel werd na beider dood
Bestegen door Urzijn:
En Valentijn bleef Frankrijks roem,
En heerschte na Pepijn.

XVII. ARGINE. [1])

Vorst Edel drukte Deiraas throon,
Zijn Broeder was niet meer,
En liet een eenig spruitjen na,
Een meisjen, jong en teêr.

Wanneer de stervende Adelbrecht,
Op 't jongste krankbed lag,
En met een onbeneveld oog
Den dood genaken zag;

Zoo greep hy met zijn veege hand
Zijns Broeder rechterhand,
Beval zijn ziel aan Gods genaâ,
Aan hem, dit dierbaar pand.

"By 't Kroonrecht, tusschen ons verdeeld;
"By 't Broederlijke bloed;
"By Hem, voor wiens gericht ik ga,
"En gy eens volgen moet;

"By al wat heilig is op de aard,
"Of wat uw hart bemint,
"Bezweer ik u met veegen mond,
"Behoed mijn eenig kind.

---

1) Mengelingen I, 67.

"Behoed ze, breng ze, als de uwe, groot,
"En dan, verdruk ze niet;
"Maar stel den scepter in haar hand,
"Dien ik in de uwe liet!"

De Broeder deed een' duren eed
En zei hem alles toe.
„Zoo zeker zij mijn deel by God,
„Als ik uw' wil voldoe!" —

Helaas! de vader sluit het oog,
En Edel voert zijn' staf.
En delft Geweten, Trouw, en Eer,
By 's broeder lijk in 't graf.

Argine groeit in schoonte en jeugd,
En 't Maagdlijk knopjen rijpt;
En Edel wordt eene angst gewaar,
Die in zijn' boezem grijpt:

Een aantal Prinsen vraagt haar hand!
De Koning slaat hen af.
„Neen (zegt hy met een gram gelaat),
„Bewaren wy den staf!"

Het schuldloos Meisjen, niets bewust,
Wordt ijlings ingespard.
Geen toegang bleef er tot de Maagd,
Geen uitzicht op haar hart!

De Prins der Deenen zag haar schoon,
En was 'er van geroerd;
Nu hoort hy Edels strengen last,
Met strengheid uitgevoerd.

Wat zal, wat kan de ontroerde Prins?
Haar redden of vergaan! —
Ach, dolheid van eene eerste drift!
Hier is geen redden aan.

Vergeefsch, met wapens in de hand
De wachters aangetast!
Vergeefsch, een vreemd, een gastvrij land
Met stroomen bloeds beplascht!

Vergeefsch de burchtwalpoort beloerd,
Of aangerand door 't goud!
Geen toegang is 'er in den muur,
Die haar gevangen houdt.

Wat doet hy? — Min heeft list te baat!
Hy schudt den Kroonprins uit,
En doscht zich in eens Landmans pij,
En speelt een boerenfluit.

Hy biedt zich-zelv' den slotvoogd aan,
Vermaakt hem met zijn' toon,
En treedt als Huisknaap in zijn' dienst,
Hy, grooten Kanoets zoon!

Thands ziet hy die zijn hart aanbidt,
Argine, van naby,
En trekt, en vest heur vorschend oog,
Op zijn geringe pij.

Iets eedlers dan de dosch verried;
In houding en gelaat,
Vertoonde een meer dan boeren teelt;
En streed met dit gewaad.

Nogthands, zijn zachte nedrigheid,
Dienstvaardig vroeg en laat,
Had hem als met zijn' staat vereend,
En eerde dezen staat.

Eens dat hy tot Argine trad,
Ontvloot zijn oog een traan.
„Ach! (riep hy) wist gy wie ik ben...!
En bleef als spraakloos staan.

De schoone werd in 't hart geroerd,
Maar sloeg een vinnig oog,
Een oog van gramschap op den Prins,
En al zijn hoop vervloog.

Zijn min bleef echter niet bedekt;
(Wie hield ooit min gesmoord!)
Maar werd weldra in 't slot vermoed,
Verrast en nagespoord;

Wanneer hy soms de Boerenpijp,
In zoelen avonddaauw,
't Aandoenlijk klaaglied zingen deed
Van zijn onheelbren rouw:

Wanneer hy met verwarden geest,
Niet wetend wat hy deed,
„Argine! — mijne Argine?" riep,
En dan zijn lippen beet:

Wanneer hy, van gelaat verbleekt,
Verslonden van 't verdriet,
Het eer zoo moedig jeugdig hoofd
Wanhopig hangen liet. —

De Koning hoorde van den knaap,
En zijn' belachbren gloed.
Hy kwam, en zag den jongeling,
En gaf zijn Liefde, moed.

"Het Lot onthield u schat en staat,
"Maar braafheid niet noch eer:
"En, wijst men uw geringheid af,
"Wees Edels Kamerheer!"

Dus sprak hy, zelf in 't hart verheugd,
Dat zoo gering een Trouw
De Schoone, kwam zy slechts tot stand,
Van 't Kroonrecht weeren zou.

Dus sprak hy en betuigt zijn Nicht,
Hy reikhalst naar heur Echt,
En heeft haar (zy weêrstreef hem niet!)
Een Bruîgom toegelegd.

Meer zegt hy, meer ontdekt hy niet;
Ze ontwart nogthands den knoop,
En ziet met schaamte beide en spijt,
Zijn oogmerk en zijn hoop.

"'Hoe! Ik, het bloed van Adelbrecht;
"'Zoo veler Vorsten kroost;
"'Vernederd tot zoo laag een Echt —'"
Hier houdt zy op, en bloost!

Verdrukking had zy ondergaan,
Heur hart boog willig neêr:
Maar thands, vernederd tot dat punt,
Verhief zich hart en eer.

Vermomd in onbekend gewaad,
Begunstigd door de nacht,
Ontvliedt zy langs de wildernis
En dwang en Kerkerwacht.

De Prins verneemt haar stille vlucht,
En, met de dood in 't hart,
Zoekt verr' van 't hem nu haatlijk slot
Den balsem voor zijn smart.

Zich-zelv vergetend, staat, en rang,
Geboorte, Vaderland,
En wat hem immer dierbaar was,
Doorkruist hy heide en zand.

Maar ach! waar zoekt, waar vindt hy haar,
Waar al zijn heil in rust!
Vergeefsch, door heide en zand gekruisd!
Hy kent noch heil noch lust.

Dus dwaalt hy jaren in en uit,
Tot eindlijk, zwervens zat,
Een eenzaam dal zijn woning wordt,
Vervreemd van Hof en Stad.

Daar neemt hy in een Boersch gehucht
Den tasch en herdersstaf,
En drijft een kudde wollig vee,
En zweert de grootheid af.

Daar vindt hy in behoefte en vlijt
De rust en kalmte weêr:
En in zijn nieuw en vredig lot
Verliest zich 't wreed welëer.

Maar ziet! een jonge Herdersmaagd,
Die daar een' troep geleidt,
Trekt, eer hy 't weet, zijn oog en hart,
Waar hy zijn schapen weidt.

Aanminnig was haar zoete mond,
Waarop het kersjen bloost,
Aantreklijk heel heur lief gelaat,
In 't zonlicht bruin geroost.

Geheel de dartle Herderjeugd
Aanbad en liep haar na.
En wie 't beminlijk meisjen zag,
Die wenschte haar tot Gâ.

Maar statige ernst en waardigheid
Die 't blinkend voorhoofd hult,
Hield al de dartle Herderjeugd
Met diep ontzag vervuld.

De Prins vergeet en kudde en stal,
En mijmert en verkwijnt.
De kalmte van zijn ziel heeft uit;
Zijn lust, zijn rust, verdwijnt.

Hy zucht, hy aarzelt, en besluit;
Treedt weêr te rug, en zwijgt.
In 't einde, hy ontdekt zijn vlam,
Die immer hooger stijgt.

Eens dreef hy 't vee, naby haar vee,
Op d' eigen' heuvelgrond,
En zette zich in 't malsche gras,
Waar 's meisjens veldhut stond.

Het vee herkaauwde langs de wei;
De wachthond, aan zijn' voet,
Sliep by de zachte koestring in
Van Lentes zonnegloed.

Nu stelde hy zijn Herderspijp,
Gewrocht uit stevig riet,
En zong op zoeten minnetoon,
Een Boersch maar teder lied.

"Wat schuwt gy, lieve Herderin,
"Die om ùw liefde smacht?
"Of wat onttrekt ge u aan zijn oog,
"En dartelt met zijn klacht!

"Beschouw mijn hut en lamm'renkooi,
"En oordeel onverblind,
"Of ik zoo gants onwaardig ben,
"Dat my een Meisjen mint?

"Ik ken my-zelv' en uw waardy,
"Uw schoon, uw zedigheid!
"Maar weinig weet gy, lieve Maagd,
"Wie om uw gunsten pleit!

"Doch zie den Herder slechts in my;
"Den Herder, die u lieft;
"Die niet dan voor u ademhaalt;
"Dien gy wanhopig grieft.

"ô Zeg my, zoo uw moedig hart
"Uw kunne niet verzaakt,
"Wien wacht, wien kiest gy tot gemaal,
"Indien gy herders wraakt!

"De Bouwman kent by os en ploeg
"Geen ware tederheên.
"Zijn liefde, zoo zijn bloed ontsteekt,
"Is diersche drift alleen.

"De Werkman slaaft van vroeg tot laat
"Om 't schrale broodgewin.
"En ronkt na d' afgeloopen dag
"Gevoel- en zielloos in.

"De Koopman streeft door land en zee,
"Terwijl zijn teedre vrouw
"Haar jeugd, haar leven, slijten moet
"In weduwlijken rouw.

"Neen, kies een' Herder, dierbre Maagd!
"Hem boeit geen harde plicht,
"Hem scheurt geen hebzucht van de Gâ,
"Die aan zijn' boezem ligt.

"Bij 't eerste krieken van het licht
"Ontsluit hy kooi en stal,
"En slijt den dag in vreugde en spel,
"Naar eigen welgeval.

"En daalt de Zon in 't gloeiend West,
"Hy keert vernoegd en blij,
"En neuriet by den zakpijptoon,
"Of speelt een melody.

"De Nacht heeft stille rust voor hem,
"Door vrees noch angst gestoord.
"Het storm te land of over 't meir,
"Geen kommer jaagt hem voort.

"Hy ducht geen' hagel voor zijn graan,
"Geen' werkeloozen dag;
"Geen bankbreuk, roof, of zeeverlies
"Verbant zijn' gullen lach.

"Geloof my, 'k weet het, lieve Maagd,
"De Herder slaap gerust;
"Geruster dan een Koning slaapt,
"Door staâge zorg onthutst.

"Een Koning is niet meer dan mensch;
"Ik ben een mensch als hy;
"En meerder is genoegen waard,
"Dan heel een Monarchy.

"Ik kende een' Koning, verr' van hier:
"Hy liet een Dochter na:
"In schoonheid had zy, buiten u,
"Gelijk noch wedergâ: —"

Hier zweeg hy, gaf een diepe zucht,
Die door zijn' boezem sneed;
En 't scheen of hem zijn bloedend hart
Zijn nieuwe min verweet. —

Hy zweeg. De schoone treedt hervoort,
Op 't hevigst aangedaan;
En vraagt hem, wie de schoonheid was,
En bidt hem voort te gaan.

"Ach (zegt hy)! verg my geen verhaal
"Van hare aanloklijkheên!
"Mijn oog heeft ze al te wel gezien;
"Mijn hart daar voor geleên.

"Neen 'k schetse u, noch heur' eedlen tred,
"Vol majesteit en zwier;
"Noch 't minlijk lachjen van heur' mond,
"By al heur zachtheid, fier.

"Ik male u, noch heur vlammend oog,
"Dat door de harten drong;
"Noch 't kwijnend drijven van dat oog,
"Waar al mijn heil aan hong:

"Noch 't golvend goud dat d' elpen hals
"In dartle lokken sloot: —
"Ach! 't was de Godheid van mijn hart
"Maar, waard te zijn vergood!

"Neen nooit had oog, of tong, of hart
"Zoo veel volkomenheên
"Gezien, geroemd, gewenscht, gedacht,
"Vereerd, of aangebeên.

"Zoo schoon, zoo minlijk, zoo volmaakt
"Was zy van wie ik spreek:
"Slechts eene op aard die haar gelijkt,
"Of die haar ooit geleek.

"Argine..." — 'Ik ken haar (zegt de Maagd):
'Ik zag heur vaders Hof;
'Maar 'k vond heur schoon zoo zeldzaam niet,
'En verr' van zulk een' lof.

'Men hoort wel 't is een Boerenknaap,
'By schapen opgekweekt,
'Die dus de schoonheid uittrompet,
'En naar zijn inzien spreekt!

'Doch, wat benevelt dus uw oog!'
De Herder stort een' traan;
En zy, ze ontroert, verbleekt en bloost,
En blijft als roerloos staan.

"Ach (zegt hij)! 'k ben de veldknaap niet,
"Tot wien dit kleed my maakt.
" 'k Heb me eenmaal om Argines min,
"En thands om u, verzaakt.

"Haar minde ik teêr, rampzalige ik!
"En ach! wat doe ik nu!
"Ik minde een haatster van de min,
"Nu sterve ik; maar voor u!

" 'k Ben Kuran, Prins van 't Deensche rijk,
"En heb me aan Edels Hof
"In Vorstelijken staat getoond,
"Tot my de Liefde trof.

"Maar hoe! wat zie ik? — hoe! gy schreit!
"Wat wil die vlotte traan?" —
Zy weent, en beide staan ontroerd,
En zien zich zwijgend aan.

In 't einde: 'Neen, het is te veel
'(Dus barst zy schreiende uit)
'Argine heeft uw hart beproefd;
'Ontfang haar als uw Bruid!'

Dus sprak ze, en valt d' ontzetten Prins
In d' arm, die haar omvat;
'Herken in die uw hart bemint
'Haar, die het eens aanbad!'

1804.

XVIII. GRAAF FLORIS DE VIERDE [1]).

Trompetten en schalmeien
Doorklonken hof en wal:
De Ridders vloeiden samen
Op 't daavrend Feestgeschal.

Van 't overwelfde venster
Van Klermonts opperzaal,
Zag Blanka, de overschoone,
Den rijken wapenpraal.

---

1) Mengelingen I, 60.

Daar lag zy in het venster,
 Behangen met fluweel,
In 't midden van heur maagden,
 Gedoscht in 't aadlijk geel.

Daar stond zy voor het venster,
 In hemelsblaauw gewaad,
Gelijk het korenbloemtjen
 In 't rijpend graanbed staat.

Zy droeg een gouden keten
 Met diamanten boot;
Die hong haar van de schouders,
 En wapperde in haar' schoot.

Haar volle boezem zwoegde,
 Haar nieuwsgier oog vloog rond
Een blos besteeg haar wangen,
 Een lach, haar heuschen mond.

Zy zag de fiere Ridders,
 Versierd met zijde en goud;
Zy zag hun fiere rossen,
 Op hun berijders stout.

Zy zag die fiere rossen,
 Met Korduaan getoomd,
Bekleed met purpren dekken,
 Met franjen rijk omzoomd.

Zy zag de Ridders draven
 Op 't steigerende ros,
Het moedig hoofd omwemeld
 Met struis- en reigerbosch.

Zy zag hun wapens blinken,
 Met kleuren groots bemaald;
Hun breede bandelieren,
 Beschilderd met de naald.

Zy zag de wapenschilden,
 Gedragen rij aan rij,
Door rijkgedoschte knapen
 In 't blinkend eerlivrij.

Zy zag de Baanderollen
  Van Graaf en Koningskind
In duizend bochten golven,
  En zweven op den wind.

Haar oog begon te glanzen
  Van schuldelooze vreugd,
En dwaalde, vol verukking,
  Door al de Ridderjeugd.

Ach, zeg my, riep zy driftig,
  Van argwaan ongewis,
Wie onder al die Ridders
  De Graaf van Holland is.

Haar Ega hoort haar 't vragen,
  En ziet haar vorschend aan.
Haar mond verbleekt en siddert.
  Haar hart begint te slaan.

Zy slaat haar oogen neder,
  En hals en borst wordt rood:
Zy voelt haar kniën schudden;
  Haar leden, koud als lood.

Zy wil, maar kan niet spreken,
  En ziet, noch denkt, noch hoort;
Noch weet den blik te ontduiken,
  Die door haar' boezem boort!

"Zie (sprak hij, grijnzend lachend)
  „In gindschen Gravenstoet,
"Op 't wapenveld van goude
  "Dien Liebaart, rood als bloed.

"Dat is de Graaf van Holland,
  "Die Ridder, zoo volmaakt!
"Beschouw hem wel ter degen,
  "Want weet zijn stond genaakt."

Zoo spreekt hy en verlaat ze,
  En geeft zich naar beneên,
En Blanka glipt een parel
  Langs wang en boezem heen.

De schoone wijkt van 't venster,
  En zet zich bevend neêr:
Daar is voor Blankaas oogen
  Geen feest of schouwpraal meer.

Daar breekt de gouden keten,
  En schiet haar in den schoot:
De steen verliest zijn' luister,
  En kondigt schrik en dood. —

In 't midden van de Helden,
  Op 't brieschende genet,
Reed Floris blij en moedig,
  Met statelijken tred.

De Schildknaap aan zijn zijde,
  Droeg speer en Veldbanier,
En wit gepluimden hellem
  Met openstaand vizier.

Zijn helder voorhoofd glansde,
  Van vreugd, van majesteit;
Van 't blinkend git der lokken,
  Om 't edel hoofd verspreid.

Zijn treffend oog vereende
  In 't hemelschoon gelaat,
De heuschheid van een' Ridder;
  Het vuur van een' Soldaat;

Den glimlach van 't genoegen;
  Den blos van echten moed;
En de onmiskenbre trekken
  Van 't Frankisch Koningsbloed.

In 't midden van de Helden
  Stak 't Prinslijk hoofd zich uit,
Gelijk de fiere lely
  By 't needrig heidekruid.

In 't midden van de Helden,
  Scheen al wat om hem vloog,
Als voor zijn dienst geschapen,
  Te hangen aan zijn oog.

In 't midden van de Helden,
Hong aller hart hem aan;
En, niemand, die zich vleide,
Met hem gelijk te staan. —

Daar reed men naar de poorte,
Waar boven Blanka zat,
En zag de Hofjonkvrouwen,
Wier rij zy om zich had.

Hy heft het oog naar boven,
En biedt den schoonen stoet
Die afziet uit de vensters,
Den Ridderlijken groet.

Hy heft het oog naar boven,
En valschen Klermonts speer
Doorboort hem 't argloos harte,
En ploft hem zielloos neêr.

Het bloed ontvliet de wonde;
Het licht, zijn brekend oog,
Dat rondziet naar zijn' Moorder,
En wraak vraagt van omhoog.

Een schreeuw gaat op ten hemel,
En alles woelt door een!
Maar niemand zag de wonde
Dan brave Kleef alleen.

Hy grijpt zijn' Heldendegen,
Graaf Floris Vriendschapspand,
En wringt den laffen moorder
Dat staal in 't ingewand.

Daar hoort de ontroerde Blanka,
Den gruwel en zijn straf!
Daar ziet de ontroerde Blanka,
Op beide lijken af!

Haar kniën knikken samen;
Haar bloed en adem stalt;
Zy gilt en liet het leven!
En 't zwart tooneeldoek valt.

1803.

XIX. ARNOLD BEILAERT. [1])

"Neen, waan niet, onbedachte Vrouw,
"Dat Holland voor u bukt:
"Wy buigen voor den hoogmoed niet,
„Die u het hoofd verrukt.

"Neen, Hollands adeloude teelt
"Is veel te groot van ziel:
"Het sterflot bracht haar om heur' Heer,
„Maar niet aan 't Spinnewiel.

"Ga, boet uw lust in dartelheid,
"Naar uwen wulpschen aart!
"Maar strek geen handen naar den staf,
"Of — wees voor 't minst hem waard!

"Doch, wat Jacobaas recht ook waar
"Op 't Vaderlijk gebied;
"Wy zwoeren eed aan Hertog Jan,
"En ik, ik breek dien niet." —

Dus was 't, dat wakkre Beilaert sprak
In Hollands oudste Stad,
Terwijl hy in den breeden Raad,
Aan 't hoofd der burgren zat.

Maar ach! Jacobaas heir verschijnt
Met heel der Hoekschen kracht:
De moed ontzinkt de Burgerschaar:
De Stad is in heur macht.

Nu eischt zy d' onverlaat ter dood,
Die zoo baldadig sprak:
En Beilaert wordt gevat, gedoemd,
Dat hy zijn trouw niet brak.

Men doemt als kwetser van 't ontzag,
Hem straks ter gruwbre straf:
Te smooren, levend, onder de aard
In 't toegeworpen graf.

---

[1]) Mengelingen I, 84.

“ ’k Wist (sprak hy), dat ik sterven moet,
“Het zij dan vroeg of spâ:
“De dood heeft niets dat my ontzet;
“Zy is ons altijd na.

“ ’k Was altijd voor het graf bereid;
“Maar ’k heb nog eene plicht,
“Waar van ik my te kwijten heb,
“En die me op ’t harte ligt,

“Vergun my, dat ik voor mijn dood,
“Die teedre plicht voldoe,
“En sta my zeven dagen tijds
“Tot haar vervulling toe.

“Men laat’ my onverhinderd gaan:
“Op morgen reis ik af,
“En keer in zeven dagen weêr,
“En onderga mijn straf.

“Zie daar mijn woord! een woord van eer,
“Het geen ik nimmer schond!
“In zeven dagen keere ik weêr,
“En delft men me in den grond.” —

Hy gaat, (men stond zijn bede toe!)
En t lijdt een korte stoot,
En Utrechts fiere Mijtherstad
Ontfangt hem in haar schoot.

Het eenig spruitjen van zijn Echt,
Een Meisjen teêr en zoet,
Werd daar voor ’s Heilands kruisaltaar
In Godsvrucht opgevoed.

’t Kwam Moederloos de wareld in,
Beklagenswaardig wicht!
Haar, die haar uit heur’ schoot ontbond,
Haar kostte zy het licht.

Naauw had zy vijftien jaar bereikt,
En was door schoonte en deugd
De bloem der jonge Maagdenrei,
En al heurs Vaders vreugd.

De Lelie bloeit zoo statig niet,
  Het Roosjen niet zoo zacht,
Als 't bloemtjen van heur frisch gelaat
  Waar uit een Engel lacht.

Haar boezem kweekt geen andre zucht,
  Dan voor haar God-alleen,
Den sluier en het Nonnenkleed,
  En, 's hemels Heerlijkheên.

Doch, anders was heurs Vaders hoop.
  Hy had dit dierpaar pand,
Het laatste spruitjen van zijn' stam
  Bestemd ten huwelijksband.

De Brave Herman, jong en fier,
  Van overoud geslacht:
Ziedaar den Bruigom die haar vraagt,
  Dien hy haar waardig acht.

't Was Herman, die in Utrechts wal
  Des Bisschops macht gebood,
Een rein en Hollandsch hart bezat,
  En uit oud Kenheim sproot.

Hy keerde van den Wapenschouw;
  En gaf zich naar de stad,
Wanneer hy Beilaert naadren zag,
  Die in den Voorburg trad.

Flux vliegt hy in zijns halsvriends arm,
  Dees drukt hem teêr aan 't hart:
Een traan van teêrheid nat zijn oog,
  Maar dit verraadt geen smart.

"Mijn Herman (zegt hy) is uw gloed
  ("Gy hebt haar eens bemind.)
"Noch even teder als hy plach
  "Voor mijn geliefdkoosd kind?"—

„Wat vraagt gy (sprak de jongeling)!
  „Ach! lees in mijn gemoed.
„Hy blaakt steeds heviger dan ooit:
  „Ondoofbaar is die gloed."

"En zoudt gy om haars Vaders wil
"Haar liefde niet versmaân,
"Indien hy voor zijns Vorsten zaak
"De dood moest ondergaan?" —

„Te dierbrer wierd heur dierbre hand
„My om haars Vaders lot;
„Al trad hy voor eene eedle zaak
„Op 't eerloos strafschavot!" —

"Welaan! aanvaard haar van mijn hand
"Voltrek, volvoer uw Echt;
"En blijf de zegen van omhoog
"Aan uwen stam gehecht!

"Voor my, mijn sterfuur is naby;
"En ik, ik ben gereed,
"Zoo dra ik mijn verlaten kind
"Met u gelukkig weet." —

Des jonglings hart weêrhoudt zich niet,
Maar huppelt op van vreugd.
„Mijn Vader (zegt hy), wees gerust!
„Uw Herman mint de deugd." —

Nu naadren zy het Kloosterstift,
Waar 't jeugdig Meisjen beidt;
Waar naaldwerk, Choorzang, en Gebed,
Haar uren onderscheidt.

Zy valt heur' Vader straks te voet: —
"Mijn Dochter (roept hy uit)!
"Thans vorder ik gehoorzaamheid.
"Wees heden Hermans bruid!"

'Mijn Vader!.... Herman!.... Hermans bruid!
'Ach! waarom zoo gezwind?
'Waar, waarom dus een hart verrast,
'Dat siddert dat het mint!' —

"Het mint!" — 'Mijn Vader!' — "'t Is genoeg:
"Mijn hoop heeft my verraân.
"Zoo Hermans hand u haatlijk is,
"Ga, neem den sluier aan.

"Gy, Herman! 'k vraag mijn woord terug.
"Mijn zoetste hoop heeft uit,
"Mijn uitzicht op een Nageslacht!
"Nooit wordt mijn Dochter Bruid." —

'Mijn Vader, hoor my! ken mijn hart
'Het mint, zich-zelf ter spijt.
'Maar ken de liefde die het trof,
'Of zy uw' wil bestrijd.' —

"Mijn Dochter?" — 'Vader! — ach! mijn hart
'Verwin u, wees oprecht!
'Mijn liefde kwam uw wenschen voor
'Ik stem in Hermans echt.' —

De jongling stort zich aan heur' voet.
Hun tranen vloeien saam;
En 't menschlijk heilgevoel op aard
Is hier geen bloote naam.

De Priester legt hun, hand in hand;
Spreekt zegen over 't paar,
En de Englen roepen zegen uit,
En wappren om 't Altaar.

"Nu (zegt de Martlaar van de trouw),
"Nu is mijn ziel gerust!
"Nu delf men my in d' open kuil,
"Ik sterf met hartelust."

Drie dagen deelt hy in de vreugd
Van 't vieren van hun Feest:
Drie dagen deelt hy in hun heil
Met onbewolkten geest.

De vierde morgen daagt in 't Oost:
Nu doet hy 't juichend kroost
Een gift van alles wat hy heeft,
En smaakt een nieuwe troost.

Het vijfde licht bestijgt den trans:
Hy knielt voor 't Outer neêr,
Ontlast zijn ziel voor 't Godlijk oog,
En keert gezuiverd weêr.

Maar eindlijk steekt de zesde zon
  Het hoofd ten kimmen uit:
"Mijn kindren (zegt hy)! nu is 't tijd,
  "Dat ik mijn hart ontsluit.

"Omhelst me en drukt u aan mijn hart!
  "Het is de laatste keer,
"Dat ik die teedre troost geniet:
  "Ik zie u nimmer weêr.

"'k Begeef u — De Almagt blijve uw schuts,
  "Uw hoop en toeverlaat!
"Zy zegene u met overvloed,
  "En met een vruchtbaar zaad!

"Neemt thands het afscheid van mijn hart,
  "(Eens Vaders afscheid!) aan.
"'k Begeef u — maar, mijn dierbaar kroost
  "Maar — om ter dood te gaan.

"Ge ontzet u? — Ja! ik ben gedoemd,
  "En gaf mijn woord van eer.
"Op morgen graaft men my in 't zand:
  "Op heden keere ik weêr.

"Ik val Jacobaas haat ten zoen,
  "En, offer van heur wraak:
"Maar sneuvel, van my-zelv' te vreên;
  "En voor eene eedle zaak.

"Wat schreit gy? Maakt my 't hart niet week!
  " t Behoeft geheel zijn moed;
"ô 't Sterven is een Vader licht!
  "Maar! — 't scheiden van zijn bloed!

"Wat klemt ge u beiden om my vast?
  "Weêrhoudt my niet, mijn kroost.
"My, is 't een plicht, ter dood te gaan,
  "U, dat ge u-zelf vertroost!

"Mijne eer, mijn trouw bleef onverlet:
  "ô! Deelt uws Vaders eer!
"Op hem, die trouwe en eed betracht,
  "Ziet God genadig neêr.

“Hy loont eens Vaders deugd in 't kroost,
“Het geen hy achterliet:
“ô Gy, verbeurt door wederstand,
“Verbeurt dien zegen niet!

“Vaart wel! Nog eens voor 't laatst, vaart wel!”—
Hy gaat, en ziet niet om;
En 't Echtpaar, van hem losgescheurd,
Blijft in zijn droefheid stom.

Hy gaat. Hy vliegt naar Dordrechts wal,
En biedt zich aan de straf:
Men delft het aardrijk voor hem op,
En hy verzinkt in 't graf.

1804.

XX. SINT-ALBAAN. 1)

Ziet, ziet gy dat Burchtslot, zoo vast en zoo hoog?
En ziet ge die Jonkvrouw met tranen in 't oog?
En ziet ge dien Pelgrim van 't Heilige land?
Dien hoed met die schelpen, dien staf in zijn hand?

„Gy Pelgrim van 't Oosten, ik bid u, hou stand!
„Wat brengt gy voor nieuws uit het Heilige land!
„Hoe gaat het met de oorlog daar over het meir?
„Hoe maakt het onze adel, betracht hy zijne eer?” —

“'t Gaat wel met onze oorlog in 't Heilige land:
“Reeds viel ons Napluza, reeds Rama in hand.
“Onze adel is moedig, gelijk hem betaamt;
“Het Kruis is verwinnend, de Maan wordt beschaamd.” —

Een goudene keten (een gift voor een Vorst!)
Met parels doorschakeld, hing af van haar borst:
„Och, Pelgrim (dus zegt zy, en werpt hem die om,)
„Heb dank voor die troostmaar, waardoor ik bekom!

„Maar Pelgrim, ai meld my! ook hebt gy misschien
„Graaf Albert, den dappre, by 't Leger gezien.
„Als 't Kruis overwon en de Maanstander dook,
„Was hy niet de voorste, en de zegenrijkste ook?” —

---

1) Krekelzangen II, 65.

“Och, Jonkvrouw, het knopjen groent lief aan den boom;
“Het water is helder als 't welt tot een stroom;
“Uw burchtmuur staat stevig; en hoog zweeft uw hoop;
“Maar alles is vatbaar voor ramp en verloop.

“De knopjens verwelken; de donder ontbrandt,
“En laat van den burchtwal slechts puinhoop en zand;
“De stroom raakt vermodderd; de hoop heeft gedaan. —
“Graaf Albert — nam ketens — op Libanon — aan.' —

Nu schudden haar kniën, heur blosjen verschiet;
Maar liefde doorvlamt haar, dus weifelt zy niet.
„Mijn Albert (dus zegt zy), de mijne voor God!
„Ik red u voor eeuwig, of deel in uw lot.”

Fluks tuigt zy een ros met gevleugelden voet;
Fluks grijpt zy een slagzwaard, dat dorst heeft naar bloed;
Fluks scheept ze in een vaartuig met goud overhoopt,
Op dat zy Graaf Albert de vrijheid herkoopt.

Doch weinig denkt Albert aan haar die hem mint,
Of wat hem als Christen of Ridder verbindt.
Een Heidensche schoonheid wischt alle drie uit,
Des Sultans van Jaffa bekoorlijke spruit.

Hem trof, van haer opslag het vlammende git,
De raafzwarte hairvlecht op 't boezemsneeuw-wit,
De zwellende heupzwaai in Oosterschen zwier;
Hy zag die, en stond op den aanblik in vier.

Dit gitzwart verdoofde dat teder geweld
Der oogen vol Hemel, waar 't hart in versmelt;
't Ebeen van die hairlok het golvende blond,
Waar 't hart van den minnaar zijn kluisters in vond;

Die statige wending der rijkste gestalt',
De tengere rankheid die 't Westen gevalt!
Die hemel der oogen, die kluisters van goud,
Verdwijnen aan 't harte, voor 't Vaderland koud.

Straks hangt hy met de oogen aan de edele maagd;
Met oogen, waar 't hart in, om wedermin vraagt.
Zijn lippen besterven! dat hart brengt het uit,
En 't hare verstaat hem, en wenscht zich zijn Bruid.

"ô Christen (dus sprak zy) gy dingt naar mijn min!
"Drie zaken begeer ik, zoo willig ik in.
"Eerst zult ge u bekeeren tot onze Moskee;
"Dit zult gy, ter liefde van Zulimaas beê.

"En dan zult gy treden in de eenzame grot,
"Voor 't heiligend geestvuur, der Kurdmannen God,
"Drie nachten doorwakend, aandachtig en stil,
"Dit zult gy verrichten om Zulimaas wil.

"En dan zult gy yvren met schild en rapier,
"Om Franken en Christnen te drijven van hier.
"Wanneer dit verricht is, alsdan en niet eer,
"Ontfang ik u willig tot Man en tot Heer."

Straks smijt hy, op 't woord dat de schoone hem gaf,
Zijn Ridderschap, Kruisschild, en degenkruis af;
Verloochent den Heiland in wien hy gelooft,
En zet zich verbijsterd den tulband op 't hoofd.

Hy gaat onbekommerd en dringt in de grot
Door 't ijzergeknitter van grendels en slot.
Hy waakt tot het daglicht; niets wordt hy gewaar,
Dan 't flikkren der vlam op het steenen altaar.

De Maagd was verwonderd; de Sultan niet min:
Het Priesterdom waant daar een tooverkracht in.
Men zoekt, en — men vindt in een plooi van zijn kleed,
De rozenkrans waar hy zijn beden by deed.

Hy gaat weêr en waakt in de holle spelonk.
Nu hoort hy gejammer en stormwindgeronk;
Maar alles op afstand, en 't naderde niet;
En 't branden der vuurvlam is al wat hy ziet.

Luid morden de Priesters; de Sultan verstomt;
Nu worden er rijmen en vloeken gebromd.
Men zoekt aan zijn lichaam, en vindt op zijn hart
Een kruis dat by 't doopsel hem ingedrukt werd.

Men snijdt dit zorgvuldig en pijnelijk uit.
Hy keert in het hol, en een fluistrend geluid
Verrast hem by de intreê. Het was het Vaarwel
Dat de Engel hem toeriep, nu buit van de Hel!

Ach, de Engel, zijn wachter, van 't wiegjen af aan, —
Die immer getrouw aan zijn zy' had gestaan, —
Zijn Leidsman ten hemel, verlaat hem met smart;
En de aakligste ontroering bevangt hem om 't hart.

Nu stopplen zijn hairen en rijzen van schrik.
Hy deinst en bedenkt zich, en woest is zijn blik.
Maar neen, hy verhardt zich: hy nam zijn besluit,
De Schoone begeert het, hy voert het ook uit.

Naauw over den drempel van de innigste cel,
Omgeeft hem de draaiwind der Macht van de Hell'.
Het rammelt en davert, en in dit gerucht
Verschijnt nu de Vuurgeest op vleugels van lucht.

De rots sloeg aan 't loeien, waarheen hy bewoog:
De vlam op het outer verhief zich om hoog:
De bergen ontborsten en schroeiden het kruid,
En riepen aan 't aardrijk den Vlammenvoogd uit.

Onmeetlijk in grootte, wanschapen van vorm,
Is 't weêrlicht zijn adem; zijn stem is de storm.
De pols van Graaf Albert hield regel noch slag,
Wanneer hy den Vuurgeest in 't aangezicht zag.

Zijn hand hield een sabel, doortinteld van 't vuur;
De Libanon schokte met burchtgrond en muur;
"'Neem (sprak hy) dit staal, dat u alles verneêrt,
"'Zoo lang gy niet weder den Kruisgod vereert." —

Eerbiedig ontfangt hy, geknield in het zand,
't Omwolkte geweer uit de omnevelde hand.
De vuurvlam verflaauwde, de donder deinsde af,
Daar 't spook op zijn luchtwiek den tempel begaf.

Nu wapent zich Albert by 't Heidenenrot;
En strijdt tegen vrienden, Verlosser, en God.
Geen kracht, die de kracht van zijn wapen gelijkt!
De Zeismaan herstelt zich! de Kruisvaan bezwijkt.

Voor Libanons bosch tot aan 't Westersche meir,
Dreef de aard in één bloedbad van 't Christenenheir,
Tot Boudewyn-zelf, uit Jeruzalems vest,
Hem tegen kwam trekken, tot weêrstad geprest.

Men hort met de lansen verwoed op elkaâr;
Trompet en tymbalen verdoven 't misbaar;
Maar Albert werpt ruiters en paarden omveer,
En Boud'wijn, de Koning, bezwijkt voor zijn speer.

De Koning zinkt ruglings en schokt in de zaâl;
Zijn bloed sijpelt neêr door de voegsels van 't staal;
En eer hy zich weder ten afweer verheft,
Zwaait Albert den sabel die zekerder treft.

Daar heft hy zijn vloekzwaard den Vorst boven 't hoofd,
En 't had dien voorzeker de hersens gekloofd,
Maar 't zwaard van een Paadje die tusschen hen snelt,
Houwt dwars door zijn tulband met mannengeweld.

De slag was zoo hevig dat Albert zich boog,
En 't Kruisschild des Konings hem schitterde 't oog.
Bedwelmd en onwetend van 't geen hy bestond,
Ontglipt hem 'ô Jezus' den bevenden mond.

Het zwaard gaf een zucht en zijn vloekkracht verdween.
Het vloog uit zijn vuist, en men weet niet, waarheen.
Doch (zegt men) een Poeldraak der zwavelvuur-kom
Bracht daadlijk het lemmer den Vuurgeest weêrom.

Hy beet op zijn tanden, en sloeg met zijn hand
Den moedigen Paadje ten zaâl uit, in 't zand.
Daar rolde de helm en het aanzicht was bloot;
En, eer het nog nog de oogen voor t levenslicht sloot,

Zie daar blonde lokken, bevlekt met haar bloed,
En waterblaauwe oogen, die vonklen van gloed;
En 't maagdelijk aanschijn, den minlijken mond,
Die eenmaal zijn hart aan Klaudina verbond!

"ô Gruwel!" Dus zucht hy. Versteend staart hy ze aan,
En voelt zich den boezem van wroegingpijn slaan.
Maar 't Kruisheir dringt voort, als een stroomende vloed,
En drenkt thands zijn spietsen in vijandenbloed.

De Kurd, de Kalmuk, Saraceen, Arabier,
't Valt alles en zinkt voor de Christenbanier;
En de arenden vliegen naar 't slagveld om buit,
Tot daar zich 't gebergte aan het middelmeer sluit.

De slag is voorby. Maar wie is 't die daar ligt,
Met stuipen van wanhoop in 't grimmig gezicht? —
En wie ligt daar by hem met bloed overspat? —
't Is Albert, en zy, die hy schendig vergat.

Zy vond van heur minnaar geen naricht by 't heir,
Vermomt zich als Paadje, en omgordt het geweer;
En waant hem te wreken op 't Hagars-gebroed
Wanneer zy het leven des Konings behoedt.

De schoone begroef men in melkwit gesteent':
Maar gieren verslonden zijn vleesch van 't gebeent';
Zijn beenders verstrooiden, zijn stam is vergaan,
En de eeuwige vloekspraak vermeldt SINT-ALBAAN.

De Luit van de Zangers herdenkt in hun lied
Het lot van Klaudina en die haar verried;
En gy, wien de harten van tederheid slaan,
ô Schenkt aan heur onheil eene enkele traan.

1822.

XXI. DE VLOEK VAN 'T BURCHTSLOT MOY. [1]

— Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? — [2]
HORATIUS.

Wat feestgebral op 't staatlijk Moy!
De toren voert de vlag;
De pikton zet door 't vreugdelicht
Het slot in vollen dag.
De wapens blinken in de lucht,
Van onder op verlicht,
Op 't donkerblaauw der holle nacht
Het Landvolk in 't gezicht.
't Krioelt op 't voor- en achterplein
Met zang en dans, in 't rond,
En de Echo mengt zich aan 't gejuich
By 't dreunen van den grond.
Op 't kraambed in 't geheimst vertrek
Ligt 's Burgheers Echtgenoot,

---

[1]) Krekelzangen II, 89. [2]) Zie je over 't hoofd dat je een fout begaat die onschuldige kinderen later zal schaden?

En drukt een lieven Zoon aan 't hart
Ontbonden uit heur schoot.
"Een Zoon! een Zoon! een Erfgenaam
Van 't overaadlijk huis!"
Dus galmt het al in dronken vreugd
Door 't daavrend volksgedruisch. —
De nacht gaat om, de dans verslapt,
Het feestvuur gloeit nog flaauw,
Doch veêl en zakpijp murmlen nog
By 't rijzend morgengraauw,
Als uit een hoek van 't bergpoortplein
In jammerlijk gewaad,
Een kromgebogen Best verschijnt,
Met onheil op 't gelaat.
Haar oog staat hol in 't rimplig hoofd
En grijnzend ziet zy rond!
En de adem van een Helschen Geest
Scheen walmende op haar mond.
Het 'Leve en bloei' het Huis van Moy!'
Klonk nogmaals om haar heen,
Maar sterft, daar zy dien mond ontsluit
In 't hart ontzettendst NEEN!
NEEN, roept ze, en wederhaalt dit NEEN;
En 't ploft op ieders ziel,
Niet anders dan of 't Hemeldak
Heel de aard te plettren viel.
In eens verstomt al 't feestgejoel,
En alles staat verward;
En vreugdevuur en toorts dooft uit,
En siddring grijpt in 't hart.
Zy blikt de gastrij grommende aan,
En schudt het ijle hair;
Geen adem geeft de zakpijp meer,
Geen toon ontspringt de snaar.
"Genoeg gedarteld en gespeeld,"
Dus bromt haar holle kaak;
"Hoort thands een andren toon van my,
"Een toon van bloed en wraak!"

"Zestig lange jaren rolden over deze burchttin rond,
Sints zich Urquhart door den vrede met den Heer van
[Moy verbond.
't Was hier vreugdefeest als heden, 't galmde er over
[muur en trans,
Bij het omgaam van den beker, by het zwirlen van den dans.

Plechtig was hun eed gezworen, en de aaloude veet gesmoord,
En hun beider macht, vereenigd, overtrok den Nesserboord.
Stokoude Urquhart werd verachterd, stram, en lang reeds
[afgestreên;
En met hem reed Alvaas erfzoon, die zijn zijde bleef bekleên.

Alvaas Erfzoon, die zijn leven aan dit Krijgshoofd had verpand,
's Grijzaarts dochter teder minde, zich ook vleide met heur hand,
Ach! eenstemmig was die liefde; onverdeeld was beider vlam;
Zy, haar 's Vaders eenigst spruitjen; hy, de laatste van zijn stam.

Donker was de lucht betogen, en de stormwind bruischte fel;
Aaklig galmde 't nachtuilknappen dwars door rotsvallei en del.
Ook de gitzwarte onheilsvogel roeit hen krassende over 't hoofd,
Door geen weêrgalm van de bosschen, door geen loofgeruisch,
[verdoofd.

Onverhoeds treft onder 't trekken hun een jachthoornklank
[in 't oor,
En het blinken van een lemmer doet zich in den schemer voor.
't Zwaait in 't rond, en honderd handen grijpen in één oogenblik
In de toomen van hun paarden, als de rijders, blind van schrik.

Urquhart is ontbloot van weêrstand, eer hy nog van aanval weet:
Alva slechts verheft den sabel met zijns stamhuis wapenkreet:
"Staat, gy helden! wijkt, verraadren!" roept hy, maar men
[antwoordt niet.
En zijn lemmer spat in splinters, zonder dat hy vijand ziet.

Hevig stort hem dit op 't harte; diep verzucht het, eindloos diep,
Daar het zich zijn zielsgeliefde, zijn toekomstig heil, herriep.
Ach! in plaats van 't lieve lachjen dat zijn gantsche ziel bewoog,
Staat hem daar het donkre voorhoofd van den trotschen Moy
[voor 't oog.

Daadlijk worden zy in ketens door den stormwind van de nacht,
Verr' van Margareetes armen, naar het kerkerhol gebracht.
Daar verduren ze in de kluisters, onder dit, dit juichend Slot,
Achter gindsche grendel-valdeur, eens gevangen' vijands lot.

Geen drie dagen nog vervloten, of aan 's valschen
[Dwinglands voet
Ligt een jonge Maagd te baden in onstelpbren tranenvloed,
Om een Vader, om een Minnaar; om hun leven, of hun leed
In de dood te mogen deelen; en — die Maagd is Margareet.

's Wreedaarts mond vertrok tot lachen. 't Was de lach van
[woesten haat,
Zich in 't wanbedrijf verheugend, die hem doorblonk op 't gelaat.
Mooglijk dat hy thands met wraakzucht, 't eens noodlottig
[uur herdacht,
Toen zy 't aanbod van zijn liefde, met zijn dreigen, had veracht.

"Neen, (dus sprak hy) van Margreete mag de beê niet
[vruchtloos zijn;
" 'k Zal om haar één offer sparen, hoe ik my ter wraak verpijn'.
"Maar het ander ('t is gezworen) moet mijn erfwrok
[thands voldoen:
"En het zij aan haar verbleven, wien zy 't leven wil behoên.

"Wil ze een Minnaar die haar aanbidt, nederdomplen in het graf,
"Voor het leven van den Grijzaart, hem die háár het leven gaf?
"Wil ze eens Vaders zilvren hairen met zijn weinig
[drupplen bloeds
"Overspatten, voor de wellust van een zoete bruiloftskoets?" —

Hoe verstomde daar Margreete, by dien meer dan donderslag!
Hoe versteef haar long en adem! hoe verging haar oog en dag!
Spraakloos stond zy, zonder tranen, zonder teekens van gevoel;
Als een steen, zich-zelv' onwetend, aan wat storm hy
[sta ten doel.

Spraakloos stond zy; onbewogen; zinloos, duizlende, en versuft:
Twee misvormde spooksels rezen uit de donkre kelderkluft.
Spooksels? — Ach, het was haar Vader, 't was haar
[te dre hartenvrind,
Tusschen wie zy moest verkiezen, toegezegde bruid en kind!

IJlings vliegt ze en valt den Minnaar op het hevig kloppend hart,
Hijgend met gebroken adem, en het spannend oog verstard.
"Wy, wy sterven met elkander (roept zy), laat mijn Vader vrij,
"Ook de doodkist zal ons zoet zijn aan eens teêrgeliefden zij'!

"Smaak mijns Vaders grijsheid vrede! rust' de zegen op ons graf!
"Als de wraak des moorders beendren lang vermorseld
[heeft tot kaf,
"Zal ons 't mastbosch stil en lieflijk overweemlen met zijn blad,
"Tot wy met elkaâr ontwaken, waar geen traan het oog
[ontspat."

Urquharts wangen liepen over als hy zijn Margreete zag.
Hy bedwong zijn zielsontroering met een pijnelijken lach.
Maar nu scheen hem 't hart te ontsluiten, 't rimplig
[voorhoofd trok zich strak,
Daar hy 't oog van Moy zag branden, dat van dolle spijt ontstak

Statig beurt hy 't hoofd naar boven, als verheven over 't leed;
Rijzig, of hem 't pak der jaren van de matte schouders gleed;
Vurig, of hy al de woede, waar zijn wrokkend hart van barst,
In den donder had vergaderd, die door oog en tanden knarst.

"Valsch verrader! was 't u wellust, dat ge een vijand
[foltren moogt,
"Vrees voor schaamte schokt uw binnenst', daar gy op uw
[offers oogt,
(Dus, dus ratelt hem die donder dwars door 't oor en 't ingewand;)
"Maar ik zegevier en dartel by dit knellen van mijn band!

"En ô gy, mijn dierbre Dochter, gy, uws Vaders hoogste roem!
"Gy, herroep die keus van wanhoop en uws braven minnaars
[doem.
"Dees verraderlijke torens, waar zoo menig bloed in vloot,
"Zullen dit mijn rif bewaren, en eens boeten voor mijn dood.

"Zoude ik leven tot verachting, zonder wreker, zonder eer;
"En mijn schaamte gaan verbergen aan den boord van
[Lochness meer?
"Aan den boord dier zelfde baren die mijn helden uit den strijd
"Nimmer weder zagen keeren met beschimping of verwijt!

"Uitgebleekt zijn deze lokken en mijn baan is afgelegd;
"Morgen leg ik 't hoofd toch neder en betaal Natuur haar recht.
"Maar uw Alva zal me een Zoon zijn, en uws vaders schim
[ten zoen,
"Door een zee van bloed en vlammen Urquharts roem
[herleven doen.

"Valt de Jongling voor uw Vader, beef dan, Margareete, beef!
"Wacht dan dat de vloek uws Vaders over uw gebeente
[zweef!
"Doe hem leven, doe hem slaken, en mijn zegen blijft u by!
"Zegen van een stervend Vader, dierbaar aan een Kind
[als gij!" —

Snikkend borst zy los in tranen, en, als ving haar boezem lucht,
"Laat, laat Alva leven," riep zy, met een hartontscheurden zucht.
"Volg' hy my naar Komris hoogte" — En, met d'ijselijksten
[kreet
Vliegt zy naar de woeste heide, zelve onwetend wat zy deed.

Daar, daar zit zy op die heide, op die kale dorre hei',
Hoort haar noodgegil herhalen door den weêrgalm der vallei;
Hoort den doodsnik van haar Vader in elk ritslend windgeril,
En beantwoordt elke rilling telkens met een nieuw gegil.

Twee paar Wreedaarts, naauwlijks menschlijk in 't afschuw-
[lijk norsch gelaat,
Brengen straks een draagbaar nader, overdekt met rouwgewaad.
"Hier, hier (zeggen ze,) is uw Vader dien gy hoofdloos
[wederwacht,
"En uw Minnaar aan zijn zijde, met hetzelfde zwaard geslacht".

Daar, daar leggen ze op den heuvel beide lijken voor haar neêr;
Beide bloedig, voor haar oogen; — zy gevoelt of denkt
[niet meer!
Niet een zucht of traan ontwelt haar, maar versteenend, dag
[en nacht,
Houdt zy by die overblijfsels onder sneeuw en hagel, wacht.

Sneeuw of regen moge dalen; storm of onweêr loeie of blaas,
Slaaploos zit zy by die panden, onverwrikbaar van haar plaats,
Schrikt hyeen en roofgevogelt' met haar woeste blikken af,
Nu, gepaard met aaklig huilen, dan met krijschend hondsgeblaf!

Gants onkenbaar aan elks oogen, rijst zy eindlijk van den
[grond,
Graaft een lijkkuil met heur nagels, tot een grafterp opgerond,
Die in 't hangen van 't gebergte, 't oog der wandlaars tot
[zich trekt;
En stort daaglijks lijkgebeden op den steenhoop die ze dekt; —

Bidt een kinderloos verwelken over 't gruwzaam
[Moordslot af;
Dat het, wie het ooit bewone, tot vervloeking zij en straf;
Dat des bloedhonds stam verdwijne van het oppervlak
[der aard,
En met hem, de roekelooze, die den naam van Moy bewaart.

Hy verging, en liet geen loten; hy met heel zijn tak, verging,
En zijn leven was verkwijnen in gewetensfoltering;
Ieder morgen voegde wroeging by de wroegingvolle nacht.
Maar die vloekbeê blijft bestendig tot het laatste nageslacht.

Neen, geen Zoon zal ooit zijn Vader, zoo lang deze
[Burchtwal staat,
't Grijs en wagglend hoofd beschutten voor eens bittren
[vijands smaad,
Of zijn stervende oogen luiken met een kinderlijke hand;
Maar zijn ertgoed steeds vervallen op een verren aanverwant.

Op een vijand, dien hy haatte, — op een vreemde zonder recht,
Die den tytel van dit erfgoed aan een naamloos wapen hecht,
En, steeds kinderloos verstervend, 's Hemels wraak getuigen
[moet,
Voor 't verraderlijk vergieten van het eens verzoende bloed."

Hierop schatert ze uit van lachen, met een ijselijk geluid.
Alles beeft en drukt zijne ijzing in een stoorloos zwijgen uit.
"Ik (vervolgt zy) ben die droeve, die van elk verlaten Maagd,
"Die haar jammer zestig jaren aan den Hemel heb geklaagd.
"Ik, ik ben die Margareete ; ik, die op de dorre hei'
"Sedert zestig lange jaren om mijn dierste panden schrei.
"Ik misvormde, havelooze, maar wier beê de Hemel hoort,
"En wier bloed hier vast blijft kleven op dit gruwelhol van
[moord".

Alle vreugde was verdwenen, en de morgenstond brak aan;
Maar niet één der feestelingen, of hy scheen ter dood te gaan.
Vijfmaal was zy dus verschenen by een Kraamfeest op de [Burcht,
Vijfmaal was het jonge spruitjen door onzichtbre hand [verwurgd;
Elke hoop op Kroost verwelkte by elke uitgeschoten bot;
En de onzichtbre hand werd kenbaar van een gruwel- [wrekend God.
Sedert vielen muur en torens in verwoesting op den grond;
En een puinhoop werd tot kenmerk waar het slot van Moy [bestond.

XXII. RADAGIJS.

KONING VAN WARMOND. [1]

I.

Wat verder van den Hellespont
Dan van den Diemerdijk,
Lag eenmaal in dit wereldrond
Een machtig koninkrijk.

't Was daar, waar de oude vader Rhijn,
In 't wandlen half verstijfd,
Van water zwaarder dan van wijn,
Zijn golfjens strandwaart drijft.

Daar rees, maar neen, zoo heet het niet,
(Veel beter zweeg ik stil!)
Een Dichter spreekt als of hy 't ziet,
En ziet, hetgeen hy wil.

Daar rijst aan Ledes zachten stroom,
De throon van Warmeland,
Die, tot den Saxenheimschen boôm,
Het aardrijk overspant.

---

[1] Nederlandsche Muzen-Almanak, 1819.

Daar leeft de koning Radagijs
    Met Warmonds koningin;
Een Mavors in het slachtgekrijsch,
    Een doffer in de min;

Gelukkig door den teedren band
    Der hemelzalige Echt,
Dien schoone Thiedelindes hand
    Met enkel roos doorvlecht.

Die Gâ, uit Frankisch bloed geteeld,
    Bevallig, als Dioon
Met Rubens kleuren afgebeeld,
    Maar dan, nog eens zoo schoon.

Zijn vader lei in 't stervensuur
    Hun beider handen saam.
Hy, schrik van ieder Nagebuur
    Door zijn ontzachtbren naam.

Want ieder wist van heinde en veer,
    Van hier tot 's aardrijks as,
En over 't kolokwintermeir,
    Wie Hermengiskel was.

"Mijn zoon (dus klonk des veegen taal,
    Door zucht op zucht gestuit,)
"Wie ooit u aanzoek' tot gemaal,
    Neem nooit een Britsche bruid.

"Ik weet, de luister van mijn staf
    "Steekt England fel in 't oog;
"Maar eer keer ik me om in 't graf,
    „Dan ik zoo'n echt gedoog'.

"Thiedlinde zij uw echtgenoot!
    "Haar kies ik tot mijn Snaar;
"En daarom, levendig of dood,
    "Geluk, geluk met haar!"

Hier sloot het onvermurwbre lot
    Den nooit volprezen Vorst
Zijn mond en oogleên als een pot,
    En 's levens ader borst.

De held was dood; zij waren 't eens;
    En plechtig was de trouw;
Dus, na wat huilen en geweens,
    Zy werden man en vrouw.

Wie thands gelukkiger op aard
    Dan dees vereende twee? —
Geen kneutertj' in de maandván Maart,
    Geen bruinvisch in de zee.

Maar ach! die wreevle schikgodin,
    Die lust uit tranen put,
Was nijdig op hun huwlijksmin,
    En al die vreugd was..... fut!

De staf van 't machtig eiland Wight,
    (Als Alwin was verhuisd,)
Berustede in dit tijdsgewricht
    In maagdelijke vuist.

Thalestris Ella voerde dien
    Met mannelijken moed:
En England, moê van weer te biên,
    Viel eindlijk haar te voet.

Maar, wat zich in haar kluisters boog,
    Haar hart bleef onvoldaan;
Iets grootschers stak haar nog in 't oog,
    En — Warmond moest er aan.

De naam van eedlen Radagijs
    Vermoeide steeds de Faam:
Wat dapper, minlijk was, of wijs,
    Vereenigde in dien naam.

Die naam en Warmonds koningdom,
    Zie daar haar hoogste doel,
En, sints die zucht haar borst ontglom,
    Haar eenigste gevoel!

Zy stapt met honderdduizend man
    Van 't een op 't ander strand,
En houdt (de wareld beeft er van)
    By Warmonds grenspaal stand.

Haar Heirbô, met een leeuw op 't hart,
Een andren op zijn rug,
En achtbaar als een oude Bard,
Maar als Merkuur zoo vlug:

Haar Heirbô streeft de throonzaal in
Waar Thiedelinde zat,
En, vrolijk met haar Hofgezin,
Een bosch radijzen at.

Want, van zijn Adeldom verzeld,
Was Radagijs ter jacht,
En joeg de wachtels uit het veld,
De kikkers uit de gracht.

Dus zat zy, in haar vrouwenstoet,
Met koninklijk ontzag,
Die 't spinnewiel vast snorren doet,
En vlasch herschept tot rag.

Hier nadert haar die krijgsheraut,
En buigt met hoofd en kroon,
En toont zijn wapenstaf van goud,
En spreekt met forschen toon:

„Uit naam van Ella brenge ik hier
„Aan koning, volk, en land,
„Aan slachtvee, pluimvee, visch, en pier,
„Een' eeuwgen oorlogsbrand.

„Ik zeg den grond verwoesting aan;
„Den Warmers, roof en dood;
„Zoo lang er gras op 't veld zal staan,
„Of water in één sloot:

„Den Vorst, een muilband als een fret,
„Een boei van klinkklaar staal;
„In 't kerkerhol, of Ellaas bed;
„Als krijgsslaaf of gemaal!

„Hy kiez', en onderwerp' zich dra!
„Gevangenis of echt!
„Want, zoo dit daglich onderga,
„Zijn noodloot is beslecht!"

II.

De Heirbô had zijn wreede last
Met fierheid uitgebromd,
En alles, van den schrik verrast,
Bleef siddrend en verstomd.

Maar wie, wie maalt Thiedlindes schrik!
Hoe schokt haar 't week gemoed!
De wanhoop vonkelt in haar blik;
De woede, door haar bloed.

„Wat! (zegt ze,) oneedle wapenknecht....!"
Doch reeds verliet hy 't Hof.
Licht had ze er anders bygezegd:
„Gy maakt het veel te grof."

Maar thands, in edel zelfbedwang,
Versmoort zy 't geen zy denkt,
Tot Febus by zijn ondergang
Haar Gâ haar wederschenkt.

Zijn fiere koninklijke tred
Verkondt hem langs den trap:
Zijn muiltjens zijn reeds klaar gezet,
En zilvren avondnap.

Die nap, met oude kuit gevuld,
Die forscher is dan wijn,
De randen van de kroes verguldt,
En riekt als ambrozijn.

Blijmoedig, juichende in zijn vangst,
(Vijf mossen, één konijn,)
Is thands zijn eenigste verlangst,
Een kus van Tiedelijn.

ô Zalig was die avondstond,
Die, na een milde jacht,
Hem vrolijk aan zijn Tietjens mond,
Aan Tietjens boezem bracht.

Hy nadert, strekt haar de armen uit,
    Maar beeft als hy ze ziet:
Thiedlinde! zy, de smart ten buit!
    Wier schoot van tranen vliet!

Verwonderd ziet hy om en om:
    De Hofstoet staat bedeesd.
Ja, zelfs de kwartel houdt zich stom,
    Al is het maar een beest.

Hy wenkt, en in een oogenblik
    Wijkt alles uit de zaal,
En nu breekt nieuwe snik op snik
    Thiedlindes droef verhaal.

„Ach (zegt zy) wie, wie dacht dit ooit!
    „De schrik van Oost en West
„Heeft hier haar krijgsbanier ontplooid,
    „Haar legertent gevest.

„Ja, Ella, Ella, denk eens aan!
    „Zy kondigt ons den krijg;
„En.... 'k kon u meer nog doen verstaan,
    „Maar 't best is, dat ik zwijg." —

'Neen, zwijg niet, (roept hy,) dierbre Gâ.
    'Neen, meld my al het leed.
'In spijt van 's noodlots ongenâ,
    'Mijn' moed is niets te wreed.

'Dees borst is halsberg en pantsier,
    'Dit hoofd, den helm gewend:
'En, grijp ik strijdaxt of rapier,
    'De krijg is haast ten end'.

'Dit weet ge, en de oorlog (stel ik wis,)
    'Ontroert u niet zoo zeer:
'Maar zeg my wat er verder is;
    'Wat is dat aaklig m e e r? —

„Helaas! (herneemt ze,) 't is om niet,
    „Indien ik 't u verheel.
„De stroom, die uit mijn oogen schiet,
    „Ontdekt u reeds te veel.

„Die Ella.... Maar het gruwzaam woord
„Besterft my in den mond.
„Ach had mijn oor het nooit gehoord!
„Hier — heeft het my gewond.

„Die Ella wil uw Egâ zijn!
(Zoo! zegt hy, schuilt het daar?)
„En ik, rampzaalge Thiedelijn!
„Ik —! onderdoen voor haar!" —

''t Is hard (dus zegt hy,) op mijn eer!
'Maar — zoo ik 't wel bekijk —
'Waarheen, en hoe ik 't blaadjen keer,
'Zy heeft wel wat gelijk.

'Het heugt my, hoe voor honderd jaar,
'Eer ik of zy bestond,
'Mijn Overgrootvaârs Bestevaâr
'Ons reeds aan één verbond.

'Dat huwlijk was een Staatsverdrag,
'Gemaakt door kroon met kroon;
'Hetgeen geene afkomst breken mag;
'Geen nazaat op den troon.' —

„Uw vader....?" 'Was een oude sul,
'En wist niet wat hy dreef.' —
„Onze Echtknoop....?" 'Is voorzeker nul.
„Ja nul, zoo waar ik leef.' —

„En wy, wy ruilden hart en hand,
„En juichten in die trouw." —
'Het schoot my toen niet in 't verstand;
'En gy, gy waart een vrouw.' —

„Mijn weêrhelft!" — 'Lieve Thiedelind!' —
„Mijn wellust, mijn gemaal!
„Ach! heeft uw hart my ooit bemind?
„Gy moordt my door die taal.

„Wat wierd van my, verlaten weêw,
„Indien gy my verstiet?
„Waar voerde ik dan mijn' jammerschreeuw?
„Waar endde ik mijn verdriet?" —

'Nu, (zegt hy), de eerste zoudt gy niet,
'Noch ook de laatste zijn,
'Bedenk! — de minlijke Alpaïed!
'Dit voorbeeld gaf Pepijn.' —

„Dit, Wreedaart! is dan al uw troost!
„Dit zegt my Radagijs!
„En zonder dat zijn voorhoofd bloost,
„Of 't bloed hem stolt tot ijs!" —

'Sus, sus! 't loopt mooglijk niet zoo slim.
'Ga welgemoed naar bed.
'Nog vecht ge met een bloote schim;
''t Wordt alles licht bered.

'Ik ben geen lafaart, week en blô,
'Als ik de krijgsspeer dril;
'En 'k trouw niet om een haverstroo
'Met ieder die maar wil.

'In 't korte; wees maar niet beschroomd,
'Zet alle vrees ter zij,;
'Indien het tot het uiterst koomt,
'Zy vindt haar' man aan my.' —

„Dit hoop ik! Nu, mijn ziel herleeft. —
„Vaarwel, en goede nacht! —
„Doch.... voel eens hoe mijn hartje beeft. —
„Vooral, hou goede wacht!" —

III.

De koning legt zich neêr in 't dons
En rust zijn matte leên;
Maar zy, bevreesd voor 't minst gebons,
Sluipt op haar kousjens heen;

Versterkt de wacht aan deur en poort;
Verbiedt dat iemand slaap;
Schenkt elken man een zilvren oort,
Een groot aan ieder knaap.

Nu zoekt ze in 't stille ledikant
Verpoozing van haar smart;
Het hoofd gebukt op de eene hand,
En de andere op het hart.

Zy waakt, zy woelt, zy sluimert in;
Tot haar een droom verkwikt:
Een droom die haar verdoolden zin
In zachte banden strikt.

Zy droomt van plechtig feestgebaar,
Zich-zelve, en Radagijs,
En palmloof om een kerkaltaar,
Naar kloosterlijke wijs:

Zy ziet een lichtstraal van omhoog,
Die op haar boezem straalt;
Een luchtgeest uit d' azuren boog,
Die aan haar zijde daalt:

Die luchtgeest roept haar vrede toe,
En de aard ontzinkt haar voet;
Als 't bulken van haar lievlingkoe
Haar slaap verstuiven doet.

Ze ontzet, en hoort een dof geluid;
En rammlend krijgsgeraas;
En wipt het eenzaam leger uit,
Trots de allerbeste haas.

Doch waar, waar vliegt, waar ijlt zy toch?
Wat tast haar blanke hand,
Nog bevend van het droombedrog,
In 't duister naar den wand? —

Toef, teedre! toef: ach! al te vroeg
Verneemt gy 't geen gebeurt.
Die tijding komt nog tijds genoeg,
Die 't hart u openscheurt.

Maar moedige Ella had de nacht,
Na 't tijdperk van beraad,
Met Heldenkoenheid afgewacht
In 't volle krijgsgewaad.

En naauw ontrolde 't hemelfloers
Zich over 't halve rond,
Of Ella, zonder veel rumoers,
Betrekt des vijands grond.

In minder dan een oogwenk tijds,
Dan 't draaien van mijn hand,
Stond heel het Rijk van Radagijs
Bedekt en overmand.

Bedenk eens' 't Warmondsch rijksgebied,
En honderdduizend man,
Wat plekjen gronds dit open liet?
Helaas! geen halve span.

Ja zelfs, zoo nog 't historieblad
Geen leugentaal getuigt,
Geen dak, waarop geen manschap zat!
Geen schoorsteen, die niet buigt!

De koningswacht, gedoscht in 't staal,
Aan 't overrompeld Slot,
Lag snorkend in het Hofportaal,
Als varkens in hun kot.

Kloekmoedig dronk zy 't lijf zich vol
Voor Thiedelindes fooi,
En, de oogen draaiende als een tol,
Kroop ieder naar zijn kooi.

Nu zag men Hofzaal, slaapsalet,
Ja, tot den zwijnstal toe,
Met Brittenlandsche macht bezet,
En niemand wist er, hoe?

Het leger stond op een geprest,
Verschriklijk voor het oog,
Naar 't voorbeeld van een muizennest;
Wel drie, ja vier man hoog.

De Vorst, halfslapend by 't gerucht,
Springt uit de zwanenpluim;
Zijn boezem hijgt van oorlogszucht,
Zijn lippen blazen schuim.

Ja 't scheen byna, of de oude kuit,
Die in zijn hersens klom,
Hem schitterde ten oogen uit,
En door zijn konen glom.

Hij slaat de rechterhand aan 't zwaard,
De linker aan de scheê,
Maar schoon hy kracht noch poging spaart,
Het lemmet wil niet meê.

Wat vloekbre geest, wat tooverkracht,
(Dus klinkt zijn schorre stem,)
'Wat spook beheerscht dees schrikbre nacht,
'En laat my hier in klem!'

Helaas! hoe fel zijn gramschap bruischt,
Vergeefsch was 't, wat hy trok:
Geen degen hield hy in de vuist;
Het was de beddestok.

Hy ziet het, siddert, knersetandt,
En weet niet wat hy doet:
Maar eindlijk, heel zijn ziel ontbrandt
Van dubblen heldenmoed.

'De woede (roept hy) die my blaakt,
'Maakt alles tot geweer:
'Stort, snoodaarts! 'k ben thands half ontwaakt,
'Voor dees mijn slagen neêr!'

Hy heft — maar vruchtloos tandgeknerst!
In 't prangende gedrang
Blijft de arm hem stijf aan 't lijf geperst,
En 't wapen — is te lang.

Ook dees, dees laatste proef mislukt!
Wat zal hy thands bestaan? —
Helaas! voor 't wrange lot gebukt,
Neemt hy de ketens aan.

Thands nadert de eedle Amazoon,
Met nooit zoo'n hooge borst,
Verövraares van Warmonds kroon
En Warmonds dapperen Vorst.

Zy bliksemt met d' ontbloten kling,
In fieren staatsietooi,
En ziet op d' overwonneling
Als 't havikj' op zijn prooi.

Haar volgt een priester, oud en grijs,
En, in eens omziens tijd,
Daar trouwt zij d' armen Radagijs,
Zijn eigen baard ten spijt. —

Wat doet nu de eedle Thiedelind?
Helaas! zy zwijmt van rouw,
En 't eerste klooster dat zy vindt,
Daar wordt zy Stiftsmevrouw.

1819.

XXIII. DE LAUWRIER. [1])

De God en Grootvorst der Poeëten
Zag Peneus kind,
Terwijl ze, in 't mollig gras gezeten,
Een kransjen bindt.

Hy ging haar minnelijk begroeten,
En sprak haar aan:
Maar zy, met vleugels aan de voeten,
Zy laat hem staan

Zy vloog vooruit langs berg en dalen;
Apol haar na,
Verzekerd van haar in te halen,
Hoe snel zy ga.

Het Meisjen vliedt gelijk een hinde,
En raakt geen' grond.
Apollo roept: "Mijn zielsbeminde,
"Genees mijn wond!"

1) Mengelingen II, 234.

Zy hoort, verdubbelt haast en schreden,
En spoedt al voort;
Maar vindt den weg zich afgesneden
Door 's waters boord.

Nu koomt de vlugge God haar nader,
En, afgejaagd,
Roept zy om bystand tot haar' vader!
De dwaze Maagd!

De Stroomgod hoort en maakt het kluchtig
Met de arme spruit;
Haar voetjen zoo gezwind en vluchtig,
Schiet wortels uit.

Heur armen, die ze in 't bijstand vragen
Ten hemel beurt;
Heur vlechten, in 't geweldig jagen
Den band ontscheurd;

Die armen, en verwaaide hairen,
Zoo zacht, zoo blond,
Verandren zich in tak en blaâren
Op de eigen stond.

Apol schiet toe en grijpt ze in de armen,
Maar vat een' stam!
Dus toont uw vader zich te erbarmen,
Onnoozel lam!

Daar staat zy, met een schorsch omtoogen,
En heet Lauwrier:
En nog wil zy geen' gloed gedogen,
Maar kraakt in 't vier.

Balladen van Vrouwe K. W. BILDERDIJK.

XXIV. LEONORE. [1])

De maan scheen maar flaauwtjens, de lucht was nog zwart,
Nog zag men het starrengeflonker;
Nu vlood Leonore, den geest gantsch ontroerd,
(Een anstige droom had haar zinnen vervoerd)

[1]) Poëzy (van Mr. W. B.) II, 126.

Haar slaapteê, en treurde in het donker.
"ô Willem (dus riep zy) waar blijft gy, mijn lief? —
"Waar moogt gy zoo eindloos vertoeven?
"Hebt gy my vergeten of leeft gy niet meer? —
"Ach, keer tot mijne armen, ach, keer toch eens weêr,
"En wil my niet langer bedroeven."

Haar Willem was mede naar 't krijgsveld gegaan,
En had aan zijn lief niet geschreven,
Noch, dat hy den dood was ontkomen in 't veld,
Noch, dat hy (hoe hield dit haar boezem bekneld!)
Haar liefde getrouw was gebleven.
Nu kwamen de legers te rug naar de Stad;
Men hoort ze van 't juichen weêrgalmen;
Men trekt er het naderend heir te gemoet,
En hier wordt een Gâ, daar een minnaar begroet,
Verwelkomt, met lauren en palmen.

Nu dacht Leonore haar Minnaar te zien,
(Ach, waar haar die wellust beschoren!)
Zy vraagt ginds en hier, maar zy vraagt zonder baat,
Voor haar is de minnaar waar 't hart haar voor slaat,
En 't kusjen der welkomst, verloren.
Nu vliedt met de hoop ook de rust van haar hart. —
Wat zeg ik! — onvatbaar voor reden,
Ontrukt zy zich woedend het hangende hair,
En met het onzinnigst en schriklijkst gebaar,
Verwringt zich de siddrende leden.

Haar Moeder omhelst haar met tranen in 't oog:
"Ach, mocht zich de Hemel erbarmen!
"Mijn Dochter, mijn Dochter, heb deernis met my! —"
"ô Moeder (hervat ze) 't is alles voorby!"
En rukt zich met woede uit hare armen. —
"Mijn Kind, ik betreur u, maar wees toch getroost."
"ô Moeder, mijn troost is verloren:
"Mijn Willem verliet my, of rust in het graf!
"Ik wil geen vertroosting, weg, Moeder, laat af! —
"Waarom was ik immer geboren?"

"Mijn Dochter, bedwing uw wanhopige drift:
"By God is vertroosting te zoeken;
"Licht zijn er voor u nog genoegens bewaard."
"Voor my is geen leven, geen heil meer op aard,

"Dan my en mijn lot te vervloeken.
"Met Willem, met Willem, was wellust op de aard!
"Met Willem was 't zalig te leven! —
"Van Willem beroofd, is de Wareld me een Hel!
"Vaarwel, vloekbare aard, — lieve Moeder, vaarwel!
"Ik ga my naar Willem begeven!"

Nu krabt zy vertwijflend heur wangen aan bloed;
Het bloed wordt tot vuur in hare aderen. —
Geen traantjen besproeit haar het gloeiend gelaat; —
Zy slaat op haar boezem, verscheurt haar gewaad,
Tot middernacht aanvangt te naderen.
Nu hoort zy daar buiten — (zy luistert) — trap, trap.
Wat was het geraas dat zy hoorde?...
Een moedige ruiter stijgt haastig van 't ros,
En rukt ras de ketting der buitendeur los,
En 't scheen of haar hartjen ontgloorde!

"Doe open, doe open. — Ach, waakt gy nog, lief?
"Of denkt gy aan my in uw droomen? —
"Ach, Willem, zijt gy het, zoo laat in de nacht!
"Zy waakt, uw geliefde; — zy treurt en versmacht!
"Van waar zijt gy nu eerst gekomen?" —
"Wy rijden alleen in het middernachts-uur:
"Wy rijden alleen in het duister:
"Kom spoed u, kom volg my, kom vlieden wy voort,
"Zoo zij van nu aan onze min ongestoord,
"Zoo dragen wy samen één kluister!"

"Ach, Willem! hoe streelend! — Ja 'k volg u, mijn lief! —
"Maar treê eerst een weinigjen binnen. —
"Hoor toe, hoe de wind door de dorenhaag loeit,
"Kom, zink aan dit hart dat van tederheid gloeit;
"En zweer, dat gy me eeuwig zult minnen." —
"Melief, dat u 't harte van tederheid gloei'!
"Eens heb ik mijn trouw u gezworen. —
"Kom, dat vrij de wind door de dorenhaag blaas,
"Mijn wapendosch schittert, mijn tred maakt geraas —
"Kom! vliên we, of gy hebt my verloren!

"De Priester is wachtend, wiens hand ons verbind',
"Om u naar de bruidskoets te leiden." —
"Maar, waar is uw woning zoo d' Echt ons vereen?" —
"Ze is verre van hier; zy is eenzaam en kleen,

"Toch is zy genoeg voor ons beiden."
Nu zucht ze, nu ducht ze, haar hart weet niet wat.
Nu aarzelt ze en kan niet besluiten. —
"Vaarwel, Leonore, gy ziet my niet weêr!"
Dus stamelt de Krijgsman. — Zy aarzelt niet meer,
Maar vliedt met haar minnaar naar buiten.

Te samen bestijgen zy 't moedige ros.
Met angst, en met schrik, en met beven
Bespeurt ze hoe 't paard onvermoeid met hun vliedt,
Hoe Stad en gehucht zich verliest in het niet,
En 't schijnt aan haar oog of zy zweven.
Nu hoort zy het akeligst klokkengebrom:
De lucht overdekt zich met raven:
Er nadert een Choortrein die lijkzangen stemt:
Een Grafkuil ontsluit zich (haar hart wordt beklemd)
Waarin men een lijk gaat begraven.

"Laat leggen dat lijk tot na 't middernachts-uur,
"Laat blijven dien treurzang, dat rouwen!
"Stem 't bruidslied vol vreugde, gy naderend Choor!
"Kom, Priester, verbind my met mijn Leonoor,
"Mijn bruid wil ik dadelijk trouwen!" —
Het klokkengebrom werd niet langer gehoord:
De baar en het lijk was verdwenen.
Nu vliegt hy het Choor en den Priester vooruit,
Tot dat hy met haar aan de kerkhofdeur stuit.
Het vuur sprong uit hoef en uit steenen.

"Hoor toe, Leonore! de haan heeft gekraaid:
"Reeds kan ik den morgen bespeuren.
"Het bruidsbed is hier — onze loop is volbracht." —
Nu zette de ruiter, met gruwzame kracht,
Zijn voet tegen de ijzeren deuren.
Ras sprongen de sloten en grendels er af,
En met het verschriklijkste kraken
Ontsluiten zy zich voor het minnende paar,
En straks wordt het meisjen met siddring gewaar,
Wat woning, wat bed zy genaken.

En zuilen, en zerken, was al wat haar oog
Op de aaklige vlakte bespeurde.
Zy werpt op haar Minnaar een tederen blik,
Maar, Hemel! wat wordt zy van angst en van schrik

Op 't geen aan dien Minnaar gebeurde!
Zijn schittrende wapendosch viel aan een zij',
Verdween, en was niet meer te vinden.
Zijn leden ontvielen zijn sidderend lijf: —
Daar staat zijn geraamte, gevoelloos en stijf!
Zijn asch wordt tot spel van de winden.

Nu suist iets, nu bromt iets, nu hoort ze een gekraak,
Nu opent zich de aard voor haar voeten. —
Nu rijzen er Geesten verbaasd uit den grond,
En huilende roepen ze al dansende in 't rond:
"Vermeetle, daal meê naar beneden!
Gy, die het bestuur des Alwijzen weêrstreeft,
In 't lijden op de Almacht verbolgen!
Beproeft vroeg of spaad hoe die Almacht zich wreekt."
Dus huilen die Geesten als de aard zich weêr breekt,
En 't meisjen wordt levend verzwolgen!

1798.

Naar het Hoogduitsch
van BURGER.

XXV. ARNYN EN ANALIEDE.

SCHOTSCHE VERTELLING. [1])

"Reeds ziet mijn oog den top van Gormals wapentoren!
"Haast drukke ik u aan 't hart, mijne eenige uitverkoren!
"Haast wordt de gruwbre smart van 't afzijn my verzoet.
"Reeds klinkt de toon me in 't oor der teêrste welkomgroet;
"Haast.... Maar wat wane ik? ach! wat baat my 't wederkeeren?
"Wie zal het trotsche hart van Eginald bezweeren?
"Hij acht geen krijgsman waard te paren met zijn spruit.
"En wie geen scepter zwaait verkrijgt haar niet tot bruid.
"Veel beter, weêr te rug en 't zwaard my prijs gegeven,
"Dan Analied te zien en niet voor haar te leven."

Zoo zuchtte Arnyn, en 't oog, waar eerst de vreugd in blonk,
Werd dof als 't schemerlicht der diepe rotsspelonk.
Zijn boezem werd geprangd door 't aakligst voorgevoelen.
"Neen (roept hy) niets op aard zal ooit mijn vlam verkoelen.

---

1) Poezy (van Vr. K. W. B.), 85.

“En, wie die vlam weêrsta, ’k heb Analiedes hart!
“Wat is er dat mijn moed om haar bezit niet tart!”
Hy zwijgt, en slaat het oog naar Gormals hooge transen,
Waar de avondzon op speelt met purpren flikkerglansen:
Dan ach! hy ziet geen zweem van haar wier lief gelaat
Het heldre middaglicht in glans te boven gaat.
“Vlied (roept hy), nijdig licht! verberg uw gulden stralen!
“Ik hijg naar ’t avonduur! ô, mocht het nachtfloers dalen,
“De duisternis der nacht me omhullen voor elks oog,
“Dat ik mijne Analied in de armen storten moog!
“ô Wel my! ’k zie den top der weemlende olmenkruinen
“Door de avondnevelwolk hoe langs hoe meer verbruinen!
“Reeds hoor ik langs de hei der herdren avondlied!
“Dan ach! — uw zilvren stem, Geliefde! hoor ik niet!
“Hier stort ik moedloos neêr by ’t klaatren van dees stroomen
“En toeve u in het loof van deze uw lievlingboomen.
“Haast zinkt de laatste streek van ’t purperrood in ’t meir,
“En de eerste vonk verschijnt van ’t glinstrend starrenheir.” —

De krijgsman zwijgt: zijn oog dwaalt angstig om hem henen.
Allengskens was de maan aan ’t graauwend zwerk verschenen;
Geen enkle herderstoon klonk meer de heuvels af:
En doodsche stilte heerschte als om ’t vergeten graf.
Reeds voelt hy ’t ongeduld in al zijne aadren zwellen:
Reeds wil hy, wat het kost, naar ’t burgslot henen snellen;
Doch ’t schomm’len van het loof vertraagt zijn vluggen voet.
Hy waant het Analied die hem in de armen spoedt.
Vergeefs! nog is dat heil zijn’ boezem niet beschoren.
Hy moog met vlammend oog door ’t dichtste lover boren,
In ieder flikkerlicht zich vleien met haar beeld,
’t Is liefdes ongeduld dat met zijne angsten speelt.
Maar neen: op ’t nieuw geruisch der saamgepakte bladeren
Ontwaart zijn oog een schim. Die wenkt hem, haar te naderen.
Hy ijlt! De schaduw wijkt. Hy volgt, zy vliegt hem voor,
En stelt zijn smachtend hart afgrijslijk wreed te loor.
Die schim wendt eindlijk om, en, op hem toegeschoten,
Ziet hy ’t verrassend staal door Eginald ontbloten!
“Hier, Roover (gilt hy uit,) hou stand, of zinkt ter aard!
“Zijt gy mijne Analied, zijt gy mijne afkomst waard?
“Zeg, met wat helsche kunst hebt gy mijn telg betooverd?
“Toon, toon my ’t vorstenrijk, door uwen arm veroverd!
“Verblindde een diadeem haar licht begoocheld oog,
“Of was ’t uw heldenroem die haar de ziel bewoog?” —

"Mijn borst gloeit, Eginald, wat zoude ik 't u verbergen,
"(Dus andwoordt de oorlogsman): zy voelt dit schamper tergen;
"Maar 'k drage u eerbied toe, en moet een drift ontzien
"Die 't vorstlijk bloed verheft, en die ik deel misschien.
"Smoor echter, smoor den vlijm van uw zoo scherpe rede.
"Nooit trok ik tegen u het slagzwaard uit de schede;
"Maar moet hy roemloos zijn die u niet heeft verneêrd?
"'k Ben waard dat gy my kent, dat gy mijne afkomst leert.
"Ik voer geen legermacht van strijdbare oorlogsknapen,
"Maar noeme er duizenden, die zwichtten voor dit wapen.
"Gy kent de krijgslof niet, die ik in 't slagveld won?
"Ze is zuiver als de glans van de onbevlekte zon.
"Ik koom als Roover niet, u in uw dochter honen.
"Dat hart onteert zich nooit, dat zich haar waard wil toonen.
"Geloof niet, Eginald, dat ik uw smaad verdien;
"Niets wenschte of hoopte ik meer, dan Analied te zien." —

"Gy ziet haar nimmer weêr! Ik heb uw dood gezworen.
(Dit dondert 's grijzaarts stem den wakkren Held in de ooren.)
"Verweer u, 't geldt uw bloed of 't plengen van het mijn."

"Wat zegt ge, ô Eginald! ik zoude uw moorder zijn!
"Neen, hoe me uw hoon ook treffe, ik zal uw grijsheid sparen.
"Het bloed van Eginald vloeit Analied door de aâren!
"Neen, hoe mijn boezem kook, verga wie u bevecht'!
"Ik schat den prijs te hoog dien ze aan uw leven hecht'."

Verwoeid zwaait Eginald den sabel in den hoogen.
Het vlammend vuur der wraak barst vonklend uit zijne oogen:
Fel, als het golfgebons van d' opgeruiden vloed,
Zoo sloeg hem de ijzren borst, hoe langs hoe meer verwoed.
De brave Arnyn houdt stand, en, zonder iets te vreezen!
Misleide! ach wist ge in 't hart van Eginald te lezen!
Dan ach, gy argwaant niets: nooit heeft uw ziel beseft
Dat ooit des krijgsmans zwaard ook weereloozen treft.
Uw moed is trotsch en fier, maar zacht uw hart, en edel;
Het stort u eerbied in voor 's grijzaarts zilvren schedel.
Uw borst versmoort de spijt daar 't moedig hart van zwelt,
En pal staat ge, als een eik voor 't dondrend stormgeweld.
Die koelheid tergt de ziel eens vaders, zoo ontstoken!
Die eerbied schijnt haar spot: zy eischt te zijn gewroken!
Vernederd door de kracht van 's jonglings fieren blik:
"Beproeve ik (roept hy uit) of niets uw moed verwrikk'.
"Mijn vrienden! staat my by! en straft den Maagdenroover!"

Naauw klonk zijn holle stem den stillen heuvel over,
Of 't dicht bewassen loof scheurt krakend van elkaar,
Gelijk een onweêrwolk, van duizend bliksems zwaar.
Een woeste hoop schiet toe met uitgetogen klingen,
En zoekt Arnyn op 't woord, maar zonder vrucht, te omringen.
't Staal bliksemt in zijn vuist en biedt hun tegenweer.
Hy stort in eenen wenk de halve bende neêr.
De woedende Eginald, wiens dolheid niets kan toomen,
Beeft dat de wakkre Held den moordren mocht ontkomen:
Hy mengt zich in 't gevecht, slaat toe van alle zij',
En valt dien dappren aan met dubble razerny!
Arnyn, alleen bedacht om eigen borst te dekken,
Beeft dat hy 't heldenzwaard met 's grijzaarts bloed mocht vlekken.
Dan, 't stalen noodlot wenkt. Vergeefsch is 't, hem te ontzien,
Voor wien hy aan de dood zijn eigen borst zou biên!
Zijn arm zal nog den laatste in 't zandbed neêr doen ploffen,
En (Hemel!) Eginald valt van zijn zwaard getroffen.
"Onzalig oorlogsheld!" meer spreekt zijn mond niet uit,
En vreeslijk hikt zijn keel met reutlend sterfgeluid!

Arnyn herkent de stem die Eginald ontdekte:
"Zijt gy 't, ô grijze held, wien ik ter aarde strekte!
"Gy, 't bloed van Analiede! — Ach (roept hy) 't is te waar!
"Vloek, Analied! vervloek uws vaders moordenaar!
"Verzink, gy gruwzaam staal! met dierbaar bloed bedropen; —
"Hoe kunt gy my 't bezit van Analiede koopen!
"Mijn roem is uitgedoofd, gy werdt my thands tot straf!"
Hy spreekt: en werpt den kling met afschrik van zich af.
Nu blijft hy roerloos staan, maar hoort een voetstap naderen.
Wat doet hy, zal hy vliên, en ducht hy nog verraderen?
Neen, 't is de zachte tred der minlijke Analied.
Zy is het, ja, zy-zelv', die door de paden schiet!
Haar zuivre boezem hygt van 't tederst zielsverlangen,
En zal ze op 's vaders lijk zijn welkomgroet ontfangen?
Afgrijslijk denkbeeld! neen: hy vliedt dien gruwbren plek,
En bergt zich in de schaaûw van 't donkre loofverdek.

Gelijk der bloemen kelk zich voor den daauwdrop opent,
Ontsluit zich 't minnend hart, op 't blijde weêrzien hopend!
Zoo lieflijk als de zon het aardrijk tegenlacht,
Zoo streelend is de vreugd waarop de schoone wacht!
Zoo springt het argloos lam en huppelt door de weiden
Waar langs 't een wreede hand ter slachting heen durft leiden,

Zoo wacht de tortelduif de komst van die zy lieft,
En weet niet van den schicht die straks haar boezem grieft.
Keer, argelooze maagd, wend af uw vlugge schreden!
Te rug, gy zoudt in 't bloed uws grijzen vaders treden!
Sla 't liefdeflikkrend oog naar 't overfloerste zwerk:
De dood zweeft om u heen op vale vleêrmuisvlerk:
De zilverblanke maan, wier glans voor u moet zwichten,
Verbergt zich in de wolk, en beeft, u voor te lichten! —
Vergeefs! — Zy streeft vooruit. Zy stoot den rassen voet
En trappelt met een schreeuw in 't om haar plassend bloed.
De nevel scheurt uit een, die 't maanlicht had betogen.
Een gruwzaam slachtveld rijst voor haar verduisterde oogen.
Zy staat, als wortelvast, en ademloos, en stom,
En werpt het gapend oog met holle blikken om.
Dat oog zoekt naar Arnyn, en siddert hem te vinden.
Zy luistert naar zijn stem in d' adem van de winden.
"Ach, (barst zy eindlijk uit, met halfverstikte zucht)!
"Ach, dierbre Arnyn, waar toeft ge? omzweeft gy me in de lucht?
"Ontdek me uw gruwzaam lot. Wie heeft u 't oog verduisterd?
"Wie heeft uw heldenarm in 't dompig graf gekluisterd?
"Ik volg u, in de dood, ik volg u, dappre held,
"En zij mijn naam by d' uwe in 't Bardenlied vermeld!"
Zy zweeg: zy zenkt den blik ondanks haar-zelv ter aarde.
In 't eind herkent zy 't lijk waarop zy roerloos staarde!
"Mijn Vader!" (gilt ze op nieuw,) en stort zich op zijn hart,
En derft in eens 't gevoel van leven en van smart.

De ontroerde Arnyn vliegt toe, en, meer dan zy verbleekend,
Beurt hy haar op in d' arm, nog van den bloedstroom lekend.
Hy ijst van 't zielloos wit dat haar 't gelaat betoog,
En 't loodblauw van de dood om 't halfbezwemen oog.
"Geliefde (barst hy uit)! ô keer terug in 't leven!
"Zie op tot uw Arnyn, en zie hem met u sneven!"
Daar rijst ze als uit het graf, en ziet verwilderd rond;
Wil spreken, maar 't geluid versterft haar in den mond.
Met wezenloozen blik, en, zonder ademhalen,
Staart ze op des jonglings oog waar liefde en smart in stralen.
Hy drukt haar aan zijn borst: "ô Adem van mijn hart,
"(Dus roept hy zuchtende uit,) geef doortocht aan uw smart.
"Herken me, uw, uw Arnyn,! ô zie mijn tranen vlieten!" —
Gelijk het bruischend vocht dat van 't gebergt koomt schieten,
Zoo storten Analied de beken langs 't gelaat
Ja! zy herkent den held voor wien heur boezem slaat.

Zy klemt zich in zijn arm, maar met wanhopig snikken,
En wijst hem 's grijzaarts lijk met sprakelooze blikken.
"Arnyn (dus roept ze) Arnyn! ô vlied dit rampvol oord!
"Een nachtspook zweeft hier om en ademt dood en moord.
"Vliedt, zoo mijn doodlijke angst uw boezem mag bewegen.
"Een monster stond den arm des zwakken grijzaarts tegen." —

"Dat monster (barst hy uit, en knarsetandt van pijn,)
"Dat monster, Analied — dat monster is Arnyn.
"Ja, ik! ik drukte 't staal, om moorders af te keeren
"Getrokken, hem door 't hart, by 't dringendst lijfverweeren.
"Ik trof hem blindlings, ja, maar offer u mijn bloed.
"ô Dat het stroom', Geliefde, en voor dien gruwel boet'!"

Vol afschrik rukt de maagd zich uit zijn bevende armen;
En 't veld weêrgalmt den toon van 't hartverscheurendst kermen.
"Gy zijt het, gy Arnyn (dus schreeuwt ze, en wendt zich af)!
"Uw gruzame arm ontsluit me eens dierbren Vaders graf?
"ô Vlied, en doe my 't beeld eens oorlogsheld vergeten,
"Die met zoo wreed een slag my 't hart heeft opgereten!
"Ik minde u, maar helaas!... neen, 'k heb u niet bemind,
"Nog min ik u — ja nog, maar ach, ik voel my kind!
"Die hand, nog laauw van bloed zoo heilig in mijne oogen,
"Heelt nooit mijn boezemwond, mag nooit mijn tranen droogen!
"Vlied, dierbre! vlied, Arnyn! geef me over aan mijn smart!
"Die min, mijn eenig heil, werd misdaad voor mijn hart." —

"'k Ontzie uw droefheid, ja! ze is in mijn oog rechtvaardig.
"Ja (riep hy nokkend), ja! ik werd uw hand onwaardig!
"Maar sluit uw teedre ziel voor 't mededoogen niet.
"Ontfang mijn jongsten groet, beminlijke Analied!" —

"Genaak niet (gilt ze, en deinst): ontzie me, en treê niet nader!
"Daar roept me een dierbre plicht bij 't lijk van mijnen Vader!"
Nu zwijgt ze, en stort met drift aan 's grijzaarts zij', ter aard,
En grijpt met vlammend oog het by hem rustend zwaard.
Arnyn schiet toe! Helaas! reeds heeft ze met zijn degen
Den kinderplicht voldaan, en 't maagdlijk hart doorregen.
Thands reikt ze Arnyn de hand, en stervend stamelt ze uit:
"'k Ben de uwe, ô mijn Arnyn. Ik sneuvel als uw bruid.
"Eerst moest mijns Vaders schim in my voldoening vinden.
"Thands mag de liefdeband ons in het stof verbinden.
"Vaar, dierbre Held, vaarwel, en troost u van mijn dood.
"Mijn laatste snik waar heil, zoo gy my de oogen sloot."

Zy spreekt. Haar boezem stikt: haar oog blijft op hem staren ;
En, in dien blik verstijfd, is haar de ziel ontvaren.

De jongling werpt zich straks by zijn geliefde neêr,
Doorvlijmt zich 't hart in eens, en zucht, en is niet meer.

Aan Gormals waterzij', by 't klaatren van de stroomen,
Verheft een grafterp zich, omheind van olmenboomen,
't Is daar dat Analiede Arnyn aan 't harte rust.
Het windtjen blaast er schraal en huivrig langs de kust.
Een aaklig schemerlicht straalt om den grafzerk henen.
Men hoort er zang noch snaar, maar angstig, dompig stenen.
Geen middagzonnestraal verzilvert er den vliet:
Geen grashalm groeit er meer: — het schor en piepend riet
Vermengt zich aan 't gekras der saamgeschoolde raven
Die met een heesch geluid klapwieken om de graven.
De wandlaar, die by nacht voorby dees grafplaats streeft,
Ziet soms hun beider schim die langs den heuvel zweeft:
Hy ziet hen, arm in arm, hun zuchten nog vereenen,
En smeltende in elkaâr, de teêrste min beweenen.

Beklaagbren, roept hy uit, wat wekt u uit het graf?
Of klonk der Barden zang niet tot uw rustplaats af?
ô Legt u neêr, en slaapt! En, grijze Harpenaren,
Vereeuwigt beider naam en lofzang op uw snaren. —
Vaarwel, beminlijk paar! Reeds stemt het harplied aan,
Rust zacht! uw kil gebeente ontfing ook onze traan.

XXVI. ONVERWACHTE REDDING.

WARE GEBEURTENIS. [1])

Timantes was by 't avonddalen
  Van 't gouden graanveld weêrgekeerd,
En zag met vreugd zijn wintervoorraad
  Door rijkbeloonde vlijt vermeerd.

Hy keerde, moede en mat van 't sloven,
  Maar met de blijdschap op 't gelaat:
Hy had gezwoegd voor 't lieve telgjen,
  Voor de Egâ daar zijn hart voor slaat!

---

[1]) Nagelaten Gedichten, 21.

Reeds vliegt dat hart die Gade tegen,
  Wier aanblik hem van alles troost:
Reeds ziet hy zich met wellust groeten,
  In 't lachjen van zijn dierbaar kroost!

Ach, alle zwoegen is vergeten
  Wanneer hy 't stille dak genaakt,
Waar reine teedre huwelijksliefde
  Hem 's levens zoet tot wellust maakt!

Daar vliegt zijn Gade met haar telgjen
  Hem reeds van verre te gemoet,
En 't schijnt, of zich de hemel opent
  In 't lachjen dat zijn komst begroet.

Hy neemt haar 't lieve wicht uit de armen,
  En streelt en kust het keer op keer;
En, met die dierbre schat beladen,
  Gevoelt hy geen vermoeiing meer.

Zy spoeden, arm in arm gestrengeld,
  Naar 't zoet verblijf van liefde en vreê
Waar nooit een zorg zijn hart beklemde
  Die Lizes trouw niet vlieden deê.

Reeds was 't eenvoudig maal ten ende,
  En 't dankend avondlied verricht:
Nu sluipen beide op lichte voeten
  Naar 't rustbed van hun minlijk wicht.

Daar sluimert de eerstling van hun liefde,
  Met rozen op het zoet gelaat,
En weet niet van wat doodsgevaren
  Het dreigend noodlot zwanger gaat.

"Hoe lieflijk is die kalme sluimer!
  Zijn volle wang, hoe donzig zacht!
Zie, hoe verteedrend d' englenonschuld
  Die van zijn lieve lipjens lacht!" —

"Ach stoor zijn slaapjen niet met kusschen,"
  Zoo fluisteren zy elkander toe:
En rijzen, maar met angst, van 't wiegjen,
  Onwetend wat hen siddren doe!

Nog eens op 't knaapjen neêrgebogen,
  Verëenen zy hun stille zucht,
En bidden om des Almachts hoede
  Voor dees zoo lieve huwlijksvrucht.

ô, Wie, wie zou de lust niet kennen,
  Wie voelde die verteedring niet,
Die de aanblik van haar sluimrend kindjen
  Door 't weeke hart der moeder giet?

Vaak stond ik dus in dank verzonken,
  By 't wiegjen van mijn hulploos wicht,
Dat, zwak en weerloos in gevaren,
  Zoo veilig in Gods hoede ligt.

Gaat, ouders, legt u zorgloos neder:
  Gods englen zweven om uw spruit;
Zy zullen voor den lieveling waken
  Die al uw rijkdom in zich sluit.

't Was diepe nacht en alles rustte.
  De stilte was gelijk aan 't graf;
Dan eenmaal breekt een dompig gillen
  Timantes diepen sluimer af.

Wat hoort, wat ziet hy? heel den hemel
  Als met één vuurgloed overdekt.
Zijn Gade van den schrik bezweken;
  Gevoelloos by hem neêrgestrekt!

De vlammen, gierende als de stormwind,
  Vernielen waar zy henen slaan;
De vonken stuiven om zijn sponde;
  Met hoop op redding scheen 't gedaan.

Hy vliegt: Hoe zal hy uitgang vinden
  Door dichte rook en duisternis?
Hoe redden uit die doodsche muren,
  Wat dierbrer, dan zijn leven is?

't IJlt spoedig alles tot zijn bystand,
  Maar gillend en verward dooréén;
En 't luid gekraak van bint en wanden
  Verdooft des knaapjens bang geween.

Timantes torscht zijn dierbre gade;
  "Redt mannen, (roept hy) redt mijn wicht,
Redt, scheurt mijn telgjen uit de vlammen,
  Dat hulploos in zijn wiegjen ligt!"

Nu ijlt hy met zijn Ega henen,
  Gevoelloos aan zijn borst gedrukt;
En ziet het wiegjen henen voeren,
  En waant zijn kind den dood ontrukt.

Hy voert haar verr' van de aakligheden,
  Gerust op 't zorgend vriendenhart,
En dankt den Heer van dood en leven,
  Dat hem die schat behouden werd!

Hy vliegt terug of 't mocht gelukken
  Nog iets te ontscheuren aan den nood:
Een enkle plek was nog genaakbaar,
  Wiens muur den vlammen weêrstand bood.

Dan ach! geen uitzicht bleef er over.
  Hy ziet zijn have en stulp vergaan:
En nog, nog zoekt hy door te dringen
  Schoon muur en dak in vuurgloed staan.

Wat doet hem in dien nood vertoeven
  Waar niets, ach, niets meer, redbaar is?
't Was deernis die zijn boezem roerde,
  't Was teedre trouwërkentenis.

Eens had by gloênde zomerhitte
  Wanneer de graanoogst viel op 't veld,
Een slang, ter stulpdeur ingeslopen,
  Zich om zijns wichtjens hals gekneld.

De slang was om zijn prooi geslingerd
  En klemde hem den gorgel dicht,
Als 't fulpe huisdier toe kwam schieten
  Ter redding van het hulploos wicht.

Zy vliegt met uitgespannen klaauwen
  Op 't ondier, dat zijn prooi omwindt,
Verscheurt het met zijn scherpe tanden,
  En rukt het af van 't smoorend kind.

Hoe zou een vader haar vergeten,
  Die 't knaapjen bysprong in 't gevaar?
Hoê haar ten prooi der vlammen laten,
  Indien nog redding mooglijk waar?

De vlam moog door de wanden breken,
  Nog zoekt hy tastend om in 't rond;
En voelt iets weemlen aan zijn voeten,
  En hoort iets krabblen langs den grond.

Hy acht het trouwe dier gevonden,
  En tast verheugd naar 't geen hy hoort.
En, Hemel! — 't Is zijn kind! zijn telgje,
  Reeds door den stikdamp half versmoord.

Wat schrik! wat blijdschap! wat ontroering!
  Gevoelt dit, gy die Ouders zijt!
Zie 't wichtjen roerloos in zijne armen,
  En beeft om 't geen Timantes lijdt!

Vertwijflend vliegt hy uit die muren,
  En zoekt de weldaad van de lucht;
En haast ontsluit zich 't klemmend mondtjen
  En 't hart herademt met een zucht.

Gezegend is de vrucht der weldaad,
  Zelfs aan het reedloos dier betoond.
Schoon vruchtloos gaat hy nooit verloren
  In 't oog van Hem, die weldoen loont.

Terwijl de vader vol ontroering
  Zijn kind aan 't bevend harte prangt,
Ontwaart hy 's wichtjens trouwe redster
  Die streelend aan zijn voeten hangt.

Timantes spoedt zich naar zijn gade
  Die siddrend hem in de armen vliedt:
Het wiegjen, voor de vlam geborgen,
  Bevatte 't dierbaar telgjen niet!

Door 't woest gewoel van schrik bevangen,
  Ontslipte 't kind zijn legersteê,
En tastte rond langs muur en wanden
  Tot hem de damp bezwijken deê.

Thands was die schat hun weêrgegeven
En niets van al 't gemis beklaagd!
Zoo vindt de weldaad steeds vergelding,
Zoo wordt door deugd de moed geschraagd.

XXVII. WALTER EN FANNY. [1]

Van 't heuvlig olmenbos zag Walters Echtgenoot
Op Mindens slagveld neêr waar jammer heerscht en dood.
Haar eens zoo schittrend oog, van 't waken dof en 't schreien,
Zocht met een bangen blik langs de onafzienbre reien
Naar d Ega van haar hart: maar de uchtendzon ging op
En d' avond stortte 't vocht der koele nachtdaauwdrop,
Ja, reeds ten tweedemaal zag zy de morgen klimmen,
En 't uitgetogen staal nog langs de vlakte glimmen,
Dat niet een oogenblik zijn vlijming had verpoosd.
Vertwijflend zag zy neêr op t lief onnozel kroost,
Dat haar in de armen hing en dartelde aan haar voeten.
Twee pandjens van haar echt die eerst haar 't leed verzoetten,
Vermeerdren thands de smart waarvan haar boezem barst.
Wat ze ooit om Walter leed, dees foltring valt het hardst,
Dat zy het doodsgevaar niet aan zijn zij' mocht delen!
Vergeefs zocht ze aan zich-zelf zijn toestand te verhelen,
Het donderend geschut steeds raatlend in haar oor
Trilde elken ademtocht haar hart en adren door,
En scheen met elken slag de doodmaar te herhalen,
Dat Walter was geweest. Het vuur der zonnestralen
Ontgloeide 't flikkrend staal van krijgshelm en rapier,
En 't scheen, als waar heel 't veld van blaauwend bliksemvier
Bedekt. Nu steeg de rook in ondoorzienbre kringen,
En vruchtloos zocht haar oog die dampwolk door te dringen.
Zy zag de pluimbosch niet van 't welbekend kasket,
Haar gâ met eigen hand en bevende opgezet.
Dan weêr door de ademtocht des winds uit een gedreven,
Zag zy het strijdperk bloot, het slagzwaard opgeheven
En duizenden ontzield in éénen ademtocht.
In 't eind ontwaart ze ook hem dien zy zoo angstig zocht,

---

[1]) Nagelaten Gedichten, 63.

Of waant hem slechts te zien en volgt met weenende oogen
Zijn beeldtnis. Heel haar ziel hem brandend nagevlogen
Zweeft aan zijn zijde rond: daar staat zy als ontzind
En hoort niet eens 't gevlei van 't haar aanlokkend kind,
Hetgeen haar arm ten wieg, haar borst ten peuluw strekte;
Wanneer haar 's jongskens stem uit die verbijstring wekte,
Die met een kindsche vreugd de tromslag nadren doet,
Met de overwinningskreet die door de wolken boort.
"De vijand vlucht, hy vlucht," weêrgalmt van alle zijden!
"Dank hemel! (roept zy uit) dan eindigt al mijn lijden,
Dan zie ik mijn gemaal — mijn kroost zijn vader weêr!"
Zy stortte een dankbre traan, en buigt haar knieën neêr,
Wanneer een helsche geest wangunstig van haar vreugde
Verwoesting stortte op 't heil waarin zy zich verheugde,
Het moordend lood bestierde in de afgerichte vaart
En 't offer van zijn spijt ter neder velde op de aard.
Het scheidt haar 't sierlijk haar dat kronkelde om haar slapen
En deed een doodsche wond langs hals en schouders gapen,
Waaruit het ruischend bloed by breede stroomen vloot!
Zy gilt, en kust het wicht dat ze in haar armen sloot,
En rukt zich 't knaapje aan 't hart dat om haar henen huppelt
Onwetend van wat bloed zijn handje wordt bedruppeld,
En juichende om 't gewoel dat immer nader toog.
Angstvallig ziet zy om met half beneveld oog
Naar Walters wederkomst. "Rek hemel! rek my 't leven
En gun my aan zijn borst in zijnen arm te sneven,"
Zoo zucht haar flaauwe stem. — "Ik ben mijn dood getroost,
Maar waar, waar berg ik u mijn lief, mijn teder kroost?
Hier waren wolven om, en 't roofgebroed by zwermen,
Wie zal het weerloos wicht voor hunnen klaauw beschermen?
Geen moeder heinde of ver waar heen mijn oog zich wendt,
Geen mensch die zich erbarmt, mijn leven spoedt ten end:
Mijn hart, mijn adem stolt, rek hemel! rek my 't leven
Zoo ik dees teedre twee in 's vaders arm hergeven
En kalm verscheiden kan. ô Banden der natuur!
Neen 't scheurend barenswee viel nooit een moeder zuur
Maar 't scheiden.... Hemel! ach! vertrage uw hand dit scheiden
Tot dierbre Walter keer!" Zy zwijgt, haar arm klemt beiden
De wichtjens aan het hart dat immer flaauwer slaat,
Haar zwakke hand omwindt ze in 't bloedige gewaad
En klemt hen naauwer vast; zy drukt hun donzen wangen
Met haar bestorven mond. Haar oog blijft aan haar hangen,
En in die blik verstijfd ontglipt haar de ademtocht.

Vergeefs had Walter reeds door veld en dal gezocht,
Gedrongen door het licht en saamgeschoolde groepen
Voor legerstent tot tent zijn Fanny toegeroepen.
Het heuvlig olmenbosch gaf andwoord waar hy riep
Maar ach, de tedre niet die in zijn lommer sliep.
Met doodelijken vrees op 't bleek gelaat geschilderd
En 't oog door ongeduld en moordende angst verwilderd,
Vliegt hy de streken door, waar hy zijn gâ verliet,
En ijlt in 't olmenbosch. Aan de oevers van een vliet,
Waar langs de treurge wilg zijn blekend loof liet wemelen
Daar hield zijn voetstap stand. Staat, staat hem by, ô hemelen!
Daar ligt zijn Egâ koud en van haar bloed omspoeld,
Hier ziet hy 't jongste wicht dat om haar boezem woelt
En 't zoekend mondje drukt met ongeduldig stenen
Op de uitgeputte borst. Het knaapjen barst in weenen
En angstig snikken uit, stort aan haar zij in 't zand,
En poogt haar door 't gestreel der lieve kinderhand
Te wekken uit den slaap. — Wie zal 't gevoel beschrijven,
Dat Walters hart verscheurt? — neen, dat hem doet verstijven?
Een enkle holle gil barst uit zijn boezem voort,
Het hair stijgt hem te berg, maar niet een enkel woord
Mag aan zijn barstend hart noch lucht, noch adem geven.
Reeds heeft hy 't vlijmend zwaard vertwijflend opgeheven;
Ja, met vermeetle hand, den spits naar 't hart gericht.
Wanneer zijns knaapjens schreeuw zijn siddrende arm ontwricht,
Wien de aanblik van de tand eens wouddiers deed verbleken.
Het staal ontvalt zijn hand, hy voelt zijn tranen leken,
En roept vertederd uit: "Helaas mijn weerloos kind,
'k Gevoel thands welk een band me aan 't heilloos leven bindt."
Hy zwijgt en stort by 't lijk zijns echtgenoots ter aarde.
"U (roept hy) u wiens schoot my deze telgjens baarde,
Uw schim weêrhield gewis de hand die wanhoop dreef,
Ik voel wat zy gebiedt, en dierbre gade, ik leef!
Ik adem voor ons kroost, hoe gruwzaam 't valt te leven;
ô Dat ik met dees kus, en aan uw zij mocht sneven!
Vergeef my, weldoend God! vergeef zoo ik vergat
Dat 'k by dit doodlijk wee het hart eens vaders had,
Rek, rek my 't haatlijk licht in weêrwil van mijn smarte!"

Nu klemt hy 't angstig kroost aan 't warme vaderharte;
Vertederd, en beangst door 's zuiglings droef geween,
Spoedt hy van 't jammeröord met waggelende schreên,
Of 't hem gelukken mocht een voedster op te sporen

Die 't wichtjen zich erbarmt. Dan ach, wat treft zijne ooren,
Wat kermend klaaggeluid? Ontroerend ziet hy rond:
En ziet zijn Ega 't hoofd opheffen van den grond.
En 't lang gesloten oog ontsluiten; ziet haar lippen
Bewegen, en een traan haar langs de wangen glippen,
Waarvan het doodlijk wit een flaauwe blos betoog!
Hy ziet het, ijst en beeft, of zich zijn hart bedroog!
Schiet toe, en hoort nog eens het flauw gekerm herhalen
En ziet het scheemrend oog hem teder tegenstralen.
Hy beurt haar 't matte hoofd van 't vochtig zandbed op,
En voelt aan 't jagend hart haar flaauwe harteklop.
"Zy leeft, mijn gade leeft! zy is my weêrgegeven,"
Zoo schreit hy, en zijn mond blijft op haar lippen kleven
In sprakeloze vreugd. Wat doet de liefde niet!
't Scheen of haar 's levens gloed door hart en aadren schiet
Met nieuw herboren kracht. 't Verflaauwde hart ontgloorde
Toen zy haar Egaas stem, die stem der liefde hoorde.
Gods engel zag hun trouw en zegende de stond
Dat Walter uit den dood zijn Ega wedervond.

INHOUD.

Julius Caesar, Gedenkschriften van den Gallischen oorlog, vertaald door Dr J. J. Doesburg		in herdruk.
Prof. R. C. Jebb, Schets der Helleensche of Grieksche letterkunde, bew. door Dr H. C. Muller	f 0,90.	geb. f 1,75
Dr B. J. H. Ovink, Overzicht der Grieksche Wijsbegeerte, 2e dr. . . .	f 1,20.	geb. f 2,—
Lucianus, Drie dialogen, vertaald door Dr H. J. Kiewiet de Jonge en Dr B. J. H. Ovink		f 0,75
Plutarchus, Alexander de Groote. vert. d. Dr B. H. Steringa Kuyper .	f 0,75	geb. f 2,50 (samen)
Plutarchus, Julius Caesar, vert. door Dr B. H. Steringa Kuyper	f 0,75	
Plato, vert. Phaidon, door Dr H. van Herwerden	f 0,75.	geb. f 1,50
Plato, Verdediging van Socrates en Crito, vert. d. Dr Ch. M. van Deventer.		f 0,50
Sophocles, Antigone, vertaald door Dr J. L. Chaillet	f 0,95.	geb. f 1,90
Sophocles, Electra, vertaald door Dr J. L. Chaillet	f 0,95.	geb. f 1,90
Plautus, De tweelingbroeders, vertaald door Mr. A. C. Maas Geesteranus		f 0,75
Horatius, Satiren, vertaald door Dr W. G. van der Weerd	f 1,50	geb. f 3,90 (samen)
Horatius, Brieven, vertaald door Dr W. G. van der Weerd	f 1,50	
Horatius, Oden en Epoden, vertaald door Dr W. G. van der Weerd . . .	f 2,25.	geb. f 3,—

UITGAVEN VAN W. J. THIEME & Cie TE ZUTPHEN:

Nederlandsche Klassieken.

Uitgegeven door Dr EELCO VERWIJS.

Prijs.

VONDELS Leeuwendalers, 4de dr. bez. door Dr G. A. Nauta . . . . f 1,25

HOOFT, Episodes uit zijn Nederl. Historiën, 4de dr. bez. door Dr F. A. Stoett . . . . f 1,75

HUYGENS, Costelick mal en Voorhout, 3de dr. bez. door Dr P. Leendertz . . . . f 1,75

BRANDT, Leven van Vondel, 2e dr. herz. door Dr J. Hoeksma . . . . f 1,50

VONDEL, Batavische Gebroeders . . . . f 1,—

BREDERO, Spaansche Brabander, 2e dr. bez. door Dr G. A. Nauta . . . . f 1,50

HOOFT, Ware-nar, uitgegeven door Prof. J. Verdam . . . . f 1,50

Nederlandse balladen uit verschill-
ende eeuwen